tribuna

LIST SLOVENSKIH ŠTUDENTOV

LETO XIV.
Ljubljana,
25. XI. 1964
ŠTEVILKA 27

France Anžel, November, lesorez 1962

EDVARD KOCBEK

FRAGMENTI

Iz dnevniških zapiskov od 3. maja do 2. decembra 1943

12. maj

Nedaleč od gozdne ceste, ki drži pod nami proti Toplemu vrhu, so tesarji postavili večjo gozdno barako. V njej so se te dni zbrali vojaški funkcionarji iz vseh enot k posvetu, ki je deloma vojaškega, deloma pa političnega značaja. Nismo jih hoteli motiti. Ko pa so zvedeli za našo željo, da bi jih radi videli, so nas povabili medse.

»Nekam hitro se civiliziramo,« je mrmral Rus, ko smo pešačili proti cilju. Prvi vtis je bil dober. Na svoje veselje veselje sem spoznal dosti novih obrazov in ugotovil, da je selekcioniranje partizanskih poveljnikov postalo naraven in zdrav proces. Hrabri, preudarni, bistri, zanesljivi in priljubljeni fantje se že vzdigujejo iz preprostih vojakov v zmožne vojaške voditelje. Vrsta veselih, sproščenih in prijetnih komandantov je že zamenjala prejšnje, nekam preveč detektivske in vojvodske spretnjake. Kar je starih znancev med njimi, so vsi nekam oglati in v zadregi, medtem ko so novi poveljniki dobri, živi, spodbudni, predvsem pa odprt. Težje je s političnimi komisarji, ti se še vedno rekrutirajo iz mladih intelektualcev, ki razvijajo preveč togo politično vzgojo, kakor so jo pač spoznali iz hitrega in strastnega študija.

Maček nas je na kratko pozdravil, Vidmar pa je v skupnem imenu povedal nekaj besed, ki naj bi ustvarile stik med nami. Poslušali smo že znana vojaška poročila, problematike pred nami niso načeli, pač pa smo se v odmoru osebno pogovorili z udeleženci.

Eden izmed njih mi je rekel, da bi mogel povedati marsikaj zanimivega o razmerju partizana do obrambe in napada. Zase je dejal, da je dobil več izkušenj in pobude v obrambi kakor v napadu. Pri tem ni mislil na moralno, temveč na splošno psihično doživljanje. Rekel je, da je človeško vrednost doživel predvsem v umiku in v obrambi, najbrž zato, ker je takrat prišel bliže samemu sebi, kajti človeške kvalitete nastajajo predvsem v premagovanju ovir. Po njegovem partizanskega junaštva ne predstavlja slep naskok, v katerem je mnogo napačnega tveganja in nepremišljeno organizirane sile, temveč tista obrambna kretnja, ki je smotrno organizirana in v kateri sodeluje ves človek, kadar defenzivno dejanje izvede zanosno in hkrati koristno. Majhen narod bi po njegovem moral imeti čisto svojo vojaško vzgojo. Obvezno vojaško dolžnost si bomo morali Slvenci p vojni urediti docela po svoje.

Vse, kar se dogaja v slovenskem osvobodilnem boju preveč samovoljnega in skoraj ekshibicionističnega, vse, kar prestopa zemljepisni in zgodovinski okvir, vse, kar preveč napenja našo biološko in moralno zmogljivost, vse, kar strelja preko stvarnih ciljev, se že unaša in usmerja v strugo; vse to se že samo od sebe ureja in popravlja: to je moje veselo spoznanje današnjega dneva. Iz vse duše sem si zaželel, da nikoli več ne bi trčil na površnega in človeško neizoblikovanega voditelja, kajti poveljnik pomeni za partizanstvo neprimerno več od ne vem kako močnih oseb v Izvršnem odboru. Ko sem gledal postavne, lepe in prijetne fante v urejenih uniformah, ko sem ugotvavljal njihov zanos in prizadevnost in spoznal njihov čarobni vpliv na neposredno dejavnot, me je obšlo domotožje po nečem podobnem. Izvršniki smo proti svoji volji zašli v položaj ljudi, ki je njih odgovornost le načelno velika, praktično pa se zaradi političnega procesa v Osvobodilni fronti in zaradi prevladujočega vojaškega značaja osvobodilne akcije vedno bolj manjša. Rad bi bil nekaj drugega, kakor sem, z menoj se je zgodila neka pomota, nikoli nisem bil vajen posrednega stika z ljudmi, neposrednosti sem se navadil že doma na vasi, razvijal sem jo po dijaških organizacah, živel sem jo kot profesor, kot urednik in kot nenehni vnemirjevalec javnega življenja, zdaj pa živim v začaranem krogu sredi tihega gozda in ne morem niti stopiti red človeka niti storiti osebnega dejanja.

Nadaljevanje na 5. strani

Univerzitetni odbor ZŠ Univerzitetni komite ZKS Uredništvo Tribune

ČESTITAJO OB DNEVU REPUBLIKE

Naprej ponosno, delovne brigade!

Študentske delovne akcije so v zadnjih dveh letih v takšni zagati, da se nujno postavlja zahteva po poglobljeni analizi razlogov za takšno stanje. S svojimi, verjetno zelo subjektivnimi mnenji in nekaterimi objektivnimi dejstvi želim nakazati nekatere izmed njih. Obenem pa *želim s* tem vzpodbuditi tudi vsa tista študenstka vodstva, ki sodijo, da je situacija v zvezi s ŠDB, kakršna je danes, posledica objektivnih dejstev, torej vzrokov takšne kvalitete, ki bi jih ob celotnem njegovem poznavanju in učinkovanju lahko odpravili.

Takoj v začetku moramo ugotoviti, da je udeležba študentov ljubljanske univerze na delovnih akcijah iz leta v leto manjša. Oglejmo si število udeležencev ŠDB v zadnjih treh letih po fakultetah:

	1962	1963	1964
Biotehniška	13	11	5
Elektrotehniška	45	24	6
FNT	71	26	11
FAGG	60	55	32
Pravna	30	55	8
Filozofska	31	52	48
Ekonomska	55	18	4
Medicinska	28	11	5
Strojna	lastna brigada		17
Ostale visoke šole in akademije	15	18	9

Če si ogledamo te številke po brigadah, je stanje sledeče: v letu 1962 so študenti ljubljanskih visokošolskih zavodov formirali šest brigad (dve na avtocesti, dve v Ankaranu in dve brigadi v Študentskem naselju), skupno 448 brigadirjev; v letu 1963 pet brigad (dve na avtocesti, dve v okoli 370 brigadirjev; v letu 1964 štiri brigade, :ena na avtocesti, dve v Ankaranu, ena v Brnu na Češkoslovaškem), skupno okoli 145 brigadirjev. stali udeleženci le-teh štirih brigad skupaj okoli 100 brigadirjev, so bili iz Maribora, Kopra in kolegi iz Brna in Prage na Češkoslovaškem.

Torej več kot očitna je tendenca po stalnem upadanju števila prijavljencev za delovne akcije, ki je spremljana z porastom vpisanih na visokošolske zavode in z zmanjšanjem obsega delovnih akcij (tu mislim predvsem obseg delovišča na avtocesti).

Če poskušamo v kratkem prikazati osnovne faktorje, ki vplivajo na tako slabo stanje, bi bili ti naslednji:

1. dejstvo je, da je stopenjski študij na fakultetah (predvsem pa neizpeljani proces reforme študija) zelo skrčil študentov prosti čas. Študentje so že izračunali, koliko prostega časa ostane študentu ob povprečnem 30—35 urniku na fakulteti (ob prosti nedelji in vseh ostalih kulturnih in družabnih obveznostih) — ostane mu *le 4 ure prostega časa na dan.* Če k temu dodamo še razne prakse v poletnih mesecih, lahko ugotovimo, da taka reforma, ki je skrčila le čas, ne pa tudi obseg študijske snovi, negativno vpliva na odločanje študentov za udeležbo v brigadah. Res pa je, da tega faktorja ne moremo enostavno kvantitativno izmeriti, ustavimo se lahko le pri ugotovitvi, da je število študentskih brigad na naši Univerzi iz leta v leto manjše, številčno formiranje pa vsako leto težje.

2. Če k temu dodamo še dejstvo, da se zaradi določenih globljih vzrokov (različna moralna in etična pojmovanja) delovnih akcij udeležujejo predvsem študentje iz delavskih in kmečkih družin, ki jim pa največkrat (zaradi majhnega števila oziroma nizkih štipendij), poletni meseci pomenijo obvezen čas iskanja sredstev za študij in ne počitnic, je slika popolnejša. Za to trditev, ki ostaja na hipotetičnem nivoju (na osnovi lastnega izkustva in zapažanja nekaterih kolegov), bi bila potrebna analiza o socialnem izvoru udeležencev delovnih akcij za nekaj let nazaj, vendar pa je zaradi pomanjkanja podatkov za ta članek nismo mogli pripraviti.

3. V zadnjih dveh letih smo priče razvrednotenja smisla delovnih akcij. Če ugotavlja tov. Rudi Supek (Psiho-sociologija radne akcije), da mladinca za sodelovanje na delovni akciji ni obvezala rama družba »kot nekaj, kar obstaja izven njega, ampak njegova lastna družbenost, s čimer vsak posameznik, vsak član neke generacije ali družbene skupine samostojno in suvereno izraža, da iz notranje potrebe

pripada družbi«. Torej ne gre za razvrednotenje v tem smislu, da bi se negirale osnovne karakteristike delovne akcije (družbena koristnost prostovoljnost, vzgojnost, itd.), pač pa za razvrednotenje v v smislu »nasičenosti« in »preživelosti«. »Preživelostl« v tem, da vsak posameznik svojo družbenost in pripadnost družbi ne more nujno uresničevati samo skozi udeležbo na delovni akciji, ampak tudi preko drugih, »modernejših« oblik (redno izpolnjevanje študijskih obveznosti, itd.).

4. Vsi našteti splošni faktorji so več ali manj obstajali že pred enim oz. dvema letoma, vendar pa je situacijo večkrat uspešno reševala akcija ZK v tem smislu, da so posamezni FO zaradi dela študentov komunistov v njih, delali na tem področju veliko več. Ravno zaradi prvih dveh faktorjev se je že pred leti pojavljalo vprašanje udeležbe v ŠDB, ki pa se je včasih uspešno reševalo z vključevanjem študentov komunistov v delovne brigade. Tega načina se letos FO niso posluževali, med drugim tudi zato, ker je v končni konsekvenci nesmiselno napol obvezno vključevanje študentov komunistov v brigade. Tu je brez dvoma upravičen faktor »nasičevati«, saj je veliko študentov, ki so bili v delovnih akcijah po dvakrat in trikrat.

5. Brez dvoma je udeležba iz posameznih fakultet v premem sorazmerju s kvaliteto organizacije ZŠ na tej šoli. Če ugotavljamo, da nekatere organizacije ZŠ po šolah vključujejo le po 5—20 odstotkov vpisanih študentov, nam tudi to dejstvo pomaga razjasniti absurden odnos števila vpisanih študentov na fakultetah nasproti udeležencem ŠDB.

6. V letošnjem letu je bilo številčno stanje udeležencev ŠDB še toliko bolj kritično, ker strojna fakulteta ni formirala samostojne brigade, in je bilo s te fakultete (ki je v neki meri reševala situacijo v študijskih letih 1961/62 in 1962/63 s tem, da je skupaj z VŠZD formirala lastno brigado) le 17 prijavljencev.

7. Upoštevati pa moramo tudi dejstvo, da je odbor ZŠ na mariborskih visokošolskih zavodih (v primeri z lanskim letom, ko je prispeval polovico brigadirjev ŠDB Franc Rozman-Stane) uspel letos dobiti le 16 študentov in 16 srednješolcev.

Poznavanju vseh vzrokov za stanje, ki smo ga v začetku označili kot »zagato študentskih delovnih akcij« bo pripomoglo tudi k širšemu sodelovanju ostalih prizadetih, predvsem aktivistov organizacije ZŠ in nekdanjih udeležencev študentskih delovnih akcij.

Metod Černetič

Marjan Ulčar je v članku, katerega del je izšel tudi v Tribuni, v celoti pa v 19. številki revije Problemi, nanizal celo vrsto konkretnih problemov ljubljanske univerze.

Poizkus razlage

Načini reševanja in rezultati reševanja posameznih problemov družbenega dogajanja so določeni z obstoječo obliko delovnih odnosov. Pojavne oblike dogajanj, ki jih je Ulčar nanizal v svojem članku, je možno razumeti le iz odnosov med ljudmi v njihovi dejavnosti.

1. »Tu se je študijska reforma (npr. uvedba B smeri študija na arhitekturi) uvajala mimo organov samoupravljanja, baje po posebnem pooblastilu tedanjega rektorja univerze. Tu ni dvoma, da je bil pritisk od zunaj, saj se pristojni organi dalj časa niso sestajali« (cit. po članku M. U.). Birokratske težnje so tudi »prišle do izraza v odnosu do aktivnosti študentske organizacije na ekonomski fakuteti« (ibidem). Brez dvoma je, da teh pojavov (članek navaja še druge pojave birokratičnosti) ni možno razumeti, ne da bi videli, da izvirajo in so omogočeni z določeno obliko delovnih odnosov. Kako je možno, da uvajanje študijske reforme (pri tem me ne zanima, na kateri fakulteti se je to zgodilo) poteka mimo obstoječih organov samoupravljanja in da je pravzaprav **mimo** delovne organizacije vsiljena od zunaj? Dejanska možnost takega urejanja je dana le s tem, da obstoji sistem vodenja nekega delovnega področja, ki je ločen od ljudi, ki so zaposleni na tem področju. Ta posebna sfera vodenja, ki je ločena od ljudi, in na katero ljudje nimajo vpliva ter dejanske možnosti soodločanja, mora biti, da bi učinkovito funkcionirala, hierarhično zgrajena. To je moč oseb nad osebami v obliki podrejenih in nadrejenih funkcij. Tak sistem vodenja smemo upravičeno imenovati birokratičen sistem (s pojmom birokratizem se pri nas označuje vse mogoče: od prevelike porabe papirja v pisarnah, zahteve po dostavljanju velikega števila potrdil in kolkov do samovolje posameznikov — pri tem pa se ne ve, kaj je vzrok in kaj posledica, kaj bistvo in kaj pojavna oblika). Prav isto oznako in značaj lahko imajo tudi organi samoupravljanja. Tudi voljen fakultetni svet, fakultetna uprava ali kašen drug organ ima vsa svojstva birokratičnega telesa, v kolikor ljudje nimajo dejanske možnosti soodločanja, vpliva in kontrole v organih, ki so jih volili. Prav tako princip rotacije sam po sebi še ničesar ne spremeni. S tem je doseženo samo to, da se posamezniki menjujejo v funkcijah od ljudi osamosvojene sfere vodenja. Obstoj osamosvojenega sistema vodenja je zvezan z obstojem delovnih statutov ljudi, ki so ločeni od odločanja o svojih delovnih pogojih, o načinu in ciljih svojega dela in o vseh ostalih problemih svoje delovne situacije. Jasno je, da posameznik nikdar ne bo mogel sam neposredno soodločati in praktično souresničevati skupno sprejetih tališč o vsem družbenem dogajanju, katerega sestavni del je tudi njegova dejavnost. Tudi sedaj in tudi v bodoče morajo obstajati neki skupni organi družbe. Toda to morajo biti izključno izvršilna telesa, ki so v celoti podrejena ljudem. S tem, ko je v teh organih zagotovljena dejanska možnost soodločanja in nad njimi zagotovljena kontrola vsakega posameznika in vseh skupaj, so dani pogoji delovanja ljudi, ob katerih se ne bo mogel konstituirati osamosvojen sistem vodenja. Tak sistem je možen le s tem, da je ljudem v njihovih pogojih dela odvzeto samoodločanje in samouresničevanje skupnih dogovorov.

Osamosvojen sistem vodenja je osnova za vse tiste pojave, o katerih govori Ulčar v svojem članku: neodgovornost, neupoštevanje predlogov, neiskrenost, bojazen pred sankcijami, samovolje itd.

Stališča, ki so bila formirana neodvisno od ljudi, ki delajo na področjih, na katere se nanašajo ta stališča, lahko ti ljudje občutijo samo kot »pritisk od zunaj«.

»To je bil pritisk (šablonska in ne dovolj premišljena načela študijske reforme — op. Š. R.), ki je povzročil odpor in pasivizacijo univerzitetnih delavcev. Po drugi strani pa takšen način izvajanja študijske reforme pomeni kompromitacijo načela samoupravljanja med univerzitetnimi delavci (ibidem). Neupoštevanje predlogov je samo logična posledica urejanja nekega problema neodvisno od ljudi, ki delajo na teh področjih. Ta osamosvojen sistem vodenja, ki ureja probleme mimo njih, ljudje označujejo kot samovoljo. Obstoj samovolje pa ni nikakšen personalni ali psihični problem. Samovolja je samo ena od strani takega sistema vodenja. Vsako prizadevanje za drugačnim reševanjem problemov določenega področja se označi, in tudi dejansko je, kot rušenje obstoječega načina urejanja. Tu izvira tudi »bojazen«, »premajhna smelost«, »neiskrenost do stvarnosti« (ibidem), kajti, če se obstoječ sistem vodenja proglasi že za edino pravilnega, potem se lahko tudi prizadevanja za uresničitev **demokratičnega načina urejanja družbenih problemov** proglasijo za anarhitična ali celo protisocialistična.
niranju avtonomnega sistema vodenja tudi delovanje ZK na univerzi ne more biti učinkovito. »Namesto tega se situacija (govora je o financiranju univerze) celi dve leti ni premaknila z mrtve točke, mi pa smo od sestanka do sestanka ugotavljali iste probleme« (ibidem), »kljub dobri volji in očitnim poskusom nam ni uspelo vzpostaviti fronte proti birokratskim tendencam v Zvezi komunistov« (ibidem).

Zakaj se situacija ni premaknila in zakaj nam ni uspelo vzpostaviti fronte proti birokratskim tendencam v Zvezi komunistov (ibidem), zakaj se situacija ni premaknila in zakaj nam ni uspelo vzpostaviti fronte proti birokratskim tendencam v ZK, kljub pripravljenosti in prizadevanjem. Prizadevanja ZK so bila neučinkovita, ker je o situaciji, v kateri mi živimo, odločal nek drug organ, ki pa je osamosvojen nasproti ljudem, ki delajo na univerzi. Birokrativnost v ZK se lahko pojavi le, če je njena praktična organiziranost zgrajena tako, da omogoča ločenost njenih organov in vodstev od članstva in s tem omogoča samovoljnost članov teh organov. Ulčar se sprašuje: »Kako naj imajo člani ZK pri takšnem načinu obveščanja (gre za enostransko in pomanjkljivo obveščanje o plenarni seji CZ ZKS v Delu) vpogled v delo in stališča najvišjega organa ZK v republiki.«

Vpogled v delo je samo en moment. Gre pa tudi za to, da ima članstvo dejansko možnost vpliva in soodločanja v vseh organih. CK je volilni organ in odgovarja za svoje delo celotnemu članstvu.

Iz samega načina delovanja ZK izvirajo tudi ostali pojavi: nizek idejni nivo, nestrinjanje s stališči posameznih organov in stališči posameznih članov teh organov, nezaupanje v Zvezo, posamezni člani se ne čutijo odgovorne za dogodek, s katerim se niso strinjali in niso bili soudeleženi, itd.

Razmere, da se problemi na univerzi rešujejo mimo samoupravnih organov in mimo ljudi, ki delajo na fakultetah, povzročajo, da so člani ZK obsojeni, da iz leta v leto razpravljajo o enih in istih stvareh. Samo razpravljanje pa še ni nikdar rodilo nobenega marksista. Tudi idejni nivo, ki se formira ob golem razpravljanju, ima pečat deklarativnosti, formalizma itd. Idejni nivo se lahko formira le v praktični udeleženosti v družbenem dogajanju, o katerem lahko soodloča in je zato njegov odnos lahko zavesten in nosi za svojo dejavnost vso odgovornost.

Glede na to, da je bila ZK obsojena na večno razpravljanje in da marsikaterega problema kljub prizadevanju ni mogla »premakniti iz mrtve točke«, so posamezniki zato izgubljali zaupanje v politično učinkovitost ZK.

Ker so bila posamezna stališča zavzeta mimo ljudi, ki delajo na fakultetah, so dobila značaj direktivnosti. Ker do direktiv posameznik ne more imeti zavestnega odnosa, ker ni sodeloval pri formiranju posameznega stališča niti ne pozna okoliščin, iz katerih bi šele lahko sklepal o upravičenosti in pravilnosti takega ali drugačnega stališča, dobi vprašanje o sprejetju direktiv tudi moralno dimenzijo. Vprašanje o sprejetju ali zavrnitvi direktive se spremeni v vprašanje podreditve ali zavranje **takega** načina delovanja Zveze komunistov. Slepo podreditev bi zadel isti očitek, ki ga je Jean Casou naslovil na komuniste: »Vi delate na istih principih kot cerkev — na verovanju in slepi podreditvi.«

Zavračanje takega načina delovanja pa lahko ustvari videz, kot da gre za zavračanje Zveze komunistov nasploh. Možno je, da je to tudi res. Lahko pa je samo videz. Videz je v vseh tistih primerih, ko so prizadevanja usmerjena k izgradnji demokratičnega sistema delovanja Zveze komunistov, ki bo onemogočal, da bi se posamezne sfere Zveze komunistov osamosvojile. Na tak način formirana stališča bodo osnova za enotnost Zveze komunistov. Tak način delovanja omogoča zavestno odgovornost vsakega posameznika, kajti vsak posameznik sodeluje pri formiranju stališč, ki so relevantna tudi za njegovo delovno področje.

Ratko Ščepanović

Marginalije k prvi poti v demokratizacijo

Nadaljevanje iz prejšnje številke

Ta konflikt (med inertnostjo družbene organizacije in uveljavljanjem samoupravljanja) se kaže v določeni, za naš čas in družbeni ambient, dokaj tipični in prevladujoči strukturi mišljenja, ki a priori zavrača vse, kar se oblikuje »zunaj družbe«, za razliko od tistega, kar se uveljavlja »znotraj družbe«. Prvo vprašanje, ki mi pri tem pade na pamet, je vsekakor, kako naj pojmujem »družbo«, da bi vedel, kdaj sem iz nje izključen in kaj mi je storiti, da bi se vključil vanjo. Odgovor na to vprašanje moram iskati v vprašanju, kateri mehanizmi družbenega delovanja so mi danes na razpolago, ko skušam najti možnost rešitve iz svoje posameznosti (in s tem posameznosti svojih dejanj) k svojemu (in njihovemu) totaliziranju. Skratka, vpraševati se moram o možnostih svojega uresničevanja v družbi, ki danes realno obstojajo in na katere sem v primeru takšnega svojega hotenja tudi nujno vezan. S tem pa je nustreznost ločitve mene na enkrat kot stoječega »zunaj družbe« in na drugič kot stoječega »znotraj družbe« razkrita, saj je očitno, da se edina realna in možna dilema zastavlja kot dilema med dejavnostjo mene kot privatnika in dejavnostjo mene kot družbenega tvorca; torej sem v družbi, kolikor se v njej realiziram in v nobenem primeru — tudi ko bi se realiziral mimo obstoječih družbenih mehanizmov — ne morem biti izven družbe ali nad njo (razen če nimam v oblasti monopola za fizično prisiljevahje). Intenziteta moje realizacije je pri tem odvisna od intezitete, s katero je tem, ki jo načenjam, prisotna v obstoječi družbi, koliko je v njej globoko zasidrano protislovje, ki ga odpiram; po drugi strani pa od tega, ali problem v resnici odpiram ali pa ga odpiram samo na videz, v resnici pa zapiram. Moje realizacija je torej odvisna predvsem od tega, kar često označujemo z besedicami »aktualnost« ali »angažiranost« in »površnost« ali »globina« in kar navadno izražamo v stavku: »živeti s svojim časom«. S tem pa že kritiziram dejanja sama, kažem na njihovo in avtorjevo alieniranost od konkretnega družbenega dogajanja, ne da bi se kakorkoli dotikal samih mehanizmov, ki mu samo omogočajo družbenost dejanj. Zato je tudi popolnoma jasno, da moje delovanje znotraj določenih družbenih mehanizmov, nikakor ne more biti kriterij moje vključenosti ali nevključenosti v družbo.

Nasprotno, nujna vezanost na obstoječe družbene mehanizme terja njihovo stalno izpopolnjevanje, njihovo rušenje in uveljavljanje novih, njihovo neprestano preraščanje, da morejo v skladu z novimi potrebami »vključevanja v družbo« oblikovati svojo funkcijo. Kolikor bolj togo ostajajo ti mehanizmi v svoji strukturi neizpremenljivi, toliko manj uspešno morejo opravljati svojo funkcijo »vključevanja v družbo«. S tem pridemo do problema alienacije družbenih mehanizmov od družbe. Funkcioniranje preko njih postaja neučinkovito, če ga zvira stara struktura porojena iz preteklih družbenih razmer, a v sedanjih umetno vzdrževana v svoji neustreznosti; kot izraz presežene in neaktualne dileme onemogoča razreševanje tistih, ki so danes na tapeti. Zakaj opredeljevanje in preseganje protislovij, ki obstajajo danes v naši družbi, nujno zahteva **opredelitev in osmislitev naše današnje družbene resničnosti.** Le to pa je možno samo na osnovi enakopravne borbe mišljenja, polemike, z možnostjo ustvarjanja vsakega, torej le v konstituiranju razmerja subjekt: subjekt.

Celokupnost obstoječih družbenih mehanizmov je zaobjeta v enotni piramidni shemi, ki totalizira družbeno dejavnost slehernega posameznika. Ta mogočna organizacija, v kateri se tako rekoč vsa stopnišča obstoječih družbenih mehanizmov zlivajo v en sam vrh, je torej danes v praksi obstoječa varianta »integracije v družbo«; le-to imenujem, zaradi njene specifičnosti in boljše ponazoritve kot »avtokratsko«. Njeno bistvo je namreč, da v svoji gradnji nadrejenosti oziroma podrejenosti, nujno funkcionira skozi razmerja subjekt: objekt, torej razmerja upravljavca in upravljanca, varuha in varovanca in da prav v tem kot izraz preživele potrebe ne more zadostiti sodobnim, ki vedno bolj jasno podčrtujejo aktualnost zgoraj naznačene vsebine družbenih naprezanj slehernega od nas. Konsekvenca tega stanja se kaže v upadanju interesa članov do njihove organizacije, v njihovem slabokrvnem delovanju in v neangažiranosti in alieniranosti komunikacijskih sredstev od družbenega ambienta. Na drugi strani pa se kaže v porastu nenormalnih komunikacij in tendencah posameznih komunikacijskih sredstev po osamosvajanju iz očrtane sheme. Tako se nenadoma pojavlja tisto, kar navadno označujejo kot »znotraj družbe«, v resnici izven nje in tisto, kar označujejo kot »zunaj družbe«, v resnici v njej.

Najočitneje je označena shema doživela svoj polom na področju gospodarskih aktivnosti, zaradi česar se je tudi nujno pojavilo na tem področju prvič vprašanje ustreznejše organizacije. Značilno pri tem je, da delavsko samoupravljanje še vedno ni zmoglo zaživeti v svoji resnični vsebini. V tem se nam kaže konflikt med njim in še vedno veljavno shemo splošne družbene organizacije. Samoupravljanje na področju kulturnih aktivnosti je že nekaj časa aktualno vprašanje, vendar vprašanje, ki ostaja zgolj na papirju, ne da bi doživelo v praksi svojega uresničevanja. Nasprotno, tendence po avtonomnosti posameznih kulturnih institucij, doživljajo močan odpor, ki se kaže v poskusih njihovega diskvalificiranja kot tendenc »po zapiranju vase«, »po ustanavljanju stranke« ipd... Na ta način prav tisti, ki se kar najmočneje zavzemajo v svojih deklaracijah za samoupravljanje, v resnici le temu spodkopavajo korenine in prihajajo tako sami s seboj v protislovje: saj je očitno, da o **samo** — upravljanju ne more biti govora brez avtonomnosti njegovih nosilcev, brez uveljavljanja razmerja subjekt: subjekt. Dejansko vprašanje, ki se ob tem zastavlja, če nočem ostati samo pri romantičnem vzklikanju po »svobodi« in zaradi katerega se lahko pojavljajo pravkar omenjene diskvalifikacije, je vprašanje mediacij med posameznimi kulturnimi institucijami in med njimi in družbo, skratka vprašanje formalnih mehanizmov družbenega integriranja v sistemu samoupravljanja, organizacija le-teh je očitno možna samo na principu »demokratičnosti«. Ob tem ne moremo mimo tega, da ne bi podčrtali tistih predlogov in pobud, ki so se v zvezi s tem vprašanjem že organsko pojavile: to je predvsem lanskoletni predlog po organiziranju **tribune revij.** Kot drugi predlog, katerega korenine se kažejo v organiziranju zborov Tribune, pa bi podčrtal možnost organiziranja javnih razprav, javne kritike posameznih revij.

Ob vsem tem je seveda ugovor o »ustanavljanju novih institucij« in njihovi »krepitvi s konkurenco« povsem nepomemben.

Drugi ugovor Krivica se veže na »gibljivo sestavo zborov« in je kot tak torej čisto formalne narave. Zato ga seveda tudi ni težko ovreči. Očitno je namreč, da morejo in morajo imeti študenti ob takšnem statusu zborov pravico vsakokrat klicati urednike Tribune na odgovornost in s tem v zvezi tudi pravico njihove odstavitve in ponovne volitve.

Značilen je tretji ugovor Krivica, v katerem nakazuje možnost konflikta med posameznim zborom in univerzitetnim odborom, oziroma med samimi študenti na zboru, kar naj bi bila »velika slabost tega koncepta in njegova dejanska nezdružljivost z našim družbeno-političnim sistemom«. Ta njegova ugotovitev more namreč veljati samo v primeru, kolikor je opredeljevanje in odpiranje obstoječih protislovij, kot edine resnične poti (vsaj jaz ne vidim druge) za njihovo razrešitev, v nasprotju z našim družbeno-političnim sistemom. Karakterističnosti te mentalitete in njene neustreznosti se mi ob tem ne zdi potrebno še kakorkoli dalje dimenzionirati.

Ingo Paš

O miselni zmedi in „alieniranih" urednikih

Že nekaj časa se na straneh Tribune pojavljajo s svojimi članki nekateri avtorji, ki vsevprek uporabljajo filozofske, sociološke in druge pojme, ne da bi vedeli za njihovo pravo vsebino in ne da bi razložili, kaj hočejo z nekim pojmom povedati. Obnašajo se kot pubertetniki, ki iščejo tujke zaradi tega, da bi se potem v razgovoru pokazali imenitnejši, pa jih slednjič običajno uporabijo v nepravilni zvezi.

Kaj naj na primer pomenijo pojmi v naslednjih stavkih? »Splošni filozofski termin alienacije je treba razumeti v pričujočem spisu v neposredni zvezi s terminom svobode in tega spet neposredno povezanega s kategorijo individualne ustvarjalne potrebe in volje.« (Andrej Inkret, O alieniranih urednikih, Tribuna, št. 24. Vsi citati bodo iz tega članka.)

Uporabljeni so pojmi: alienacija, svoboda ter individualna ustvarjalna potreba in volja. Avtor ne obrazloži njihove vsebine, kakor da obstoji neko splošno znanje o teh pojmih in kakor da se vsi strinjamo glede njihove vsebine. Obenem trdi, da jih je treba prav v članku, iz katerega je vzet citat, razumeti v neposredni medsebojni zvezi. S tem posredno trdi, da ta zveza ne velja v vsakem primeru.

Nato nadaljuje: »Deduktivno zoževanje pomenskega obsega alienacije hoče samo čim konkretneje ponazoriti tiso posebno situacijo, v kateri se večkrat znajdemo. Tudi proti svoji volji.« Logično izpeljano, to ne pomeni nič drugega kot tole: alienacija je splošen filozofski pojem, svoboda je posebna oblika alienacije, individualna ustvarjalna potreba in volja pa so posebne oblike alienacije. (a je povezava »deduktivno zoževanje« glede na vsebino, glede na »pomenski obseg«, contradictio in adjecto, kot na primer okrogel kvadrat, se niti ne zaveda.«)

Hkrati nam avtor zatrjuje, da nam bo s temi oblikami alienacije ponazoril »posebno situacijo«, v kateri se po svoji volji ali tudi proti njej »večkrat znajdemo«. Katera je tista posebna situacija? Očitno se da to razbrati iz zadnjega stavka tega odstavka: »Vendar zahteva nujnost naše aktivnosti, da alienirano situacijo vedno sproti tako ali drugače ukinjamo in si tako zagotavljamo pogoje za svojo dejavnost.« Potemtakem avtor v zadnjem stavku zanika to, kar je trdil v prvem. V prvem je namreč zatrjeval, da je alienacija splošen filozofski pojem, kar pomeni, da je človek čindanes podvržen alienaciji v vseh svojih situacijah, zdaj pa si je premislil in meni, da je alieniranost lastnost samo posebnih situacij, v katere sicer ne zabredemo samo zdaj pa zdaj, ampak se to zgodi večkrat.

Večkrat se znajdemo v svobodi in delujemo po individualni potrebi in *volji*, pa čeprav proti svoji *volji*. Kako se deluje po svoji volji proti svoji volji, ostane seveda prav tako odprto vprašanje kot to, kako je mogoče alienacijo izenačiti s svobodo.

Mogoče nam bo avtor na ta vprašanja dogovoril v naslednjem odstavku, kjer pravi: »Pojem alienacije vključuje — kljub redukciji — poleg mentalne nujno še politično vsebino. Jasno namreč je, da so v družbi, katere struktura je še vedno v osnovi politična, naše negacije in hkrati afirmacije tudi nujno politične.« Kljub kakšni redukciji? Če misli avtor, da je »deduktivno zoževanje« isto kot redukcija, se je prav pošteno zmotil, ker je padel v contradictio in adjecto druge stopnje, saj nam zatrjuje, da je dviganje isto kot padanje ali padanje isto kot dviganje. Rezultat redukcije, ki poteka s pomočjo miselne operacije odštevanja, je namreč neki splošni pojem. Iz tega splošnega pojma se potem dajo deducirati posebni pojmi. Redukcija je torej prav nasprotna operacija od dedukcije. Iz tega je tudi razvidno, da je z ozirom na vsebino zoževanja redukcija, ne pa dedukcija, ki je prav nasprotno: namreč razširjanje, kolikor lahko dve besedi tu sploh smiselno uporabljamo.

Prav tako pa je zdaj jasno, da nekega splošnega pojma ni mogoče reducirati glede na njega samega v njem samem — na primer alienacije.

Toda spreglejmo to zamešavanje in se ozrimo na vsebino, ki jo stavka še vsebujeta. Če se zamislimo v to, kaj je pravzaprav avtor z njima hotel povedati, je razvidno, da mu po zožitvi pojma alienacije ostane mentalna in poleg nje, ki je osnova, še politična vsebina. Iz tega bi se nam zdelo, da je osnova neke družbe mentalna vsebina. Vendar to v drugem stavku ovrže s tem, da v osnovo postavi politično vsebino. Tako sicer zanika marksistično ugotovitev, da je osnova neke razredne družbene strukture ekonomska vsebina, vendar ga to najbrž ne moti, da se ne bi vseeno počutil kot marksist. To kasneje potrdi s sklicevanjem na Marxa, vendar se mu zdi potrebno, da ga nekoliko opraviči pred njim samim in pred nami, saj je baje Marx sebe proglasil »za hlapca vladajočega režima« in se tudi ni poskušal izkopati iz te hlapčevske vloge, ki jo je igral s tem, da je več kot 30 let poleg drugega opravljal tudi novinarske posle. Seveda bi bilo vseeno dobro, da bi nam Inkret povedal, kje je ta razglas bral, ker nam sicer lahko pade na pamet, da si ga je izmislil.

Zlasti zaradi tega, ker v zadnjem stavku tretjega odstavka sem ugotovil: »Vprašanje je, pri katerem časopisu smo uredniki, in v kateri družbi ta časopis izhaja.« Iz odgovora na to vprašanje namreč tudi sledi: ali je nekdo hlapec vladajočega režima ali ne. In to je najbrž vedel že tudi Marx.

Toda Inkret ne bi bil zvest samemu sebi, če ne bi v prvem stavku istega odstavka zatrjeval prav nasprotno, kar ugotavlja v zadnjem: »Kot javni delavci, denimo kot uredniki nekega časopisa (to je verjetno tiskarski škrat — T. H.), nas **nujno** (podčrtal T. H.) mora obsedati kreontska dilema iz Smoletove Antigone. Je Kreon kralj; ali je Kreon človek? Ali more Kreon-kralj dajati ukaze, zaradi katerih bo kasneje Kreonta-človeka bolela glava?« Najprej torej absolutna trditev, potem preide v vpraševanje in končno v zanikanje. Kaj je to? Psihologiziranje? Površnost? Malomarnost? Omalovaževanje bralcev Tribune ali kaj? Strogost mišljenja, ki ga zahteva filozofsko razglabljanje, prav gotovo ne!

Zmedenost mišljenja se v naslednjem, to je četrtem odstavku, nadaljuje: »Zastavljeno vprašanje je samo na videz abstraktno, ker je splošno.« Kaj pa je spet to? Vsaka splošnost je abstraktna, ker se do nje pride prav s pomočjo abstrakcije. Če zdaj trdi, da je zastavljeno vprašanje samo na videz abstraktno, bi moral konsekventno izpeljati, da je tudi samo na videz splošno, dejansko pa se ne more dvigniti nad manj pomembne ali sploh nepomembne podrobnosti. Toda ne! Saj to bi bila vendar samokritika! Zato rajši ostane nekonsekventen: splošno ni abstraktno. Če zanj tudi abstraktno ni splošno, tega se že ne da razbrati.

Da pa se razbrati avtorjevo stališče, da splošno lahko nastopa kot individualno in kot poosebljeno. Takšno funkcijo ima režim, ki je »sprijaznjen« s tem in s tem itd. Takšno funkcijo imata tudi oblastništvo in volja: »Antitetična osnova, na kateri se gradi dramatični spor med oblastništvom in **individualizirano voljo** (podčrtal T. H.), je nujno odtujena (komu?, T. H.) zaradi političnega ustroja družbe. Ne sme namreč prekoračiti po oblasti predpisanih determinant: ne, sme se vtikati v samo osnovo ukinjanja oblastniškega režima. Če se vanj vtakne, dobi dialog takoj političen predznak namesto družbenega.« Kdo če se vtakne v samo osnovo: dialog ali individualizirana volja? Verjetno individualizirana volja, kakor sledi iz konteksa. Zato pa: »Schopenhauer — na pomoč! Kje si s svojo filozofijo volje? Kje si s svojimi recepti za informacijo volje kot nečesa občega in poosebljenega v individualno? Kje si s svojo individualizirano voljo?«

In smiselni zaključek citata: Individualizirana volja, recimo človek — posameznik se zaradi političnega ustroja družbe ne sme vtikati v samo osnovo ukinjanja oblastniškega režima. In to je nujno. Pomoči torej ni, ker je vse skupaj vrtenje v krogu in konsekventno bi iz tega kroga ne smelo biti rešitve. Individium in oblast sta odtujena in ker ni povezave med njima, bo to vedno ostalo. Zakaj naj bi namreč oblastništvo ukinjalo samega sebe, svojo družbeno osnovo — politično strukturo? Saj to menda ni neka njegova prirodna bolezen. Takšen je logičen zaključek.

In takšno je to pisanje. Preanaliziral sem približno polovico članka, pa sem že zelo utrujen. Verjetno tudi bralec. Zato naj mi avtor oprosti, če bom nadaljnje analiziranje posameznih stavkov druge polovice članka opustil in če bom skušal iz celotne kolobocije tako prve kot druge polovice zdaj potegniti le jedro avtorjevih prepričanj. Če tisto, kar bom menil, da je jedro, po avtorjevem mnenju ne bo jedro, pa najbrž ne bom sam kriv.

(Prihodnjič naprej)

Tine Hribar

Popravek

V zadnji številki Tribune je bilo objavljeno v Osti tedna pod naslovom Neresnost, neodgovorno izpolnjevanje ankete, ki jo je med študenti organiziralo tajništvo univerze. Pri naštevanju rezultatov ankete je tiskarski škrat izpustil nekaj številk in tako predrugačil smisel nekaterih ugotovitev osti.

Anketi se je od 5536 odzvalo 4438, t.j. 82,7 odstotka študentov in ne samo 443 oziroma 2,7 odstotka, kot je bilo napisano v osti.

Prav tako je bilo napačno natiskano, da 25 anketirancev ne ve, kakšen poklic opravlja oče. Le-teh je v resnici 258.

JAVNA MLADINSKA TRIBUNA V DOMŽALAH

ČUDEN NAČIN OCENJEVANJA ALI NOVA VARIANTA „PEDAGOŠKE POEME"

Na vseh dosedanjih javnih mladinskih tribunah so ugotovili, da nekatere naše šole druge stopnje stojijo pred na videz nerešljivim klobčičem protislovij. Povsod pa se na kraju izkaže, da nekaj ni v redu s financiranjem šolstva, da je decentralizacija sredstev za šolstvo doživela neuspeh, ne morda zaradi napačno postavljenih načelnih programov, temveč predvsem zaradi ekonomskega položaja, v kakršnem se nahajajo gospodarske organizacije. Predpisi o delitvi dohodka sicer določajo na tem področju na prvi pogled popolno kompetenco organov samoupravljanja v podjetju, da si svoj proizvod dela sami razdele po najbolj trezni presoji, vendar isti predpisi tudi že določajo, v kakšnem procentnem razmerju se določajo skladi podjetja.

Predpisi določajo, da morajo gospodarske organizacije odvajati v sklad za šolstvo 1 % svojega bruto produkta, najvišja dovoljena meja pa je 2,5 %. Prav na tribuni pa se je izkazalo, kako lahko administrativni ukrepi destimulativno vplivajo na tista podjetja, ki so končno spoznala, da brez sposobnih kadrov ni kvalitetne in visoko akumulativne proizvodnje. Tako na primer tovarna Konus iz Slovenskih Konjic izkorišča maksimalno določeno mejo. Zanimivo pa je, da je predstavnik potožil, da jih predpis omejuje in bi bilo vsekakor potrebno tudi v tem pogledu prepustiti višino sredstev, ki se namensko formirajo za izobraževanje, organom podjetja. Na drugi strani pa podjetja, ki so v ekonomskih škripcih (v takih podjetjih navadno poleg vsega prevladuje še polobrtniška in mojstrska miselnost), izrabljajo trenutni položaj in vlagajo v izobraževanje najmanjši možni odstotek sredstev.

Usnjarska srednja šola v Domžalah se glede financiranja, kot so ugotovili diskutanti na tribuni, nahaja v izredno težkem položaju. Ostale srednje šole (tehniške) prejemajo dotacije za svojo dejavnost iz medobčinskega sklada, v Domžalah pa že vrsto let prakticirajo pogodbeno financiranje. Pogodbo, da bodo v sklade šole plačevale del svojega dohodka, je podpisalo 18 podjetij usnjarske stroke v Sloveniji, redno pa plačujejo obveznosti le Toko iz Domžal, Kanus ter tovare usnja v Tržiču, na Vrhniki in v Kamniku. V proračunu nastaja tako velik primanjkljaj, ki ga šola krije s proizvodnim delom svojih dijakov, katerih tedenska obremenitev se tako zviša na 46 do 48 ur, kar močno presega vsake pedagoške normative in če upoštevamo, da se morajo dijaki poleg tega še učiti, znese to precej več, kot je tedenska obremenitev delavcev v podjetjih. Ugotovitev, da znaša letni bruto produkt šolske delavnice čez 400 milijonov dinarjev, ne zahteva komentarja, saj zgovorno dokazuje, da so dijaki sami tisti, ki si omogočajo šolanje.

Opozoriti pa je treba, da je šola edina te vrste v Jugoslaviji in se v njej šola velik del dijakov tudi iz drugih republik. Uprava je pogosto urgirala pri zainteresiranih podjetjih, da ji pomagajo iz težkega položaja, toda ne samo da ji ni nihče pomagal, celo odgovora niso dobili. Tako pa šola v pravem pomenu besede izkorišča svoje dijake, ki morajo opravljati počitniške prakse v njenih delavnicah, edini »osebni dohodek«, ki ga prejemajo, pa je oskrbnina za internat. Logično je, da bi tu morali pomagati vsi prizadeti, pa čeprav je pot, da se sredstva zberejo, še tako zapletena. S tega aspekta se mi ne zdijo umestne besede ravnatelja šole, ki je kategorično izjavil, da je njim, pedagogom, pač vseeno, ali šola obstaja ali ne, podjetja naj sama gledajo, ko bodo ostala brez kadrov. Ugotovitev s popolnoma gospodarsko računskega vidika sicer drži, toda tu gre za eksistenco nekaj sto mladih ljudi, ki jim pa ni vseeno, kakšno stopnjo izobrazbe dosežejo. Ne glede na to, če podjetja sama trenutno še ne čutijo potrebe po njih.

Zdi se, da tudi notranji odnosi na šoli niso ravno najboljši. Uprava se je pred leti odločila, da bo uvedla kompleksno ocenjevanje vedenja dijakov. Vsak dijak na začetku leta dobi 100 točk, do konca leta pa jih mora doseči 360. V načelu zadeva ni problematična, toda v praksi so iz tega nastale prave špekulacije. Dijaki namreč tudi za proizvodno delo dobivajo pozitivne točke. Tako lahko najbolj problematični dijaki dosežejo maksimalno število točk, kdor se pa v celoti posveti učenju, kar je seveda njegova prvenstvena zadolžitev, pa lahko izpade pri oceni vedenja kot »problem«. Če je uprava šole pri formiranju sistema računala na možnost špekulacij, ji to vsekakor moramo zameriti, ker gre tu v bistvu za svojevrsten pritisk na dijake, da jim za ceno učnega uspeha ustvarijo potrebna sredstva za osnovno dejavnost. Tako pa je učno-vzgojni proces in ocenjevanje prava pedagoška poema!

Pod pritiskom dijakov in javnosti so na šoli »spoznali«, da tako kompleksno ocenjevanje ni več primerno in je eden od pedagogov izjavil na tribuni: »Mi smo sicer mislili samo dobro. Zdaj smo pa tako že pristopili k formiranju novega sistema!« Pod tem »mi« je mislil upravo šole. Vsi pa se lahko vprašamo, če na šoli ni organov dijaške samouprave, ki bi v sodelovanju z upravo tudi v preteklosti lahko preprečili podobne ekscese. Morda bi z večjim angažiranjem šole v preteklosti celo lahko preprečili, da bi šola postala družbeni problem, da bi sploh lahko prišlo do potrebe sklicati javno tribuno.

Rešitve za tak kompleksen problem, kot je šolstvo, ena ali nekaj tribun ne more dati. Pač pa je pozitivno in koristno, da javnost postane pozorna. Pobude, ki prihajajo iz vrst prizadetih so lahko koristen napotek republiškim organom pri kompleksnem reševanju težav, v katere je šolstvo zašlo, mladino samo pa zainteresira, da si začne ustvarjati mesto v družbi. Kritiziramo lahko zlasti tako imenovani subjektivni faktor. Marsikaj omenjenega izvira namreč iz nezdravih razmer v šoli sami, iz nepravilnega, skoraj omalovažujočega odnosa šole do pobud dijakov. Menimo pa, da tudi vodstva podjetij in njihovi samoupravni organi še vedno niso spoznali, da je njihova kadrovska politika zelo kratkovidna.

V takem vzdušju potem ni čudno, da nasprotja izbijejo na dan v prepotencirani obliki, da je potreben poseg višjih organov. Zato je vsekakor prav, da si je organizacija Zveze mladine našla svoje mesto in vlogo, ki ji v tem procesu pripada, namreč kot iniciatorja in idejnega voditelja procesa osveščanja mlade generacije na eni strani, na drugi strani pa se sama premika iz sfer birokratizma in deklarativnega reševanja problemov v konkretno življenjsko akcijo.

Ivo Marenk

„HARMONIZACIJA VZGOJE V REFORMIRANI GIMNAZIJI"

Odgovarjata: republiški sekretar za šolstvo Boris Lipužič in Bogomir Lužnik

»Kakšna je končna oblika reformirane gimnazije in kakšen je profil absolventa, ki bo prihajal iz take reformirane gimnazije?«

Na osnovi ugotovljenih pomanjkljivosti in z namenom, da bi zagotovili uresničitev temeljnih nalog, ki jih ima gimnazija kot ena izmed šol druge stopnje in ne več kot prioritetna in favorizirana šola, so v gimnazijo uvedli nekatere nove predmete. Družbeno-jezikovno področje se je obogatilo s sociologijo in z osnovami umetnostne vzgoje. Uvedena je bila tehnična vzgoja z delom v proizvodnji, ki naj učencem posreduje osnovno teoretično in praktično tehnično znanje ter jih podrobneje seznani tako s stroji in sodobnimi napravami kakor tudi s tehnološkimi procesi in z organizacijo proizvodnje. To področje predstavlja pomembno dopolnilo sodobnejšega pojmovanja splošne izobraževalne funkcije, ki jo opravlja gimnazija. Razen tega prispeva k novi fiziognomiji gimnazije tudi uvedba praktičnih znanj.

V skladu s poklicno usmerjenostjo učencev nudi gimnazija na ta način tudi možnost za neposredno zaposlitev absolventov na delovnih mestih v javnih službah in v gospodarstvu ter tako dobiva tudi funkcije zaključne šole druge stopnje. Seveda pa ostaja gimnazija še vnaprej osnovna baza za poklice, ki jih pripravljajo višje in visoke šole, katere nimajo ustreznih strokovnih šol.

Sestavni element vzgojno-izobražev nih nalog reformirane gimnazije pa so tudi prostovoljne dejavnosti, ki jih šole organizirajo na osnovi interesne opredeljenosti in posebnih nagnjenj učencev. Tako je učencem omogočeno, da poglobljeno razvijajo svoje znanje, spretnosti in privajenosti na najrazličnejših področjih ali v znanstvenih disciplinah.

Reformirana gimnazija daje torej profil absolventa s širšo splošno izobrazbo in z elementi osnovne strokovne izobrazbe, pri čemer so bodi enakovredno zastopane, razen intelektualne vzgoje, še moralna, estetska, telesna in delovna vzgoja. Harmonizacija vseh vrst vzgoje v reformirani gimnaziji je vsekakor odločilna prednost v primerjavi s predreformno gimnazijo.«

»Kaj je vzrok večkratnemu spreminjanju zaključnih izpitov v gimnazijah? Kakšen je njen sedanji koncept in v čem še lahko pričakujemo spremembe?«

Stare mature so bile na gimnazijah ukinjene z odlokom prosvetnega sveta Jugoslavije z dne 26. novembra 1956. Prosvetni svet Jugoslavije je istočasno predpisal nov način opravljanja zaključnega izpita, ki je obsegal domačo nalogo, pismeno klavzurno nalogo iz materinskega jezika in ustni zagovor domače naloge. Tako spremenjen zaključni izpit je stopil v veljavo ob zaključku šolskega leta 1959/60 in se je izvajal do šolskega leta 1963/64. Republiški sekretariat za šolstvo je skupno z zavodom za napredek šolstva vseh pet let spremljal potek izpitov in proučeval probleme, ki so s tem v zvezi nastopali. Pri tem je praksa nakazala določene prednosti v primerjavi s staro maturo, pokazala pa je tudi mnoge slabosti in pomanjkljivosti. Med prve bi lahko šteli, da je domača naloga omogočala učencem poglobljeno obdelavo snovi iz posameznih predmetov ali predmetnih področij, navajala jih je na samostojnost, krepila zavest odgovornosti za opravljeno delo in jih spodbujala k razumskemu obvladovanju snovi, ki so jo morali nato samostojno pismeno oblikovati. Razen tega je ta način navajal tudi učitelje k intenzivnejšemu individualnemu spoznavanju in obravnavanju v stroki. Slabosti pa so se izražale predvsem v tem, da celoten zaključni izpit ni bil organski zaključek gimnazijskega šolanja, bil je preveč enostransko usmerjen, za učence znatno premalo zahteven, kar je imelo večkrat škodljive vzgojne posledice. Učencem je namreč tak izpit omogočil, da so z relativno majhnim trudom in brez daljšega sistematičnega dela dosegli boljše ocene, ki pa nikakor niso bile adekvatne njihovemu stvarnemu znanju.

Na osnovi izdelanih analiz, razprav in priporočila prosvetno kulturnega zbora skupščine SRS je zato republiški sekretariat za šolstvo izdal navodilo o minimalnih zahtevah in drugih pogojih, ki jih morajo izpolniti šole druge stopnje glede zaključnih izpitov.

Na novo oblikovan zaključni izpit bo lahko odstranil mnoge ugotovljene slabosti, v večji meri bo izraz ravni pridobljene izobrazbe, bolj kot doslej bo stimuliral učence k sistematičnemu in trajnejšemu osvajanju znanja med šolanjem, hkrati pa daje možnost razvijanja in poglabljanja doslej ugotovljenih prednosti novega zaključnega izpita, kar velja še posebej za seminarsko nalogo.

Razpravljati danes o spremembah, »ki jih lahko pričakujemo pri opravljanju zaključnih izpitov, je seveda nesmiselno, saj izpopolnjeni način še ni bil uveljavljen. Zaključni izpit v osvojeni obliki predstavlja sintezo načrtno proučenih pripomb in predlogov učiteljskih zborov gimnazij, predsednikov izpitnih odborov in samih učencev. Mislimo, da bo zato ustrezal funkciji in namenu zaključnega izpita.«

»Ali bodo tudi slovenske gimnazije prišle na podoben sistem dela kot na Hrvatskem: z družbeno-jezikovno in naravoslovno matematično smerjo? Kako je z gimnazijami s pedagoško smerjo?«

Intenzivne razprave o tem, ali naj razvijamo v Sloveniji gimnazije z različnimi smermi, so se razvile že ob sami reformi gimnazije. Osvojili so koncept, po katerem smo zadržali gimnazije brez smeri, in to glede na vlogo, ki jo tej šoli, kot šoli splošnoizobraževalnega tipa pripisujemo. Zato tudi v prihodnje nimamo namena uveljavljati sistema, za katerega so se odločili v sosednji republiki.

Ker je razlog za postavljeno vprašanje verjetno v zvezi z eksperimentom, ki ga z letošnjim šolskim letom uvajamo na obeh gimnazijah v Ljubljani, bi tudi o tem spregovoril nekaj besed.

Na pobudo zveznega sekretariata za prosveto in kulturo smo na I. gimnaziji v Ljubljani odprli oddelek s povečanim številom ur matematike in fizike, da bi postopoma prišli do večjega števila strokovnjakov s temeljitim znanjem in izobrazbo v obeh navedenih predmetih. Prvi razred bo imel 7 ur matematike, od II. do IV. razreda pa po 10 ur matematike in fizike skupaj. Tedensko število ur v vseh štirih razredih gimnazije bi se povečalo od sedanjih 25 ur na največ 37. Tedenska obremenitev učencev pa se ne bi spremenila, ker bi v ta namen uporabili ure za praktična znanja ter čas namenjen za delo v proizvodnji. Število ur za predmete družbeno-jezikovne smeri bi ostalo nespremenjeno in zato torej ne moremo govoriti o bifurkaciji gimnazije.

Podobno je urejeno v vseh oddelkih tudi povečanje števila ur za angleški jezik na poljanski gimnaziji, kjer bi pozneje s pridobivanjem strokovnih moči, ki hkrati obvladajo tudi angleški jezik, prešli k posredovanju snovi pri posameznih predmetih v angleškem jeziku. Kot smo že omenili, sta oba ukrepa v fazi proučevanja in ju zato ostale gimnazije ne morejo uveljavljati.

Gimnazije s pedagoško smerjo nastajajo kot rezultat odločitve o izobraževanju učiteljev za razredni in predmetni pouk na pedagoških akademijah, v zameno za sedanja učiteljišča. Program in predmetnik teh gimnazij se od ostalih razlikuje le v tem, da imajo namesto osnov umetnostne vzgoje posebej likovno vzgojo in posebej glasbeno vzgojo z instrumentom z močneje dotiranim številom ur in da sta tehnična vzgoja z delom v proizvodnji in telesna vzgoja v svojem konceptu orientirani na prihodnje delo učitelja v osnovni šoli. Število ur ostalih splošnoizobraževalnih predmetov kakor tudi vsebina in obseg snovi pa so isti kot pri drugih gimnazijah. Celotna atmosfera na teh gimnazijah pa naj bi bila taka, da bi se učenci že na tej stopnji čim bolj vživljali za bodoči študij na pedagoški akademiji in seveda za bodoče pedagoško poslanstvo. V tem smislu ima pridevek »pedagoške smeri« tudi svojo upravičenost.«

»Kako je s financiranjem gimnazij? Znano je, da je izredno nizek odstotek gimnazijcev štipendistov. Kdo naj štipendira dijake gimnazij?«

Vse gimnazije, ki sprejemajo učence s področja svoje občine, financira občina sama. Kjer pa deluje gimnazija za področje dveh ali več občin, ostale občine participirajo ustrezna finančna sredstva za njihovo vzdrževanje. V zvezi z verifikacijo gimnazij se je financiranje znatno izboljšalo in občine prispevajo večje vsote za normalno vzgojno-izobraževalno delo in za opremljenost gimnazij z učili in učnimi sredstvi.

Res je, da prejema v gimnazijah izredno majhno število učencev štipendije. V šolskem letu 1963/64 jih je bilo samo 100 ali 0,9 % s povprečnim mesečnim zneskom 6690 din. Po okrajih je štipendiranje takole:

	Odstotek štipendistov	Povprečje štipendije
1. Celje	1,5	7.570
2. Koper	1,6	6.695
3. Ljubljana	0,3	7.150
4. Maribor	1,7	6.020

Prvo skrb za štipendiranje učencev naj bi imele občine, ki naj bi posvečale posebno pozornost sposobnim in marljivim učencem, ki bi brez štipendij ne mogli obiskovati gimnazije. Kadrovska politika v tej smeri nikakor še ni dovolj smotrna in bi jo občine morale načrtneje usmerjati. Razen občin in okrajev pa bi lahko v večji meri odigrale svojo vlogo tudi gospodarske organizacije, ki bi si na ta način na daljši rok pripravljale potrebne kadre. Res pa je, da so gospodarske organizacije v večji meri zainteresirane za kader, ki prihaja s strokovnih šol.

Branko Maksimović

EDVARD KOCBEK

FRAGMENTI

Nadaljevanje s 1. strani

Sam sebi se zdim ujet, negiben, abstrakten, nesrečen. Ker pa vem, da razvoja ne morem zaustaviti, sem vsem mladim odgovornim ljudem na tihem zaželel, da bi bolj razvili čut za veličino kakor za učinek.

22. junij

Zvečer smo obhajali obletnico Hitlerjevega napada na Rusijo. Če se spomnim lanske proslave pred okrašeno intendanturo v Novem bregu, mi je bila letošnja mnogo bolj domača in prisrčna. Lanska je bila nekam izjavna, strateška in naporna, letošnja pa nam je prišla iz občutja, sprožila je čustva vzajemnosti in ta so nam privrela iz mirnejših in tehtnejših nagibov. Gigantsko vrvenje vojska, ki je nastalo na neizmernih ukrajinskih ravninah, je v nas prebudilo tolstojska čustva, neuničljivost ruske sile na je zgrabila v temeljih. Ideja domovinske vojske se je razgorela tako slovesno, da je zadnje čase okrepila tudi naše osvobodilno gibanje, to spoznavamo iz terenskih poročil. Vidmar je podal pregled svetovnega položaja pred napadom na Sovjetsko zvezo in po njem. Kidrič je povezal pomen boja sovjetskih narodov za novi red z bojem Slovencev za življenjsko svobodo. Jaz pa sem poudaril misel, da je bramba domovine zadobila pri Rusih in pri Slovencih in pri vseh osvobojujočih se ljudstvih pomembno funkcijo, ker tesneje zbližuje naravo in zgodovino, narod in družbo, hkrati pa na nov način povezuje subjektivne in objektivne prvine v človeku.

Po kratki slovesnosti v okrašeni shodnici se je v njej razvilo razpoloženje in nas sprostilo. Po dolgem času smo imeli nekaj mokrega na mizi, namočena grla so prepevala dolgo v noč. Ko smo se razšli, se mi ni dalo leči, trije ali štirje smo obždeli pred domačo barako in zakurili čisto majhen ogenj. Sedeli smo ob njem in nismo nič govorili, le netili smo ga. In ko smo tako stražarili sebi v čast in slavo, smo proti jutru zaslišali dva zvoka, v kuhinjski kotanji so naenkrat zapeli agitpropovci, zadržano in komaj slišno, v daljavi pa so zaregljale strojnice in zapokale puške, toda le za hip. Vedeli smo, da Sercerjeva brigada razstreljuje železniško progo. Poslušali smo s posebno ginjenostjo, sam sebe sem začutil v zadržani pesmi in v strelih.

3. julij

Snoči je Kidrič predaval o vlogi slovenskega razumnika v naši dosedanji zgodovini. Predavanje nam je zelo ugajalo, odprlo je nove poglede in prebudilo tudi mene, ki sem imel nekakšen koreferat. Za novejšo dobo je Kidrič postavil trditev, da je bilo v njej slovensko razumništvo nemočno zato, ker v narodu ni bilo naprednih nosilcev družbenega razvoja, ki bi se moglo nanje nasloniti, češ da je majhen narod odvisen predvsem od netenja mesijanskih idej človeštva. Prav to trditev sem sprejel kot ključno spoznanje in ga hotel osvetliti z nekaterimi svojimi dognanji. Dejal sem, da Slovenci svojega prizadevanja po napredku, ki smo ga civilizacijsko kmalu in pridno doživeli, prav zato nismo mogli družbeno podložiti in politično do kraja razviti, ker so naši snovni temelji ostajali drobnjakarski in nemočni, ker niso dosegli skladja med snujočim se slovenskim kapitalizmom in med slovensko meščansko kulturo. Niti si nismo mogli ustvariti svojega kapitalističnega gospodarstva niti se slovenska kultura ni mogla nasloniti na snovne pozicije slovenskega meščanstva. Zato je bila kultura pri nas vedno nekaj nesnovnega, eteričnega, romantičnega, univerzalnega. V velike gospodarske procese je segal vedno tuji kapital, kar pa se je snovalo samostojnega slovenskega gospodarstva, je bilo od posebne slovenske trgovske in obrtniške prodnosti, ki nikoli ni imela pravih egoističnih in profitarskih nagibov; pove, kar je pri nastajanju gospodarskega, je bilo presenetljiv spoj lokalne iniciative, osebne pridnosti, strankarskih teženj in narodnoobrambnih kretenj. Živeli smo iz mnogih, toda slabotnih humanističnih nagibov, bodisi da so prihajali iz nazorov ali iz odpora proti tujcu, nikoli pa nismo zaživeli iz enotne in zanosne življenjske razlage in mesijanske podobe. Marksizem socialdemokracije je bil zgolj teorija, krščanska socialna ideja Janeza Evangelista Kreka pa zgolj praksa. Zato je razumništvo ostajalo v svojih nazorskih mejah, glede skupnih narodnih ciljev pa je izpovedovalo univerzalne in neizdelane izdeje. Kultura je bila žal vedno bolj sublimacija kakor krona tvarnega ustvarjanja. Premoč idej in svetovnih nazorov je bila pri nas prav zato tolikšna, ker smo imeli tvarne temelje premalo razvite in preslabo diferencirane, da bi se mogel razumnik odločati scela in jasno, v nobeno smer se ni mogel stvarno usmeriti in se življenjsko zavezati. Ena izmed tragik bele garde je v tem, da še vedno brani univerzalne ideje pred stvarno in nujno preobrazbo in da se zavezuje za preživelo tradicijo.

6. julij

Ko sem davi segel v torbo, kjer nosim svoje zvezke, da bi vzel dnevnik in začel nove zapiske, me je spreletela negotovost. Zazdelo se mi je, da je moje zapisovalno opravilo postalo preveč vsakdanje in površno, omejeno na ozek krog življenja in ljudi, da je zato nebogljeno in drobnjakarsko. Zbal sem se, da ne zajemam vanj niti iz resničnosti, ki mi je dosegljiva, in da v njej ne odkrivam vseh prvin, ki jo sestavljajo. Okrog mene živijo zanimivi ljudje, premalo vem o njih, čeprav so mi dragi in na neki način že domači. Moral bi se jim, bolj približati, tovarišijo bi moral odkriti tudi v njihovih skritih vzmeteh. Najbolj pa sem se vznemiril nad tem, da dnevnik ne predstavlja integrala naše resničnosti in da ni dokumentarno pričevanje. Zaslutil sem preveč osebnega zaznavanja življenja, zgolj zgoščevanja notranjih protislovij, kakor da mi dnevnik postaja spretna oblika pomirjanja in pozabljenja. Moj dnevnik in zvišana vest, moj angel opominjevalec. Sleherni zapisek bi moral odkrivati pravo vrednost mojih dejanj in neusmiljeno bi moral izpeljati logiko misli, ki jih sprožajo dejanja. Ne vem, zakaj se mi zdaj vse to zdi prisiljeno in hlastno. Podoba je, da dnevnik razvija napor, ki presega moje sile in svetoskrunsko sega v usodo.

Začel sem listati po njem in se ustavljati ob posameznih datumih. Z odporom sem prebiral zapiske iz lanske jeseni, segel še bolj nazaj in vrgel pogled še k zadnjim. Nezadovoljnost se mi je začela tajati, čim več zapiskov sem prebral, tem lažje mi je postalo pri srcu. Obraz se mi je razvedril, pomiril sem se. Vnovič sem vedel, da ne smem nehati zapisovati in da ne morem in ne smem drugače zastaviti svojega pisanja. O objektivni veličastnosti teh dni bodo čez leta govorili mnogi vredni in nevredni ljudje, subjektivne resnice pa post discrimina rerum ne bo mogel nihče več rešiti. Prav je, da se pri tem zavem svoje prave zmogljivosti. S svojim revnim dnevnikom ne bom mogel nikoli zajeti vse partizanske resničnosti pa tudi izrazite popolnosti ne bom mogel doseči v tisti meri, ki si jo želi umetnik v meni. Neogibno izbiram in podlegam relativnosti dogajanja: kar mi je danes veliko, mi bo jutri majhno, in kar mi je danes neznatno, bo jutri pomembno. Kljub temu ne smem več popustiti, moram nadaljevati.

Doslej sem sedel za mizo v baraki, zdaj sem se vzdignil in se preselil za mizico pred njo, kjer je svetleje in nenadoma me je presvetlila misel: vedno bolj spoznavam moč besede, ki jo porajajo dejanja. Nova misel nas določa za nova dejanja in nas pripravlja za novo zavezo, ki ji ne moremo vnaprej videti posledic. Živa beseda vznemirja življenje, draži ga in kroti hkrati. Dnevnik je izraz mojega dejavnega jaza, mojega ravnotežja med zanosom in preudarnostjo, moje napetosti med snovjo in duhom, oplajanja med zgodovino in osebno resnico, skladja med bolečino in veseljem bližine med demonijo in blaženostjo, nerazdružljivega spoja krivde in vedno nove čistosti. Od teh dnevniških zapiskov dalje vem, kaj je geseda.

2. september

Danes si delam zapiske šele zvečer, ko je v taborišču vse pospalo. Sedim sám ob sveči v plenumaški baraki in poslušam mogočno zvenenje tišine. Čutim, kako se počlovečujem, kako razmikam svoje meje in se izvijam iz ozkih razgledov izkušnje. S svojimi zapiski iz dneva v dan ugotavljam, kako se strastno uresničujem: od dela se vračam vase in iz svoje notranjosti odhajam na novo delo. To delo mi vedno bolj odgrinja pomen mojega osebnega in za vse čase enkratnega, izvirnega in neponovljivega življenja. Njegove okoliščine me opominjajo, da sem v svojih zadnjih odločitvah sam, da nosim svojo resnico v sebi in da jo je mogoče razodeti le v samorodnem bivanju. Resnično bivam le takrat, kadar se nanašam na samega sebe in na svojo usodo, kadar navdihnjeno premagujem ovire in zanosno krvavim pod njimi, kadar utelešam neskončnost v končnosti. Resnični človek ni samo objektivni jaz, temveč izvirni subjekt. V sredo življenja se moram metati brez pohujšljive pomoči idej in načrtov, brez varnega potnika, tvegati moram moralna dejanja, ki jih ne določajo zgolj koristi, kajti koristnostno razpoloženje se okoli mene vedno bolj širi in nehote omejuje stvariteljski zanos posameznika. Človek se nedvomno giblje v smeri k zunanjemu svetu, v smeri k prihodnosti in sočloveku, vendar razvoja ne pospešuje tako, da bi se vdajal pritisku družbe in popuščal lenobnosti in brezimnosti, temveč tako, da si vedno znova dela silo z osebnimi odločitvami, z uresničenjem skrajnjih položajev, po tesnobi, ki je natančnejši usmerjevalec k resnici kot racionalna razvidnost. Toda podoba je, da se v takšnem položaju ne spopadam z Marxom, ki si morale ni mogel zamišliti zunaj človekovega ravnanja, temveč z zakrinkanim heglijanskim duhom, ki ima življenje zgolj za zaporednost zakonitih dogodkov, človeka pa le za sestavino določene vrste.

V ožjem krogu smo spregovorili o Nemčiji in ugotovili, da hitlerizem posebno mladini drobi moralno zavest s svojo vitalistično ideologijo, češ da zdrav in silen človek ni podvržen običajnemu moralnemu zakoniku, še manj pa, kadar postane del oblastniškega zbora, češ da je nekdo moralen že s tem, da je član stranke, ki je v posesti prave resnice. Strašno mora biti manjšini v takem izprijenem okolju, ko se mora podrejati totalitarni večini. »To še gre,« je dejal Dizma hudomušno, »težje je takrat, ko se moraš pokoravati totalitarni manjšini.«

17. september

V imenu Plenuma sem napisal pozdrav primorskim Slovencem in preklinjal ob štirih letakih, ki sem jih moral izgotoviti za tehniko.

Ves dan poslušamo topovsko streljanje proti Kočevju in drugod po Dolenjski. Slišimo le redne in nenehna eksplozije in si jih ne vemo razložiti. Sprejemamo

jih ravnodušno, pravzaprav že prezirljivo, docela drugače kakor lani. Ne čutimo le večje varnosti namesto lanske negotovosti, temveč še nekaj drugega, zrelo čustvo, kakor da se je že nekaj dopolnilo. In ko sem med hojo to ugotovil, se mi je korak kar ustavil: po enem letu sem znova spremenjen človek! Prevzela me je utrujena suverenost, oglasilo se je čustvo darežljivosti in odvečnosti, ki se vanj tako rado vtihotapi nekaj rahlo žalostnega.

Legel sem na ležišče in vedel, da sem človek z nerazumljivim domotožjem. Nasmehnil sem se, kakor da sem se prebudil v življenje, kjer sem neranljiv. Primitivne nihilistične sreče ne poznam več. Nesrečo imam za tragično srečo. Odprlo se mi je vesoljno skladje: bombardiranje nemških letal, streljanje naših topov, šumenje vetra, napeta energija slovenskih ljudi in harmonika od bližnje stražarnice so se mi spojili v enotno podobo. V migetanju zrelega jesenskega sonca so se mi začela kazati spreminjajoča se znamenja. Podobe so me začele dražiti. V hipu se mi je borna baraka, v kateri sem ležal, spremenila v bogat prostor človeškega bivanja. Povrnil sem se vase, v svojo polnost in vztrepetal v posebnem ritmu. Naglo sem se dvignil, sicer bi me bil zalil gejzir neznanega zanosa. Vzel sem pisalo in napisal pesem. In šele takrat sem prišel do sape.

Ustvarjanje je bistveno suverena dejavnost. Sleherno umetnostno izražanje gre za tem, da v ustvarjajočem človeku uniči vse tisto, kar ni v skladu z njegovimi vrhovnimi hipi. S svojim zanosnim izražanjem si ustvarjalec poišče prav tisto, kar nasprotuje njegovi globoki življenjski odvisnosti in njegovemu temeljnemu tujstvu v svetu. Umetniško ustvarjanje je torej nenehno premagovanje suženjstva, kakor koli ga razujemo, ker prošča svobodoljubne energije človeškosti.

Pripis k odlomkom iz Listine

Ob šestdesetletnici pesnika, pisatelja, esejista, prevajalca in navsezadnje tudi bivšega političnega delavca Edvarda Kocbeka (roj. 27. septembra 1904 v sv. Juriju ob Ščavnici) ni izšlo v naših časnikih niti vrste. Tudi njegova zadnja knjiga, zaključno poglavje doslej le v fragmentih objavljenega (Sodobnost, Perspektive) partizanskega dnevnika »Listine«, nadaljevanja »Tovarišije«, **»Slovensko poslanstvo«** (Mohorjeva družba, Celje 1964), je ostala v javnosti popolnoma neopažena, čeprav predstavlja najbrž edinstven literarni dokument o slovenskem deležu na drugem zasedanju AVNOJ v Jajcu 1943. leta in ki mu tudi obsežna dokumentarna likovna oprema Božidarja Jakca daje še posebno — ne le vnanjo dokumentarno — težo.

»Slovensko poslanstvo« zahteva obsežnejše in tehtnejše analize, kakor jo je mogoče nakazati v pričujočem, zgolj priložnostnem spremnem zapisu k odlomkom iz Listine, ki jih objavljamo ob letošnjem 29. novembru. Nudi nam neposredno soočenje z revolucijo in njenimi neposrednimi ustvarjalci, soočenje, ki bi ga mogli in morali zgraditi na našem zdajšnjem, intimnem in človeškem, zgodovinskem in celotnem razmerju do tistega revolucionarnega časa. Odtrgati bi nas moglo od zgolj vnanjega podoživljanja revolucije in narodnoosvobodilnega boja, saj pomeni kot direktni zapis tako objektivni dokument kot subjektivni diagram celotnega (in se samo bojevniškega, političnega, akcijskega itn.) angažmaja v njej. Če nas — ko revolucije nismo mogli doživeti neposredno in skoz sebe — objektivna dejstva navdušujejo, nas pa subjektivna občutja — razvest stiske, navdušenja, idejna, intimna in moralna tehtanja — osupljajo in spravljajo v zadrego, ko jih tako malo poznamo, da kar ne zmoremo določiti njihove prave teže in izmer

ti njihovih človeških, pristnih dimenzij. Tako doživljamo revolucionarni čas le po njegovi vnanji tehtnosti in veličini, skozi pozitivna dejstva pa podatke, njegov notranji človeški zanos pa ostaja kot neka skrivnostna, skorajda mitična usedlina, saj je dobra literatura iz NOB od tega tudi dokaj redko posejana. Pristno revolucionarno jedro pa je vendarle v tem notranjem človeškem zanosu, ki je izraz žive zgodovinske in stvariteljske polnosti.

Kocbekov partizanski dnevnik, Listina morebiti še bolj kot Tovarišija, zajema iz samega prvega vira tega revolucionarnega stvariteljstva. Pisati bi bilo treba o njegovih poetskih filozofskih komponentah, presojati avtorjevo bistrovidnost v odnosu posameznih, na videz drobnih doživetij kompleksnega toka dogodkov, tehtati njegovo živo bojevniško in pesniško avtentičnost v živcu same zgodovine — skratka, pisanje o Listini in posebej o »Slovenskem poslanstvu« bi moralo biti ponovno določanje našega razmerja do revolucionarnih dni, katerih dediči smo, celovita konfrontacija z velikim obdobjem slovenske zgodovine. To bi bilo véliko delo in slej ko prej ga bo treba opraviti. Kocbekova literarna teža in njegov intimni delež pri tisti zgodovinski preobrazbi, njegovo prizadeto iskanje prave zgodovinske podobe slovenstva in njegovih perspektiv, prizadeto in iz njegove celotne človeške usode nujno poskušanje dialektizirati njegovo krščansko občutje sveta, njegovo preseganje v živa dialektična razmerja (eden njegovih največjih in ne le osebnih problemov), ki zahteva ves čas čiste in dosledne odnose, novo etiko in novo moralo, nov humanizem — je v dnevniških zapisih še posebej neposredno, zelo očitno in živo.

Iz obsežnega materiala Listine (preko 350 še neobljavljenih tipkanih strani) objavljamo tu slabih sedem strani — fragment torej, ki ne more biti zaokrožen. Predstavi pa lahko Kocbekov umetniški in dokumentarni odnos do žive zgodovinske snovi, pomeni naj — poleg prispevka k letošnjemu 29. novembru — neposredno intonacijo v odprto in kritično razmišljanje o »Slovenskem poslanstvu«, ki ga bomo objavili v eni naslednjih številk in ki bo hkrati — kakor rečeno — hotelo biti tudi naše intimno razmišljanje o tej naši polpretekli zgodovini sámi.

Andrej Inkret

O AFIRMACIJI MLADIH AVTORJEV

Članek je za Tribuno prirejen uvodnik v razpravo na literarnem večeru 12. t. m. Na njem se je zbral velik del sodelavcev bivših Mladih potov in nekaj ljubiteljev literature. Razgovor se je razvil okrog bodoče revije, ki še čaka na odločitev CK Zveze mladine — tako glede koncepta kot glede strukture uredništva in načina izhajanja. Čeprav so tovariši menili, naj v zadevo nihče ne dreza, dokler ni nič sklenjeno, smo mi menili nekoliko drugače.

Ko bomo razpravljali o koncepciji in urednikih revije za mlade avtorje, se mi ne zdi toliko bistveno vprašanje, zastavljeno v tejle obliki: Ali smo za mentorstvo ali nismo, temveč se mi zdi, da bomo prišli do uporabljive utemeljitve koncepta na osnovi vprašanja: Od česa je odvisna sodobnost literature, s tem tudi njena živost in njen sedanji družbeni smoter? Menim, da se vsakemu mlademu avtorju, ki piše zavestno, nekoč mora zastaviti vprašanje prav v tej obliki, če hoče pisati v času in za čas

Če pogledamo po zgodovini literature z najznačilnejšim primerom renesanse oziroma elizabetinskega obdobja, ne bomo ugotovili nič novega, če bomo spoznali z zgodovino potrjeni aksiom — da je literatura, vkoreninjena v dobi, kot njena organska tvorba in nujnost, odvisna od aktivnih odnosov na relaciji avtor-publika. Iz tega sledi, da bo literatura »naša« takrat, kadar bodo v avtorju živele vse vrednote in moralne stiske posameznikov v naši družbi. Šele tedaj namreč bo postala publika sama nosilec svojih ciljev in problemov v literaturi. Takrat bo doba začutila v literaturi svojo podobo kot »višjo resničnost« vseh razmerij posameznika do družbe. Menda je prav Gorki zapisal mladim avtorjem: »Napolnite svoje srce in svojega duha, najsi bosta še tako široka, z idejami in čustvovanji svojega stoletja, pa bodo sadovi zoreli.« To nam bodi izhodišče pri iskanju ustreznega koncepta Mladim potom.

Slovenci smo neugnani častilci izročil in narodove tradicije. Tudi naše predstave o literaturi se vnemajo ob pobožnem žaru, ki so nam ga prižgale »tovarišice« v osnovnih šolah in na gimnaziji. Tako so nam med drugim povedale tudi to, kako Jurčič kljub klepetavosti svojega deda ne bi bil napisal Slovencem prvega romana, ko se ne bi bilo Levstiku primerilo popotovanje od Litije do Čateža. Povedali so nam tudi, da se takšno podjetje à la Jurčič & Levstik comp. imenuje mentorstvo. In če danes ustanavljamo revijo za mlade avtorje, si jih skoraj ne moremo zamisliti brez njih.

Ta odnos, sicer nekoliko spogledljivo okarakteriziran — kljub svoji žlahtnosti danes ne more biti sprejemljiva in edina motivacija mentorskemu konceptu neke revije, ki kljub svojemu izjemnemu statusu (kot M. P.) zbuja pričakovanje po družbenem angažmaju. Naše toliko spoštovano literarno-zgodovinsko izročilo bi nas utegnilo mnogo koristneje orientirati, gledano z drugačnega aspekta, ki racionalizira tudi Levstikov in Jurčičev primer: To je tvorno sodelovanje med avtorjem in kritikom kot nenehna konfrontacija estetike ustvarjenega z estetiko publicista — racionalizatorja in s tem osveščevalca o idejah, čustvovanjih in ciljih svoje dobe. S tega aspekta nas njun odnos navaja k popolnoma drugačni koncepciji mentorstva, kakor pa je bila dosedanja praksa arbitrovanja enega ali dveh renomiranih književnikov v smislu literarnega vzgojiteljstva.

Drugi moment, ki ga vedno spregledujemo, kadar se pri zavzemanju za mentorstvo sklicujemo na zveze, kot je Jurčič-Levstik, je pripadnost generaciji, ki je imela iste cilje in vrednote. In če ugotavljamo v literaturi pozitivne rezultate takšne zveze, ki so plod prav tega momenta — medsebojnega osveščanja o vrednotah dobe, v kateri živita prvi kot drugi — tedaj se to kot zgled izključuje z mentorstvom, osnovanim na generacijski vertikali.

Danes gojimo že pravo vzgojno vrtičkarstvo — od spolne vzgoje do predvojaške. Ta kartotečni sistem iskanja norm na posameznih področjih je razumljiva posledica razvrednotenih vrednot stare družbe, pri čemer pa še vedno nismo zanesljivo našli absolutne vrednote, v kateri bi se integrirali moralni odnosi na vseh posebnih področjih življenja. Vendarle pa je resnična vzgoja samo ena, in ta je navajanje k verovanju v tisto generalno vrednoto, ki je vzmet družbenemu razvoju in osnova socialističnemu humanizmu. Če torej vzgajamo mlade avtorje, jih ne bomo učili, kako se piše. Kaj se sploh pravi pisati — ali bolje, danes pisati? To ni ne slovnica, ki so nas je učili v šoli, niti pravilo spisov na šolskih literarnih krožkih o razmerju med »uvodom, jedrom in koncem«, pač pa je samo del splošne vzgoje socialistične osebnosti, osveščene o ciljih, pa tudi o stiskah posameznika v današnji družbi ter družbe v celoti.

Če izhajamo iz uvodnih hipotez o vzpostavljanju »današnjosti« v literaturi, se bomo morali torej zavzeti za tvorno sodelovanje in angažma v okvirih generacije, ki je determinirana po enakosti ciljev. Mediji med ustvarjalci in publiko so publicisti. V primerjanju resnice avtorjevega dela in resnice današnje družbe, v skupnem iskanju tiste tipične podobe družbe, ki prehaja v območje »višje resničnosti«, in odpira umetnosti tretjo dimenzijo — v večnost in splošnočloveškost umetnosti, je bodočnost naše literature. To je koncepcija mentorstva v smislu tvorne kritike. Ta koncepcija ni prav nič v izključujočem razmerju s širšo koncepcijo Mladih potov, kjer naj bi bila zastopana tudi druga področja družbenega življenja, ampak celo nasprotno. Vsaka velika literatura je vedno nastajala, zavestno ali ne, kot fronta generacije. Kaj nista tudi naša predvojna in povojna literatura nastali kot gibanje, kot travestija na napoved iz leta 1907 — »Narod si bo pisal sodbo sam ...«

Naj na koncu utemeljim zavzemanje za novi koncept z nasprotnim primerom, z nekaj odgovori avtorjem v Mladih potih:

7. številka:

»Preberite Otok pingvinov — mogoče vam bo kaj ali celo zelo veliko povedal, kako je treba takšne reči popisovati ...«

»Način vašega pripovedovanja spominja malce na Aškerčevo Sedmino in zato (Podč. J. N.) bi tudi nekaj obetalo ...«

8. številka:

»Zgodba o hrepenečem in nič krivem dekletu, ki zanosi in o dekletu, ki vedno čaka na očeta svojega otroka, je zelo stara; in pri vas je stara tudi zato ...«

Povsod podpis: Iv. P.

Kaj ni povzetek tega prav citat: »Zansoila je — ja, kaj pa potem! To vendar ni tako pomembno, da bi zaradi tega morali pisati literaturo! Koliko jih je že zanosilo in koliko lepše je zanosila že Prešernova Nezakonska mati, sploh pa dekleta izpod boljših mojstrov ...?«

»Se non é vero, é ben trovatto,« pravijo Italijani.

Jaroslav Novak

Frančišek Smerdu, Ležeči akt.

In memoriam

Ne smemo se izogniti razmer, ki so mu skrajšale življenje. V tem trenutku pa o njih ne moremo govoriti, čeprav je gotovo, da so one velik vzrok njegove smrti.

Med ljudmi svojega poklica in v času, ko je ustvarjal, je postal največji. Jutri, ko bodo uredili njegov opus, bodo tako sodili tudi tisti, ki so si prigrabili užitke in čast, njega pa prizadeli z usodnimi ovirami. Nekateri so že iztisnili solzo in kro o njem povedali »pravo« besedo. Todani ga več, da bi jim kot za svojega življenja ravno to odrekel.

Če je kdo od nas bil resnico, je moral sam dojeti njegovo veličnost, ker je bil najtišji in najskromnejši umetnik v mestu, v katerem se je predsodek ohranil, da bi služil kot hrana za obstoj spretnih mediokritet.

Toliko v imenu jutrišnjega trenutka zakasnelega spoznanja.

R. D.

TELEVIZIJA

MUČENIŠTVO PETRA OHEJA

Namesto ocene bi se moral pravzaprav lotiti načelnega razmišljanja na temo: razmerja in odnosi med smislom in pomenom lutkarske umetnosti, transkripcijo dramskih besedil na lutkarsko partituro in še posebej estetsko in idejno podobo ter učinek te domišljene zveze na TV ekranu. Razumljivo je, da mi tega na skopo odmerjenem prostoru ni mogoče storiti, zato ob prvi premieri lutkarske TV igre za odrasle le nekaj bežnih opomb.

Prav se mi zdi, da je besedilo Slavomira Mrožka, s svojevrstnimi groteskno tragičnimi razsežnostmi, verjetno ne najnovejšimi in najpogumnejšimi, pa kljub temu dovolj vznemirljivimi grafično risanimi prizori družbenega nasilja nad posameznikom, uvrščeno na TV spored.

Še posebno razveseljiva je odločitev, da se igralci zamenjajo z ročnimi lutkami, kar je po mojem mnenju v popolnem soglasju z vsebinsko izraznimi možnostmi groteske. Perspektive, ki jih je ta izbira odpirala subtilnemu humorju Slavomira Mrožka, njegovemi smislu za parodijo (za paralele Hamlet-tiger: tiger ne bo zapustil kopalnice, če je manj tiger akcije in bolj tiger tuhtanja) in bridko ironijo, so zares veliko obetale.

Zgodilo pa se je, da mi razen nekaterih glasovnih interpretacij, od katerih je bila najbolj zrela in izčiščena, formalno najbolj dognana, in idejno najbolj spoantirana interpretacija Janeza Rohačka, ni ugajalo skoraj ničesar, za TV bistveno pomembnega: scena, režija, kamera, še posebej pa lutke. Zakaj bi morale biti lutke grde, nezanimive, neizrazite, gole abstrakcije tako rekoč, ki nam ne povedo prav ničesar, mi ni jasno. Razen nekaj izrazno učinkovitih gibov so možnosti funkcionalne izdelave in izrazne izpovednosti lutk ostale popolnoma zanemarjene.

Skušam razumeti režijske omejitve, ki jih postavlja sam žanr, a ne najdem opravičila za dejstvo, da je prvih trideset minut predstave preteklo pri popolni negibnosti kamere, če seveda ne upoštevamo nekaj mikroskopsko drobnih premikov. Več ali manj statične situacije so se ponavljale tudi do konca igre in zaman smo pričakovali večjo razgibanost, igro luči, kamere, mizanscene. Vsa ta nedinamičnost, neizrazitost, pomanjkanje nekega osnovnega ritma, ki bi bil specifično lutkarski, ne pa radijski, je osnovni vzrok za to, da prvi tovrstni eksperiment pri nas ni uspel. Čeprav predstava po mojem mnenju ni bila po obrtni plati dovolj natančno domiselna, pregrobo izdelana, pa je vendar dala slutiti nekatere možnosti tega žanra, ki bi jih v prihodnje morali bolj temeljito izkoriščati.

Dušan Jovanovič

K oceni 11 št. revije Sodobnost

Potrebno se mi zdi dati pojasnilo k mnenju, ki ga je izrazil Dimitrij Rupel v zadnji številki Tribune v oceni revije Sodobnost. Pisec namreč ugotavlja, češ da so pripombe uredništva Sodobnosti pod člankom Toneta Zimška, kot »Pričujoči sestavek objavljamo brez jezikovnih in stilističnih popravkov«, neumestne in s tem jasno že vnaprej diskreditirajo sodelavčevo pisanje, pa (naj bo moj odnos kot člana uredništva Sodobnosti do članka Zimška takšen ali drugačen) ustvarjajo kaj neprijeten občutek,« da so člani uredništva v reviji svoji gospoda.

Ožji uredniški odbor Sodobnosti — katerega član nisem — je doslej že večkrat dal svoje pripombe k člankom, ki jih niso napisali sodelavci revije, če tudi jih avtorji niso prinesli v dogovoru z uredništvom. To je storil zlasti takrat, kadar je menil, da taki članki po njegovih kriterijih sicer ne bi zaslužili objave, da bi pa bilo v danem primeru zaradi posebnih okoliščin, ki so nastale izven revije same, zgrešeno, če bi nasprotovali njihovi objavi. V skladu s to svojo dolgoletno prakso in svojo pristojnostjo je svoje mnenje obrazložil bralcem tudi v pričujočem primeru. To je storil iz dveh razlogov: prvič, ker Tone Zimšek, kljub temu da mu je uredništvo vrnilo članek s pripombo, naj ga jezikovno in stilistično uredi in skrči vsaj na približni obseg mojega članka Naša protislovja, ki manj govarja, tega ni storil — uredniški odbor pa sam ni želel popravljati niti krčiti članka, ker je polemičen; in drugič, ker je Tone Zimšek v članku protestiral proti temu, da vas ne obveščamo kakorkoli, in s tem torej posredno tudi proti temu, da je uredniški odbor v 9. številki Sodobnosti objavil moj članek.

Ob koncu bi želel poudariti, kar je iz povedanega že tudi samo po sebi razvidno, da pri objavi obeh pripomb ožjega uredniškega odbora nikakor in v ničemer nisem sodeloval, saj nisem član tega telesa. Menim, da je bila dolžnost Dimitrija Rupla, da bi se na uredništvu Sodobnosti informiral, kako in zakaj je prišlo do njemu spotakljivih pripomb, še preden je zastavil pero za resnici neumestna in žaljiva namigovanja.

Boris Paš

Pojasnilo B. Paša objavljamo, ker imamo za povsem razumljivo in upravičeno, da se avtor pred javnostjo ogradi od obsojanja vrednih postopkov uredništva Sodobnosti, v kolikor pri njih ni sodeloval. V ostalem se popolnoma strinjamo z mnenjem D. Rupla. Ker je popravljanje jezikovnih napak prispevkov dolžnost in običajna praksa vsakega uredništva, mislimo, da postopek uredništva Sodobnosti in njegov zagovor ne potrebuje komentarja!

UREDNIŠTVO

BREZ UVODA IN S POVODOM

Že v bojnem metežu prvih mesecev druge svetovne vojne, ko je Hitler zaupno in nedvoumno izjavljal, da je »obramba in okupacija Balkana življenjskega pomena za Reich,« so imeli zahodni zavezniki v svojih enotah že 950 izurjenih vojaških snemalcev, Rdeča armada približno 150, nacistično-fašistične enote pa nad tisoč filmskih snemalcev — so jugoslovanski partizani odnesli s seboj v hribe le nekaj kamer na ozki trak.

V času, ko so italijanski in nemški ideologi zahtevali od svojih filmskih študijev serije zlaganih, hujskaških filmskih stvaritev, ki naj bi služile kot politično sredstvo in orožje za sovražno propagando in sovraštvo proti Židom, Poljakom, Rusom, Jugoslovanom ter celo proti Angležem in Američanom — ti filmi so prikazovali pripadnike omenjenih narodov kot degenerirance, necivilizirano človeško krdelo, z eno besedo: brezpravno ljudstvo, ki bo Nemcem celo hvaležno, če ga bodo iztrebili — v tem času so v okupirani Evropi nastajali filmski zapisi, ki so pričali o dejanskem stanju nemškega terorja, o resničnem položaju na fronti in o čemer je nepodpisani novinar londonskega »Daily Mirrorja« pred dvajsetimi leti zapisal:

»Malo dogodkov je, ki bi zaslužili, da bi bili za vselej ohranjeni na filmskem traku. Med njimi je gotovo herojski boj Jugoslovanov pod vodstvom maršala Tita. Zoprna muzika mitraljezov, ki jih Nemci poslušajo v gorah Jugoslavije, inspirira tudi druge evropske narode in kaže konture nevsakdanje hrabrosti tako svojske jugoslovanskemu ljudstvu, da to najbrž ne bo nikoli pozabljeno. Naši snemalci bi morali posneti dogodke, ki niso v ponos samo Jugoslaviji ...«

Partizanski snemalci so partizanili pač s tistim, kar so imeli na voljo. Do konca vojne je od posnetih dokumentarnih filmov ostalo le nekaj sto metrov filmskega traku, drugo se je uničilo ali izgubilo, nekaj partizanskega filmskega gradiva pa je ostalo v rokah zasebnikov ali v tujih kinotečnih bunkerjih.

Med anonimne in znane filmske snemalce, ki so s preprostimi tehničnimi sredstvi služili sedmi umetnosti, se je trajno zapisalo tudi več Slovencev.

Propagandist druge grupe partizanskih odredov na Pohorju je na ozkem traku posnel partizanske akcije. Kaj je snemal, ni znano, ker sta med nemško ofenzivo na Gorenjskem zginila tako kamera kot posneto gradivo. Filmologi domnevajo, da je prišel film v roke Nemcem. Hitler je namreč v pismu 16. februarja 1943. leta med drugim pisal Mussoliniju: »Lahko vam, Duce, pokažem kadarkoli dokumente o tem, o razširitvi partizanskega gibanja v Jugoslaviji (opomba B. Š.) in za katere osebno jamčim, da so avtentični ... Razsežnost Titovih uporniških organizacij vzbuja presenečenje in skrb ...« Tudi nacistično glasilo takratnega časa »Völkischer Beobachter« piše v svoji številki 20. februarja »o tolpah, ki se vojskujejo na področju nekdanje Jugoslavije in Francije, o čemer imamo originalni filmski material, ki so ga posneli banditi in je zdaj v rokah nemške vojske.«

V Sloveniji je Rudi Omota, znan že pred vojno kot eden pionirjev našega filma, posnel 12. marca 1942. leta dogodek, ki je zahteval od partizanskega aktivista v mestu, ograjenem z žico, dovolj iznajdljivosti in hrabrosti. Aktivisti so dan prej, ali točneje v noči med enajstim in dvanajstim marcem, izobesili na zvonik frančiškanske cerkve rdečo zastavo. Preplah, ki je naslednji dan nastal med italijanskimi vojaki, njihova neodločnost in bojazen pred morebitnimi minami v zvoniku, vse to je Rudi Omota posnel s teleobjektivom, montiranim na kamero normalne širine.

O tem filmu ne vemo danes nič. Ali je ohranjen? In če je, kje?

Filmsko snemanje je doživelo svoj razmah šele po kapitulaciji Italije. Božidar Jakac, Mitja Brelih, France Škodlar in Stane Viršek so filmski snemalci, ki so nam ohranili do današnjih dni verno izpoved svojega časa. Že leta 1944 so na osvobojenem ozemlju v Črnomlju vrteli filme, ki so prikazovali prenos ranjencev, prihod pete prekomorske brigade v Belo Krajino, pogreb padlih ameriških pilotov, prihod partizanov v Trst, na Sušak in na Reko.

Gradivo, ki ga je posnel France Škodlar so kasneje poslali v Sovjetsko zvezo, kjer naj bi ga razvili in začasno arhivirali. Direktor jugoslovanske kinoteke Vladimir Pogačić je v zvezi s tem izjavil, da so ti jugoslovanski filmski dokumenti vse do danes ostali v zgradbi sovjetske kinoteke v Moskvi.

Stane Viršek, ki je bil pred vojno fotoamater, je takoj po prihodu v partizane 1943. leta dobil v glavnem štabu v Čremošnjicah filmsko kamero na ozki trak ter nekaj filmskega traku. Z njim je posnel več partizanskih dogodkov. Leta 1944 so film razvili v Beogradu in ga poslali v Ljubljano. Pred nekaj leti so film, za katerega so bili prepričani, da je uničen, našli. Film je dolg 840 metrov.

Bera je majhna, zato bi moral biti odnos do teh filmov spoštljivejši. Filmska in v širšem smislu kulturna dediščina našega naroda je v tej smeri skrajno zanikrna. Naš odnos do te dediščine pa naravnost huliganski.

Prihodnje leto bo dvajsetletnica osvoboditve. Praznovali jo bomo po vsej deželi in s številnimi kulturnimi manifestacijami, tudi filmskimi. V tem smislu je Branko Bauer že posnel svojega Nikoletino Bursaća, Zdravko Velimirović je korežiser filma o poslednjih bojih za Beograd, Jane Kavčič pripravlja skupaj s Smiljanom Rozmanom film o okupirani Ljubljani pod naslovom Mesto za žico. Vse to bodo igrani filmi, ki bodo skušali obuditi spomine na to, »kako je bilo,« skušali se bodo približati ljudem in njihovemu boju pred dvajsetimi leti: prave podobe takratnega časa pa ne bodo dali. To tudi ni njihov namen. Prav pa bi bilo, če bi bil uvod v jubilejni, celovečerni film, kakšen na novo zmontiran dokumentarni film.

Brskanje po preostalem filmskem arhivu, ki je bil po vojni nekaj časa v kokrškem kamnolomu, kasneje pa so ga prenesli drugam (in ob tej priložnosti menda slovenske scenarije in snemalne knjige nakladali kar z vilami!), bi najbrž rodilo rezultat v toliko, da bi lahko kakšen mlajši filmski ustvarjalec posnel kratek dokumentarni film o boju slovenskega ljudstva. (Kot na primer Dejan Djurković, ki je ob 20. obletnici osvoboditve Beograda zmontiral odličen dokumentarni film). Kratki filmi, posneti takoj po vojni (kot na primer Ljubljana pozdravlja osvoboditelje, Maščujmo in Kaznujmo, Vojni zločinci bodo kaznovani) bi mu lahko služili za dopolnitev filmske izpovedi.

Žal je slovenski filmski arhiv neurejen, trimilijonske letne dotacije pa tega iz dneva v dan dragocenejšega arhiva najbrž ne bodo ohranile »pri življenju«, saj to spominja že na upokojenca, ki dobi toliko, da ne umre, a tudi živeti ne more.

Ali kdo izmed filmskih delavcev razmišlja o tem?

In če razmišlja, je to najbrž premalo.

Že danes si želim, da bi nekega dne videl v Komuni predfilm, sestavljen iz partizanskih dokumentov. Če ne prej, vsaj za deveti maj 1965.

Branko Šömen

LEVI ZASUK

MALA GALERIJA

JANEZ BERNIK

Po razstavah dveh likovnih ustvarjalcev z neslovenskega območja, so nam tokrat postregli z domačim avtorjem, najbrž zato, da dokažejo, da tudi pri nas eksistirajo slikarski produkti na podobnem nivoju. Janez Bernik se nam predstavlja kot mojster forme, človek z rafiniranim občutkom za barve in izredno sposoben eklektik.

Vse je moderno: barvna skala, tehnika, posamezne forme itn. Kaj moderno, skoraj uvoženo! Toda ne bodimo zlobni, ne smejmo se kar tako! Pravzaprav tu ni nič smešnega. Avtor se je trudil in delal, da bi ... Toda tu se že ustavi. Zakaj se je trudil? Kaj pa je pravzaprav hotel narediti? Na to najbrž sploh ne bomo mogli odgovoriti. Ubogi gledalci smo namreč obsojeni, banalni, kakor smo, da gledamo samo njegove produkte in ne njegovih idej in hotenj.

Za nas torej ni pomembno, kaj je hotel narediti, temveč kaj je naredil. Bernik je demonstriral svojo formalno veščino, svoj smisel za barve, svoje poznavanje moderne umetnosti, vložil je svoje delo, toda v njegovih slikah ni življenja, ni resničnosti. Razstava izzveni ponarejeno in prazno. Prav vabi nas, da je ne bi vzeli resno in se tako otresli vtisa, da smo si ogledali raznobarvne variacije na temo nič. Vendar jo moramo vzeti resno, ker je razstava rezultat določene razstavne politike, in ker je Bernik žrtev situacije umetnika v družbi. Trditev, da je razstava rezultat določene razstavne politike, bom podprl s prejšnjima razstavama. Drugo trditev, ki bi zaslužila kompleksnejšo razpravo, pa bom podprl le s skico situacije.

V slovenski likovni umetnosti imata v svojih rokah položaj umetnika — monopol na tem področju dve instituciji, in sicer Moderna galerija in Društvo likovnih umetnikov. Tako prva kot druga igrata vlogo posrednika med umetnikom in gledalcem s prirejanjem razstav in prodajanjem. Toda ta posredniška funkcija se je sčasoma izrodila v menažerstvo, zlasti pri Moderni galeriji, kjer je vodstvo v tem smislu sposobnejše in je precej izrinila Društvo. Društvo zaradi heterogenosti članstva ni sposobno enotne politike in nima enotnih estetskih kriterijev, kar pa ne pomeni, da bi bilo boljše, če bi nad umetniki vladalo Društvo oziroma njegovo vodstvo. Takšna strokovno cehovska društva so preživel in s sedanjostjo nasilno povezan način družbene dejavnosti, ker nima idejnega in estetskega jedra, ker ga ne more imeti zaradi heterogenosti članstva. Svojim članom lahko nudi le materialne ugodnosti, kot so socialno zavarovanje, pokojnine, društvene razstave, preskrbo z materialom in nekakšno cehovsko podporo onemoglim umetnikom. Društvo ima torej negativno vlogo, ko zavira idejno diferenciacijo svojih članov s tem, ko jim nudi naštete ugodnosti in si na tem področju ustvarja monopolni položaj.

Vodstvo Moderne galerije pa ima drugačno startno pozicijo — svojo skrbno čuvano vlogo menažerja. Toda jasno je, da galerija ali njeno vodstvo ne bo podpiralo umetniške manire, ki še ne bi bila afirmirana v inozemstvu, ker bi s tem tvegalo neuspeh, kar bi lahko škodilo poslovanju, mislim takšnemu poslovanju galerije. Zato je povsem logična posledica takšnega vodenja, da se je izoblikoval kriterij po »modernosti«. Takšna modernost je postala zaradi monopolne pozicije pogoj za uspeh.

Tretji pogoj pa je primitivna težnja po reprezentanci, ki se manifestira tudi v naši arhitekturi. To pomeni, da je nekaterim ljudem na odgovornih položajih bolj za videz kakor za avtentičnost in s to svojo slabostjo (ker imajo tudi monopolni položaj) omogočajo takšne deformacije.

Kakor vidimo, je Bernik žrtev socialne situacije in svoje nemoči, da bi jo presegel.

Braco Rotar

Molk je zlato, pravijo modrijani...

V zadnji lanski številki smo objavili izjavo desetih sodelavcev Perspektiv, v kateri ti med drugim napovedujejo »kulturni molk«. Objavljamo članek enega njenih podpisnikov.

Nerad se vračam na dogodke v preteklem polletju 1964, in to samo zaradi tega, ker je bilo v našem revialnem in dnevnem tisku toliko stališč, ki niso temeljila na poznavanju oziroma upoštevanju najbolj grobih in suhih dejstev, vendar nikakor ne morem mimo njih. Iz vsega tega sem si ustvaril samo predstavo, da so bile o tem samo interpretacije nekega stanja, ki jo je vsak prikrojil svojemu zasebnemu subjektivnemu interesu, in tako je iz tega spet nastala (kot razmeroma velikokrat) popačena slika našega dejanskega stvarnega stanja.

Zato si bom ob tem izbral popolnoma obratno metodo (ker se mi zdi prejšnja na moč jalova in nekoristna). Navedel bom samo gola in suha dejstva in iz teh dejstev izvirajoče dogodke, nato pa svoje zaključke, ki jim kdo lahko verjame ali pa ne. Vsekakor ti zaključki niso obvezni za nikogar, medtem ko dejstva in dogodki so!

Revija za kulturna in družbena vprašanja »Perspektive« je nastala iz določene družbene potrebe l. 1960. Pravim, da je nastala, da ni bila ustanovljena zato, ker si jo je nekdo izmislil. Nastala je torej iz potrebe po neki publikaciji, ki ne bo eshatološko (zgolj iz nekega ideološkega vidika) obravnavala naše skupno življenje, temveč da bo dovolj pogumno obravnavala probleme naše družbe, pred katerimi si zavestno zatiskamo oči v javnosti, privatno pa smo zmeraj in vsak dan pripravljeni oblajati vsako stvar, če to zasluži ali pa ne. (Javno nas obvezuje vse, privatno pa nič, zato je najbolj lagodna taka shizofrena privatniška hipokrizija).

Nastala je torej iz potrebe, ker so bili že ustvarjeni pogoji, ne pa po nekem administrativnem ukrepu. (Pojmovanje administrativnega ukrepa ima torej dvojen pomen: nekaj kar organsko eksistira, je po takem ukrepu mogoče samo uzakoniti, ali pa nekaj organskega — ukiniti, torej nasilno prerezati organsko rast.) Kaj vse je počela ta revija, dokler ni zašla v totalno »negativno dejavnost« (ker sicer nikakor ni mogoče upravičiti nobenega nasilnega ukrepa), je razvidno iz 5000 strani potiskanega papirja.

To se mi je zdelo potrebno povedati, ne samo zaradi tega, ker bi moral opravičiti rojstvo umrlega, temveč zato, ker je rojstvo samo tako odločilen dogodek, ki rojenega obvezuje tudi za način in obliko življenja. Kar je delala ta revija, seveda ni razvidno iz njene osebne izkaznice, ki jo izdajo zato pristojni organi, niti iz tega, kakšen izvid in diagnozo ji izdajo v teku njenega življenja poklicni zdravniki, psihiatri in psihologi — to je popis bolezni od ošpic preko škrlatinke do prvega zloma roke ali noge, od prve ljubezni do prešuštva in prvega obiska v javni hiši itd., še manj pa ugotovitve oziroma diagnosticiranje vzrokov njene smrti, temveč samo to, kar sem povedal že prej, 5000 strani potiskanega papirja. Po navadi pravimo: De mortuis nil nisi bene. To je običaj. To počnemo tudi takrat, ko natanko vemo, da je bil umrli predvsem slab, ne pa dober. V primeru revije »Perspektive« se je zgodilo drugače: Vse slabo o mrliču. To je seveda na moč sumljivo, kar nam vzbuja seveda videz, da hočemo na ta način pomiriti sebi vest zaradi nekega dejanja, ki ga ni mogoče kar tako upravičiti, niti pred javnostjo niti pred samim seboj.

Toda preidimo k dogodkom in dejstvom.

»Perspektive« so se znašle v krizi. Ta ugotovitev se je pojavila pri vseh njenih sodelavcih in opazovalcih že po prvem letu njenega izhajanja. Če je ta ugotovitev resnična, je treba seveda poiskati vzroke. In iskali smo jih vsi. Mnenja seveda niso enotna. Izoblikovalo se je predvsem dvoje stališč: 1. vzrok je — preveč načelno in zato presplošno in premalo konkretno obravnavanje obstoječih problemov, drugo stališče pa je temu oporekalo: nasprotna pot vodi samo v povnanjeni aktivizem. Naša družba boleha v obeh teh dveh ekstremitetah: prazni načelnosti in splošnosti in drobnjakarskem aktivizmu. Vprašanje je torej bilo: najti čim bolj uspešno metodo, aktivno in dovolj učinkovito posegati v problematiko našega skupnega življenja. Obe ekstremnosti to onemogočata, zato se je sčasoma pričela uveljavljati smer: Načelno in globalno je pričelo dobivati težo s konkretnimi dopolnili: ali — poleg razprav načelne in filozofske obravnave, feljtoni poleg literature, ki je estetska in na sebi lepa, literatura, ki agitira, ki se zadira s svojo konkretnostjo v najbolj boleče rane naše družbe. Rekel sem, da se je sčasoma pričela uveljavljati ta smer. Povedati pa moram, da si je s tem revija pričela dobivati vedno več pristašev in vedno več sovražnikov. Diferenciacija se torej ni vršila ob njeni smrti, temveč za njenega življenja. In mislim, da je bila to avtentična opredelitev. Ob njeni smrti je najbrž vsaka opredelitev jalova, bolj gesta, kot pa nekaj stvarnega. Tarnanje ali pa obrekovanje ob pokojnikovi krsti.

Ta vsebinski preobrat je omogočil seveda tudi to, da je privídni svet sodelavcev stvarno konstituiral, ki je ne samo s svojimi prispevki, temveč tudi s svojimi stališči na sestankih tega telesa odločal o usmerjenosti in politiki te revije. To se pravi, da samoupravljanje ni bilo več fasada, temveč bolj in bolj stvarnost. Skratka: proces samoupravljanja v neki kulturni instituciji (revija je nesporno institucija in ne neka anarhična izmišljotina) je bil v fazi svojega zorenja. O posameznih odločitvah seveda svet sodelavcev ni mogel odločati, kot jaz ne morem odločati o sklepu občinskega sveta ali ta materialna sredstva uporabil za to ali pa ono investicijo. Toda generalno linijo je bilo mogoče v okviru sveta ali bo ta materialna sredstva uporabil za to ali pa ono obvezani slediti težnjam in zahtevam tega sveta. To je prišlo predvsem do veljave v zadnjem četrtletju (žal je revija izhajala l. 1964 samo tričetrt leta!). Bolj se je konstituiral svet sodelavcev, bolj so izginjale ekstremitete oziroma — kolikor so se pojavljale, so imele manj stvarne podlage in tudi manj pristašev.

Nemogoče mi je torej ne vezati dejstva, da je prav zaradi tega, ker je ta revija s svojim delovanjem povzročala diferenciacijo, prišlo l. leta 1964 do prvega sestanka med predstavniki te revije in izdajateljem, t. j. DZS. Opozoriti pa moram tudi na vsebinsko dejstvo: To ni bil delovni sestanek, temveč klic na odgovornost oziroma zagovor. Predstavniki revije so se morali pred forumom, ki je omogočal materialno izhajanje, zagovarjati zaradi svoje dejavnosti (ne nedejavnosti!). To je razvidno tudi iz vsebine tega razgovora (upam, da o tem še obstaja zapisnik). Vsebina tega sestanka je bila naslednja: Reviji so očitali naslednje: Kurziv (feljtoni) so neobjektivni, bolj trditve kot analiza stvarnega stanja. Manjka jim utemeljitve, in posameznih primerov ni mogoče posploševati na vse naše družbeno stanje. In obratno: ko so obravnavali načelne in idejne analitične razprave, ki so v tej reviji izšle: »To je abstraktno, daleč od stvarnosti in kvečjemu ideološki projekt, ki ni uresničljiv, ker je naša konkretna stvarnost drugačna.«

V V osnovi naše družbe ni nič narobe, so samo te ali druge posamezne napake, zato so vaše idejne analize prav tako nestvarne kot konkretni primeri.

Kritika je torej izhajala iz istih parcialnih izhodišč — kot kriza, ki jo je najdlje poln sodelavcev in urednikov poskušala premagati že po prvem letniku njenega izhajanja. S tem mislim povedati predvsem to, da je bila eksistenca te revije absolutno zvezana s sedanjim stanjem, ne pa nekakšen izobčenec, ki se je umetno dvignil nad družbo in nad njo zganjal svoje nasilje.

Ker sta obstajali samo dve možnosti: ali se prepustiti večnosti tega osnovnega antagonizma ali pa s premagovanjem tega antagonizma ga premagati, se je proces tega premagovanja ne samo razvijal, temveč tudi poglobil. Smisel in pomen te revije je postal šele sedaj docela jasen (prešel je v zavest). Odpadlo je abstraktno slepomišenje; in delitev: to je socialistično, to ni. Vsak, kdor je sodeloval s svojimi prispevki se je zavestno zavedal svojega rizika, da se že s samim sodelovanjem v tej reviji opredeljuje! Ugotoviti moram, da zaradi tega ni bilo sodelavcev nič manj, temveč vedno več. (S tem dejstvom hotem opozoriti tudi na to, da potemtakem ni bil zbor izobčencev, temveč obratno. Mimogrede: tudi število naročnikov se je zvišalo.) S tem seveda ne mislim rehabilitirati pokojnika, ker je vsaka rehabilitacija po smrti nesmiselna (ne verjamem v obujenje mrtvega Lazarja). Opozoriti hočem samo na stvarna in resnična dejstva, im seveda tudi na to, da so bili vsi naslednji dogodki nujni.

Temu nedelovnemu sestanku na DZS je sledil sestanek delta uredniškega odbora pri Stanetu Kavčiču. Zapisnik tega sestanka je objavljen v zadnji številke omenjene revije. Zato je vsak komentar odveč. Prav tako je odveč, da bi posebej obnavljal staro dejstvo, da so se predstavniški organi izognili (v tistem času) vsemu javnemu nastopu (npr. na ekonomski fakulteti), kjer so sodelovali predstavniki slovenskih književnih revij (Sodobnost, Problemi, Perspektive). Upam si celo trditi, da so ti javni nastopi in poznejša realizacija zahtev študentov pripomogli k normalnemu razčiščevanju globoke krize, ki je bila prisotna na Univerzi. Marjan Ulčar v zadnji številki Problemov popolnoma pravilno ugotavlja, ko pravi, da ni povzročil obstoj in delovanje Perspektiw in njenih sodelavcev, temveč nereševanje problemov, ki so nastali oziroma nastajali zaradi neadekvatnega reševanja in neadekvatne metode, ali pa sploh zanemarjanje tega, kar je! Diskvalifikatorske metode se doslej še nikoli niso obnesle. Upam si celo trditi, da bi se vsa stvar na Univerzi končala tragično, če se ne bi realizirala tako, kot se je! Nesporno dejstvo je tudi to, da študentje na ekonomski fakulteti v času, ko so postavljali te svoje zahteve, sploh niso vedeli, da obstaja revija »Perspektive«. Kolikor je bilo očitanja, da so se vezali nanjo čustveno, je najbrž jalovo. Vezali so se samo zaradi tega, ker jim je edino ta revija omogočila javno obravnavanje njihovih problemov. To pa ni več samo čustvena reakcija. Izkazalo se je tudi to, da je prav zaradi omogočanja javnega obravnavanja prišlo tudi do uresničitve njihovih zahtev, kolikor je bilo seveda mogoče.

To pa je pomenilo (ne vem zakaj?) dokončno obsodbo in padec te revije

Obtožnica: Politični huligani, ki puntajo vse, kar jim pride pod roko zoper obstoječi družbeni red, in to samo zaradi svoje objestnosti. Nadaljni dogodki so bili samo posledica oziroma izvajanje nekega načrta, ki ni obrodil sadu, ker je bil nestvaren.

Na poslednjem sestanku delavcev omenjene revije in izdajatelja Državne založbe Slovenije je na videz izgledalo, kot da se vsi prizadeti zavedajo svoje odgovornosti: predstavniki založbe, da bi bila ukinitev nerealna oziroma da bo taka ukinitev imela težke posledice, sodelavci, da bi pomenilo vztrajanje za vsako ceno prav tako smrt, ker seveda ni nujno, da so vsa stališča, ki jih zastopajo, realna.

Med drugim se mi zdi potrebno omeniti predvsem nastop enega od študentov, ki je posebej opozarjal na odgovornost vsakega koraka, ki bo po tem sestanku narejen.

Ko pravim, da je samo izgledalo, da se vsi prisotni zavedajo svoje odgovornosti, mislim predvsem samo to: usoda je bila zapečatena že pred tem sestankom. Sklep je bil že storjen in sam sestanek ni mogel več bistveno vplivati na razvoj dogodkov.

Sodelavci te revije so se sprva uprli zahtevi izdajatelja, da naj iz svoje sredi izvoli nov uredniški odbor, ker je bila ta zahteva izrečena pod pritiskom. Številka, ki je ležala v tiskarni, bo toliko časa blokirana, kolikor časa ne bodo sodelavci omenjene revije izvolili nov odbor. Svobodna odločitev je seveda pod takim pritiskom onemogočena! Da bi se pa izognili kakršnimkoli prestižnim variantam, so sodelavci sklenili tudi pod tem pritiskom ugoditi zahtevi izdajatelja. Vendar je bil to samo formalni element. Vsebinski razlog pa je bil sledeč: potreba po resnični izmenjavi vodstvene garniture (to je uredniškega odbora in urednikov) je bila tako nujna, da so med kandidati za nov uredniški odbor odpadli vsi, za katere je bila samo sumnja možnosti, da bi kakorkoli (s svojo avtoritativnostjo ali vplivom) bistveno (torej vsebinsko) vplivali na nadaljnji koncept urejanja. Izvolitev novega uredniškega odbora bi bila torej samo obrambena in zaplotniška politikantska poteza, če ne bi vsebovala tega osnovnega vsebinskega elementa. Zakaj torej gre? V obstoječem zamrznjenem antagonizmu ne bi bilo mogoče preiti do nikakršnega konstruktivnega sodelovanja, če bi tako imenovana stara garda, ki je bila precej osebno prizadeta, kakorkoli vplivala na rešitev ali nerešitev tega konflikta. Povedati moram torej tudi to: v nenehnem sporu (ali pa bolje v ponavljajočem se sporu) z birokracijo postane človek slep in vidi birokracijo tudi tam, kjer je ni. Posledica je seveda tale: dvoboj za vsako ceno (to je seveda samo stvar viteštva iz 15. stoletja) in kdo bo zmagal.

Rezultat tega je bil seveda ničen, ker je bil sklep, kakor sem omenil že prej, narejen že prej!

Od enajstih članov uredništva je izdajatelj izbral edino sporno beatniško pesem novoizvoljenega urednika, zaradi katere se mu je zdelo vredno odpovedati reviji svoje gostoljubje. Podobnih pesmi je izšlo in še bodo izšle po svetu in pri nas še mnogo. Torej — moj oseben komentar je odveč.

Pokojnik je mrtev ker pa ni umrl zaradi starosti in arterioskleroze, temveč tako, kakor sem pravkar napisal, ni vreden častnega pogreba. Pogreb ni bil tih. Zato je bilo potrebno temu pokojniku vsekakor dokazati, da je bila njegova smrt naravna. Ob tem dokazovanju so se šele pozazale vse posledice: Na eni in na drugi strani. Pravzaprav: razkrilo se je dejansko stanje. Že prej sem trdil, da po smrti revije ni mogoče priti do nikakršne diferenciacije. Diferenciacija ali opredelitev se vrši samo ob tem, ko nekaj živi. V ljubezni se ne opredeljujem potem, ko je moje dekle mrtvo, ampak jo lahko ljubim ali pa sovražim samo toliko časa, dokler živi, dokler obstaja zame. Ko je mrtva (zame) je ne morem več čutiti kot resnično dejstvo. Po njeni smrti lahko samo analiziram, ali sem jo ljubil ali sovražil, ali izrabljal ali spoštoval. Opredelitve ni več, kaj da bi govoril še o avtentičnosti. Je samo analiza, ki je lahko resnična ali pa lažna. Obsojen sem na razmišljanje o stvareh, ki so že mimo. Kar ob takem razmišljanju čutim, je samorevizija. Svet sodelavcev se je seveda počutil izigranega. Že nekaj časa je služil višji ideji, o kateri ni imel nikakršnega pojma. Vsi izgovori, da je to zaradi obstoječe konstelacije sil nujno, niso in ne morejo zadostiti. Zaradi izigranosti in ker ni maral služiti nikakršni višji ideji (ponovno opozarjam na krizo, ki je nastala po prvem letniku izhajanja te revije) je sklenil »vodilni krog« molčati dokler se opisano stanje ne bo spremenilo.

To stanje pa je tako, da se samo po sebi ne bo spremenilo. Tudi »čas« ne bo k temu ničesar dodal. Trajal bo!

Molk je zlato, pravijo modrijani, zato so pa ostali samo modrijani.

Vodilnega kroga v »Perspektivah« je bilo vedno manj in manj. Iz procesa, ki sem ga tukaj navedel, je to razvidno! Če so nekateri sodelavci to storili, so s tem hoteli povedati samo to, da se ne strinjajo z deklaracijami, ki niso stvarne in služijo bogve komu, in stvarnostjo tako, kot je! Če se s kom pretepam, bova kvečjemu imela obadva buške. In ko se bova dodobra pretepla, bova razmišljala samo še o buškah. To je pa toliko kot nič!

Mrlič je mrlič, mrtev je. Upravičeno ali neupravičeno. Razmišljati o tem, da bi ga obudili, je odveč, ker se to dogaja samo v bibliji (in še to samo za lahkoverne ljudi). Mnogo bolj pomembno se mi zdi to, kako živega človeka obdržati pri življenju pravzaprav kaj storiti, da bo ta res živel.

Če ne storim nič, sem kvečjemu vzvišen nad ubogim vsakodnevnim življenjem in se imam za posebnega poslanca, izbranca, torej delam isto zlo kot tisti, ki je v imenu »višje ideje« pozabil na navadne človeške stvari in na »ubogo« vsakdanje življenje. Vsaka inferiornost pa je usodna za tistega, ki to inferiornost živi. Ni posebnih poslancev, pa tudi posebnih izbrancev ni.

S tem hočem torej povedati samo to, da vsako nerešljivo nasprotje ostaja kult in samoopravičevanje za vsa nedejanja (nedejanje je kakršnakoli poza)!

Za vse, kar se dogaja na tem svetu dokler živimo, smo odgovorni vsi. Popolnoma jasno je, da smo tudi vsi odgovorni za vsakega mrliča. In popolnoma smešno je, da bi se postavljal v to pozo, da je za katerokoli smrt kriv samo zmagovalec. Mrtev je enako kriv. Zmagovalec in poraženec sta se premalo potrudila, da bi živela. Igrala sta pač igro »kdo bo koga«, vsaj takrat, ko sta se pobijala. In zato je na eni strani samo zmagovalec, na drugi strani pa samo mrlič. Kaj drugega se v tem viteškem dvoboju najbrž res ni zgodilo.

Molk je zlato, pravijo modrijani in zato so samo modrijani ostali.

Peter Božič

Drsalka (Foto: Stojan Kerbler)

GLOSA

Ne sme imeti »svojega« otroka

Po svetu ugibajo, zakaj filmska igralca Richard Burton in Liz Taylor nimata otroka. No, in zdaj so reporterji ugotovili, kaj je vmes. Richard

Kim Novak: Ljubezen ljubim bolj kot vse drugo

PO SKLEPU ZAHODNONEMŠKE VLADE — STRAN 2

r bi z novim

Če je Hitler še živ

ne bo kaznovan. Klub številnim pro- nacistov zastarali že prihodnje le

TRIDESET LET TETE BRIGITTE

Hazir je padel

OB TEM: AGONIJA DOLOČENE GENERACIJE IN DOLOČENEGA OBDOBJA

PREREŠETAN

Ali se je Aldo Donatti oženil

udi v Ljubljani?

MODERNA VERZIJA ELIKSIRJA MLADOSTI

Slovenci imamo to grdo lastnost (ali pa jo imajo samo nekateri, ki jo potem vsiljujejo tudi ostalim!!), da nočemo na nobenem področju zaostajati za ostalimi deželami. Vsepovsod se prerinemo (ali pa to vztrajno poskušamo) v prve vrste, naj bo to v dobrem ali slabem pomenu.

Eno od takšnih področij, kjer zelo hitro napredujemo, je kopiranje tujega komercialnega tiska. Takšen tisk pa se je ostro sprl z našimi estetskimi normami in zahtevami in nam — po uredniških glavah — obrnil hrbet. In bralci, ki nastopajo proti takšnemu početju, ostajajo osmešeni in osamljeni v puščavi, kjer se njihove prošnje in zahteve odbijajo od praznine. Za praznino pa se nahajajo ljudje, ki z vso vladarsko pravico in po načelu: »mi smo edino kompetentni in zmožni« sestaviti in izbrati gradivo za nedeljsko izdajo našega v največji nakladi tiskanega časopisa, Ljubljanskega dnevnika, ki je v Sloveniji poleg TT nosilec (vsaka ideja — v tem primeru negativna — mora imeti svojega nosilca) in pojem za objavljanje skrajno neodgovornega in neprimernega čtiva.

Pri nas imamo zastopane že vse vrste časopisov od smrtno resnih preko specializiranih za posamezna področja do zabavnih. In Ljubljanski dnevnik, ki se ni mogel, ali se je vsaj bal, da se ne bo mogel uveljaviti na nobenem od teh področij, je začel loviti ljudi na limanice z vodenimi revolverskimi članki, katere vneto prevaja iz inozemskih časopikov. Pri tem početju jim pa moramo vsekakor iskreno čestitati, saj svoje delo opravljajo zares vsestransko resno, v splošno zadovoljstvo pol milijona ljudi (to številko so privlekli na dan v LD in naj nam dovolijo, da podvomimo v njeno realnost) in kar je glavno: pri izvrševanju svojega dela so izredno hitri. Če npr. neka filmska igralka kupi vilo in jo podari svojemu ljubimcu, bo to v našem tisku hitro (pravzaprav takoj) objavljeno.

LD je, ko je prvič izšel v nakladi 150 tisoč izvodov, ob robu prve strani v obliki »manifesta« bralcem zapisal med drugim: »Drugi ogenj nas žge; to so očitki o premajhni odgovornosti takšnega tiska, predvsem odgovornosti do mladine.«

Žge vas? Res? Zdi se mi (oziroma v to sem prepričan), kot da je ta tako globoko zaskrbljena izjavica polna (navidezno) resnične osebne prizadetosti, kot nalašč prirejena za rekordno izdajo, kot mamilni strup pred realnostjo, kajti drugače si ne moremo razlagati, kako se lahko v naslednjih številkah panovno pojavijo ceneni intervjuji z (ne) filmskimi zvezdicami (to je eno od stalnih gradiv LD), o njihovem zakulisnem življenju (Če je Hitler živ, Moderna verzija eleksirja ipd.). Slovenke verjetno resnično prav malo zanima, ali se je Aldo Donatti oženil tudi v Ljubljani in medicinsko razglabljanje o zakonskih problemih Teylor-Burton, ki ne moreta imeti »svojih« otrok. članek »Trideset let tete Brigitte« s pornografskimi, ne vem že kolikokrat pregretimi (vsaka večkrat pregreta stvar pa postane ostudna) podatki o njenem golem življenju. Verjetno Franciji krepko zavidajo nekateri ljudje, da je BB najdonosnejši izvozni artikel poleg vina (Učbeniki za poučevanje zemljepisa so pomanjkljivi, saj tega podatka ne navajajo!). Pisanje o umsko bolnem Hazirju je samo še en dokaz več o netaktnosti in nepravilni meri in posluhu, kaj se naj objavi, v uredniških glavah.

Če si odgovorni ljudje v uredništvih zadovoljujejo s takšno kvazi literaturo svoje zahteve po udobnosti in zabavi, lahko storijo to na bolj diskreten način (npr. da članek, ki jih mislijo objaviti, preberejo kar v originalu doma za pečjo), nimajo pa pri tem nobene pravice posiljevati s tem tudi nas. Uredniški odbori si še niso popolnoma na jasnem, da naša mladina še NI ZRELA za pravilno dojemanje takšnih člankov. Pri nas še ni vzgoja v šolah na tako visoki stopnji razvoja kot npr. v Skandinaviji, kjer dolgoletna uspešna tradicija intenzivne moralne, spolne, estetske in etične vzgoje že kaže pozitivne rezultate, kako mladina bistveno drugače, bolj zrelo, sprejema takšne vrste literaturo, kot se objavlja pri nas.

LD dalje: »... do bralcev. Ti so željni razvedrila in resnega časnikarskega čtiva.«

NONSENS! In članki z zgoraj izrezanimi naslovi naj bi tvorili resno čtivo. Tovrstno čtivo ti ne nudi niti sproščene zdrave zabave, kaj šele resno čtivo, temveč zaskrbljeno spoznanje in vprašanje, kje je konec komercialnih voda našega tiska, in kakšna (negativna) presenečenja nam še pripravljajo. Vsak bedak bo videl v dejstvu med članki, kot se objavljajo na eni in zahtevi po resnem čtivu na drugi strani, »morje« nelogičnosti. Za takšno spoznanje niso potrebne šole in izobrazba, kot ni potrebna izobrazba za takšno neodgovorno početje. Ker človek, ki bi bil vsestransko prisoten v naši stvarnosti (ne pa v stvarnosti drugih dežel, od koder prevajajo članke) in bi bil resnično zainteresiran za pozitiven vpliv tiska na (končno vse) starostne plasti ljudstva, ne bi mogel delati tako neodgovornih stvari. Saj vendar nismo Slovenci izbrani zato, da moramo in da bomo registrirali vse škandale in v njih pod mastnimi naslovi ter v najbolj razuzdano napisanih člankih obveščali javnost. Smo proti temu, da se propagirajo v našem tisku tuji avtorji sumljivih pisateljskih kvalitet. Kulturni škandal je za Slovence, da se v našem tisku nesramno zapostavljajo domači avtorji in njihova dela. Nisem še imel priložnosti, da bi v Ljubljanskem dnevniku, Tovarišu, TT ali kje drugje lahko prebral novelo, roman ali povest izpod peresa slovenskega ali jugoslovanskega pisatelja.

Odgovorni tovariši, ki servirate svoje umetniške ambicije v obliki časopisa pred javnost, kar izvolite po tej poti naprej, ne poslušajte glas vpijočega v puščavi, pač pa poslušajte svoj glas, svoje prepričanje. Kar propagirajte Argo juho (10 reklam za en sam artikel v enem časopisu!), boginjo BB in tuje pisce. Ko se boste te igre naveličali (in v to iskreno upamo), pa poizkusite z napotki, ki vam jih dajejo bralci, za katere pa so bila vaša ušesa do sedaj gluha.

Za skomercializirano področje tiska je čas dozorel.

Tone Vrabl

Ali nam je potrebno takšno sodelovanje?

(Nadaljevanje)

Še bolj porazno sliko srečujemo v izdajateljskih podjetjih. Tu še ni bilo, če z ene strani odštejemo Krležo in Andrića, z druge pa avtorje, ki so strastno angažirani za aktualne probleme našega bivanja (Divačo, Ćosić!), skoraj nič storjenega. Če pa so le kaj storili, vzrok za to ni iskati v kvaliteti dela, temveč v nečem znanem, kar ne bi smelo imeti nič skupnega z našo socialistično izdajateljsko prakso.

Škodljivost izdajateljske politike v medrepubliških kulturnih odnosih nas nujno obvezuje, da ne gremo pasivno mimo nje, ker ima pogosto za posledico nezdrava nasprotja, zlasti na relaciji Ljubljana—Zagreb. Znano je namreč, da se je med književnimi in kulturnimi delavci Ljubljane utrdilo mnenje, da jih v Zagrebu malo poznajo in cenijo. V Zagrebu pa točijo debele solze zato, ker v Ljubljani njihovo vrednost po malem »vohajo«, a jo zaradi nekega principa skrivajo pred lastnimi otroki. Tako eni kot drugi imajo v nečem prav, toda gotovo je, da krivdo za to ne nosi samo ena stran. Medtem pa je situacija na relaciji Ljubljana—Beograd ugodnejša v toliko, ker so v Beogradu manifestirali dobro voljo za spoznavanje novejše slovenske književnosti. Toda po drugi strani je pogosto bilo slovenskemu avtorju žal, da se mu je knjiga pojavila v izdaji neke beograjske založniške hiše. Ne toliko zaradi slabe opreme, kot zaradi neustreznega prevoda, ki ga je napravil tisti, ki nima dovolj občutka za njegovo delo in slovenski jezik. V marsičem pa lahko isto rečemo za prevode beograjskih in zlasti makedonskih avtorjev, ki so se pred leti ali pred kratkim pojavili v Ljubljani.

Očitno je: bodisi da gledamo na slovensko in makedonsko književnost v Beogradu in Zagrebu, bodisi da v Ljubljani in Skopju gledamo na srbohrvaško književnost, stvari v nobenem primeru ne bodo v redu. Skratka, poleg tistih nekaj prevodov, medrepubliško spoznavanje objektivnih književnih vrednot skoraj ne obstoja. Vendar vemo, in to vsi, da Vidmar, Krleža, Andrić (Davičo, Ćosić in še nekateri) niso edini, ki jih je »dal« slovanski Jug.

Tisti, ki se bo v bodoče ukvarjal z vprašanji medrepubliškega (ne)sodelovanja naših dni, bo moral vzroke širše zajeti, a zapletenost se mu bo izražala v večkratnosti problema. Najprej se ne bo smel izogniti dejstvu, da slovenski književni in kulturni delavec dobro pozna srbohrvatski jezik (osnovna šola, knjižnice, vojaški rok, znanstvena literatura, potovanja, letovanja in kdo ve kaj še). Toda tudi poleg vseh možnosti, ki so mu na razpolago, pozna komaj kakih deset sodobnih srbohrvaških avtorjev, ne da bi kaj njihovega prebral. Medtem pa srbohrvaški književni in kulturni delavec, včasih uveljavljen na samem vrhu jugoslovanskega umetniškega orbisa, ne ve niti za tri, štiri sodobne slovenske pisatelje. V kolikor pa je slovenski pisatelj v originalu prebral delo srbohrvaškega pisatelja, je prav gotovo, da srbohrvaški pisatelj v slovenščini ne bo prebral slovenskega pisatelja.

Diapazon celotne problematike je mogoče zreducirati na naslednjih pet točk:

1. Otroci se nam učijo srbohrvaščino z namenom, da bodo imeli praktično korist ali pa (brez namena) da lahko, ko bodo zrasli, berejo le businessmanske zabavnike zagrebških ali beograjskih časnikarskih podjetij (Areno, Globus, Dugo).

2. Precej številni mentorji nas ne morejo seznaniti s kolikor toliko objektivnim stanjem makedonske ali srbohrvaške književnosti na slovenskem ali slovenske književnosti na srbohrvaškem in makedonskem področju, ker komaj vedo, kaj se drugje dogaja.

3. Police srbohrvaškega berila v knjigarnah in knjižnicah severa obstajajo, toda bolj bi bile opazne, če bi bile npr. v nemščini. Tako bi se jih manj izogibali uredniki in sodelavci revij, dnevnikov in izdajateljskih podjetij (velja tudi za prof. književnosti, upravnike bibliotek).

4. V Zagrebu in Beogradu je slovenska književnost tabula rasa. Tistih nekaj beograjskih prevodov daje srbohrvaškemu bralcu le zmotno sliko o sodobni slovenski književnosti.

5. Vzroki tega stanja so v zaprtosti posameznih grupacij in v zaprtosti književnosti posameznih republik. Razen tega je zlasti v Ljubljani in Zagrebu očitna hipokratska dejavnost zajezenih kohort, ki že a priori zavračajo vsako željo po medsebojnem spoznavanju. Če to povemo s predvsem neprikritim namenom, da bi se nad tem problemom zamislili, smo se s tem dotaknili glavnega vzroka slabih medrepubliških kulturnih odnosov, ker so vsi ostali vzroki le postranski.

Radoslav Dabo

(Nadaljevanje prihodnjič)

UREDNIŠTVU TRIBUNE

Ne vem, ali gre za pretirano mero domišljavosti ali za določene izzivalne nagibe, ko v prejšnji številki vašega lista v sestavku »O vlogi javnih komunikacijskih sredstev« obsojate neudeležbo predstavnika Ljubljanskega dnevnika (in Razgledov) na študentski tribuni »Čas in svet«, češ da »takšen postopek ni opravičljiv«, razen tega pa da »človeka spet nehote zgrabi misel, da si ti predstavniki niso upali pred študente«.

Dovolite, da ob branju tega in še marsikatera sestavka podpisanega »Človeka spet nehote zgrabi misel«, da se je Tribuna odločila za vsako ceno klestiti levo in desno, ne glede na to, ali ima prav ali nima. Navsezadnje je njena stvar, če se je tako odločila. Huje je to, da vsemu ostalemu tisku in RTV zameri, če se ne poslužuje tega njenega recepta. V tem smislu je tudi Tone Vrabl ocenil udeležbo Jožeta Smoleta in Borisa Mikoša v diskusiji o vlogi javnih komunikacijskih sredstev, za Ljubljanski dnevnik pa se je tribuna »Čas in svet« baje pripravljala, kako bi mu »malce na novo ukrojila ali vsaj popravila vsebinsko in oblikovno plat«, a kaj ko si njegovi »predstavniki niso upali pred študente«.

Resnici na ljubo, pa naj bo po vaše opravičljivo ali neopravičljivo, moram povedati, da so me prireditelji tribune »Čas in svet« po telefonu klicali, ko sem bil izven Ljubljane, da pa se ni nihče več zglasil ne osebno, ne pismeno, ne po telefonu od torka zjutraj, ko sem se vrnil v uredništvo, do četrtka zvečer, ko je bila razprava v Študentskem naselju. Pozanimal sem se pri Jožetu Smoletu, ki mi je povedal, da so se študenti sprva predvsem odločili za sodelovanje uredništva Dela in RTV, potem pa so baje hoteli pritegniti še Razglede in Ljubljanski dnevnik. Ker pa se pri meni, kot rečeno, zadnje tri dni pred tribuno v Študentskem naselju ni nihče javil, ni nujno, da si nisem upal pred študente.

Izkoriščam priložnost, da v isti številki Tribune objavljenim »Skorpijončkom«, ko »vrlega prevajalca« petkovega Nedeljskega dnevnika (zaradi poštne dostave moramo biti pač petkovi, kjati če bi kasneje izšli, bi nam Tribuna očitala, da smo ponedeljkov Nedeljski dnevnik) ocenjuje z nezadostno oceno, povem na uho: Slovenski pravopis 1962 dopušča fonetično pisavo za avtomobilske znamke (glej stran 864: ševrolet). Priznam, da pa bi morali pisati avtomobilske nazive z malo začetnico, priznam tudi, da je pravilno Gretchen. Torej našemu prevajalcu vsaj zadostno, strogemu »Škorpijončkarju« pa priporočam, da si natančneje prebere v lastnem listu objavljene prispevke, na primer prej omenjeni prispevek »O vlogi javnih komunikacijskih sredstvah«: mogoče ga bo tudi tu »zgrabila« jezikovno-stilistična žilica.

Zahvaljujem se za prostor, ki ga boste v Tribuni odmerili za objavo tega pisma, obljubljam pa, da se ne bom, kot se že doslej nisem, prepogosto javljal na vse vaše dobronamerno ali drugačenamerno pisanje na račun Ljubljanskega dnevnika.

Djuro Šmicberger

17. NOVEMBER – MEDNARODNI DAN ŠTUDENTOV

ENO OD SLAVNIH POGLAVIJ BOJA ČEŠKOSLOVAŠKEGA NARODA PROTI FAŠIZMU

Letošnji sedemnajsti november predstavlja 25. obletnico dneva, ko so fašisti v represalijah proti ljudskim in študentskim demonstracijam zaprli češke visoke šole. Devet študentov so ustrelili na Ruzinju, preko 1800 študentov pa so deportirali v koncentracijsko taborišče Sachsenhausen. Ta zločin je takrat izzval po vsem svetu val protestov proti fašistični tiraniji in istočasno tudi gibanje solidarnosti s fašističnimi žrtvami. 1942. leta je bil 17. november proglašen za mednarodni dan študentov in od tega časa se slavi kot dan borbe proti tiraniji, fašizmu in okupaciji.

Sedemnajsti november ni bil »strela z jasnega neba«. Bil je okrutno maščevanje nepričakovano hitro in fašistično podlo maščevanje za 28. oktober in 15. november.

28. oktobra, na dan obletnice češkoslovaške državne samostojnosti, je češki narod odločno pokazal, da se ne bo nikoli pomiril z münchenskim diktatom in fašizmom. Brez orožja so tega dne šli prebivalci Prage na ulice; spontano so se valili valovi demonstrantov, se spopadali s policijo, kazali svoje revolto s petjem češkoslovaške državne himne in revolucionarnih pesmi ter v parolah izražali svoj odpor do okupatorja. Provokatorske skupine fašistov so ob priliki spopada uporabile orožje. Prvi je padel mlad delavec Vaclav Sedlaček. V Žitni ulici je bilo ranjenih pet ljudi, med njimi tudi študent medicine Jan Opletal. Prepeljali so ga v bolnišnico, kjer se je vse do 11. novembra boril za življenje. Vest o njegovi smrti je naelektrilizirala študente. Postal je njihov simbol.

Študentska samouprava Hlavkovega študentskega doma je odločila, da ob prenosu krste s posmrtnimi ostanki iz Prage v Opletalov rojstni kraj na Moravskem javno izkaže padlemu tovarišu posmrtno čast. 15. novembra je spremljala krsto, ki so jo nosili študentje iz Hlavkovega doma, ogromna množica ljudi. Bila je popolna tišina. V trenutku pa, ko so spravili krsto v pogrebni voz, so se začule besede češkoslovaške himne. Gnev je dozorel do eksplozije. Kolone študentov so se spontano pričele razlivati po ulicah Prage. Prišlo je do splošnih demonstracij, ki se niso pomirile do večera.

Dejstvo, da je bil prvi udarec fašistične oblasti uperjen proti češkim visokim šolam, vsebuje v sebi globoko logiko. S tem namreč naj ne bi utihnile le visoke šole, temveč predvsem tisto, kar so češke visoke šole, a zlasti prva med njimi, starodavna Karlova univerza, predstavljale s svojo dolgoletno tradicijo. Zakaj, že od svojega nastanka 1398. leta je bila ta visoka šola čvrsto povezana z življenjskimi potrebami in interesi češkega naroda. Saj je po besedah svojega ustanovitelja Karla IV., kakor tudi po znanem Kutnohorskem dekretu iz leta 1409 pravno veljavno pripadala češkemu narodu. In mar ni bil rektor te univerze Jan Hus, čigar sposobni in hrabri duh je postavil zahtevo po svobodi skanja in obrambe resnice zahtevo, ki je vznemirila temelje fevdalne moči in srednjeveških cerkvenih avtoritet ter dobila odziv v vsem takratnem evropskem svetu. In mar ni bil rektor Karlove univerze znani kirurg Jan Jesenski, imenovan Jesenius, ubit skupno z dvajset drugimi češkimi plemiči 1621. leta zaradi svojega sodelovanja pri uporu, zadušitev katerega je pomenila za cel niz stoletij konec samostojnosti češke države.

Prav tako imajo patriotska in napredna čustva čeških študentov dolgo tradicijo. Iz starejše zgodovine lahko spomnimo na skupno borbo študentov in delavcev na praških barikadah revolucionarnega leta 1848, ali na tako imenovano mladinsko gibanje na samem koncu stoletja. Iz časa neposredno pred dogodki 1939. leta je treba omeniti politično aktivnost študentov, njihovo sodelovanje pri netenju revolucionarnega gibanja po prvi svetovni vojni, njihovo sodelovanje pri ustvarjanju umetniške avantgarde in njihovo aktivno sodelovanje v borbi proti fašizmu in vojni.

Medtem ko so se češki študeenti borili v koncentracijskem taborišču za golo življenje in zadnje pozicije človečnosti sredi množičnega iztrebljanja ljudi, je pričelo po svetu kaliti seme 17. novembra 1939. Po Češkoslovaški so spoznale tudi druge evropske dežele strahoto fašistične okupacije in študenti drugih narodov so nadaljevali pot, ki so jo začeli češki študenti novembra 1939. Niti leto dni po tem datumu, prav tako v novembru, je prišlo do spopada študentov pariške Sorbone z nemškimi okupatorji. A kakor se je širil krog internacionalne solidarnosti študentov v borbi proti fašizmu, je postajala tudi obletnica 17. novembra 1939 vse bolj in bolj obletnica svetovnega študentskega gibanja. Veliko zaslug za to imajo tudi češkoslovaški študenti, ki jim je uspelo pobegniti v inozemstvo in ki so že 1940. leta ustanovili v Veliki Britaniji Centralno zvezo češkoslovaških študentov in razvili sodelovanje z mednarodnim študentskim gibanjem. Na manifestacijah, ki so jih organizirali skupno z angleško študentsko zvezo 1941. leta, je proglasil mednarodni študentski svet (International Students Council) 17. november za Mednarodni študentski kongres (International Students Assambly) v Washingtonu, na katerem je bilo prisotnih 50 nacionalnih delegacij. Že leta 1942 je imel 17. november kot priznan mednarodni dan študentov, ogromen odziv. Poslanica predsednika Roosevelta in izjave ostalih znanih državnikov so bile dokaz svetovno političnega pomena te tradicije, ki se je takrat šele pričela porajati.

Sedemnajsti november nas ne spominja samo na zgodovinske dogodke izpred četrt stoletja. Sedemnajsti november je obenem tudi poziv k aktivnemu humanizmu v našem času in bodočnosti.

ZA MIRNO REŠEVANJE MEDNARODNIH PROBLEMOV

Klub za proučevanje mednarodnih odnosov na Visoki šoli za politične vede je pred kratkim organiziral štiridnevni seminar »Miroljubna koeksistenca in organizacija Združenih narodov,« na katerem so ugledni strokovnjaki predavali o razvoju načel miroljubne koeksistence, miroljubnem reševanju mednarodnih sporov, o kodifikaciji načel koeksistence, ekonomskih vidikih miroljubne koesistence ter o sodobnih mednarodnih problemih v OZN.

Prvo predavanje je bilo namenjeno razvoju načel ativne in miroljubne koeksistence. Predavatelj na Visoki šoli za politične vede Vlado Benko je podal poleg zgodovinskega razvoja tudi analizo načel miroljubne koeksistence, ki predstavlja v pogojih enotnega svetovnega tržišča sicer še vedno politično in družbeno heterogeno skupnost, vendar ima že določeno stopnjo politične in pravne mednarodne celovitosti, katere smoter je po eni strani ohranitev in obramba miru, po drugi strani pa uresničevanje skupnih ciljev te mednarodne skupnosti. Tudi ustanovna listina OZN je v določenem obsegu sprejela nekatera načela miroljubne koeksistence za osnovna načela v mednarodnih odnosih. Čeprav v tem dokumentu ni omenjen izraz »miroljubna koeksistenca«, je ta ideja v njej vključena, ker temelji na sodelovanju med državami z različnimi družbenimi sistemi.

Redni profesor na pravni fakulteti dr. Ivan Tomšič je v predavanju »Mirno reševanje mednarodnih sporov« poudaril izreden pomen mednarodnega miru in varnosti v svetu, dal kratek pregled sredstev za reševanje sporov brez uporabe sile po klasičnem mednarodnem pravu. Pri tem je omenil reševanje mednarodnih sporov z neposrednimi pogajanji, prijateljskimi uslugami, posredovanji, preiskavami ali anketnimi komisijami, spravami, razsodništvom in z meddržavnim sodiščem v Haggu. Profesor Tomšič je med drugim tudi poudaril, da je reševanje sporov po mirni poti ena izmed osnovnih nalog ZN, ter ocenil vlogo mednarodnega prava pri urejanju mednarodnih sporov. Na koncu predavanja je še razložil pomen načela pravičnosti pri reševanju mednarodnih sporov in poudaril, da države še vedno nimajo dovolj zaupanja v stabilnost mednarodnih pravnih norm in bi bilo zato treba pospešiti kodifikacijo mednarodnega prava.

Tretje predavanje je imel izredni profesor na pravni fakulteti dr. Stanko Peterin, ki je govoril o koeksistenci in o kodifikaciji njenih načel ter jo obravnaval s pravnega stališča. Naglasil je, da so pravna načela aktivne miroljubne koeksistence rezultat razvoja mednarodnih odnosov, v katerem se pojavlja koeksistenca kot politično dejstvo in kot odsev tega dejstva v politični ideologiji. Potem ko je dal krajši zgodovinski pregled razvoja koeksistence, je profesor Peterin razložil pomen kodifikacije načel aktivne miroljubne koeksistence, ki poteka v tej smeri pod okriljem OZN. Na koncu svojega predavanja je še poudaril vlogo nevezanih, posebej pa načelno politiko SFRJ pri tem vprašanju.

Eno izmed najbolj zanimih predavanj je pripravil dr. Janez Stanovnik, ki je nazorno orisal pomen ekonomike v razvoju miroljubne koeksistence. Potem ko je prikazal povezanost med ekonomijo in politiko, se je posvetil mednarodnim ekonomskim odnosom in poudaril, da je eden osnovnih problemov sodobnega svetovnega gospodarstva problem razvoja s pomočjo zunanje trgovine. Dekan ekonomske fakultete prof. dr. Janez Stanovnik je nato poudaril, da se je trgovina na relaciji Vzhod—Zahod od leta 1955 pa do 1962 več kot podvojila. Pri obravnavanju koeksistence na relaciji Sever — Jug je poudaril, da sta obseg in širina menjave v relativnem padanju predvsem zaradi nepravilne blagovne strukture izvoza in uvoza dežel v razvoju. Ob tem je naglasil mačehovski odnos velikih gospodarsko razvitih držav do dežel v razvoju.

V nadaljevanju svojega predavanja je ocenil forsiranje nerentabilnih industrijskih panog v gospodarsko razvitih deželah kot slabitev ekonomskega položaja dežel v razvoju, ki so sposobne in želijo producirati, imajo za to vse pogoje (naravne), vendar se zaradi nelojalne in posiljene konkurence razvitih ne morejo uveljaviti. Hkrati pa pomeni to tudi slabitev pozicij v mednarodnem delavskem gibanju, ki z deljenimi močmi ne more doseči tega, kar bi sicer lahko. Na koncu je dr. Janez Stanovnik govoril o načelu suverene enakosti, ki se je plodno aplicirala na političnem področju in ki je pripeljalo do popolne spremembe politične slike sveta.

Ivo Strakl

KOMENTARJI

Sudanski študenti na ulicah

Zadnje tedne so časopisi po vsem svetu poročali o živahnem študentskem gibanju. Na Japonskem študentje nasprotujejo skupaj z delavci prihodu ameriških atomskih podmornic, v Južnem Vietnamu zahtevajo odstop vlade, v indijski državi Kerala so študentje zahtevali hrano, v Boliviji so visokošolci pripomogli k državnemu prevratu, v republiki Sudan so bili akademiki avantgarda pri političnih spremembah. Ta politična aktivizacija univerzitetne mladine v azijskih, afriških in južnoameriških državah je dala nekaterim komentatorjem povod, da so začeli govoriti o novi eri v politiki: diplomati in poklicni funkcionarji bodo morali odstopiti svoje mesto študentom. To je sicer pretirana in preveč posplošena primerjava, toda v njej je tudi zrno resnice: če je namreč med univerzo in družbenim dogajanjem brezzračni prostor, potem študentje prej ali slej spontano zapustijo predavalnice in gredo na ulice ter se iz pasivnih poslušalcev spremenijo v aktiven politični faktor. Mislim, da je v tem jedro problema in odgovor na vprašanje, kje so osnovni vzroki za te nastope študentov.

Mislim, da je v tem živahnem političnem udejstvovanju visokošolcev najbolj značilen nastop študentov v sudanskem glavnem mestu Kartumu. Ta primer je značilen tudi za politično situacijo oziroma za metode in vsebino študentskega gibanja v več nerazvitih državah.

Slušatelji univerze v Kartumu so pred enim mesecem nameraval organizirati razpravo o vprašanju južnih predelov države, kjer se je skoncentrirala vsa protislovnost družbenega razvoja v tej republiki. Ob tem je treba upoštevati, da je vojaška vlada morala že pred dvema letoma popustiti, in je dovolila obstoj različnih klubov, ki se niso smeli ukvarjati s politiko. Ko so sedaj študentje postavili zahtevo po svobodnem razpravljanju o tem kočljivem problemu na jugu države, so s tem zadeli ob temelj vojaške oblasti, ki je dobro vedela naslednje: če bo študentom dovolila »vtikanje« v politiko, bo to morala dopustiti tudi drugim. V tem vprašanju se je diktatura čutila neposredno ogroženo. Zato je prepovedala izvedbo diskusije na univerzi. Tedaj so se tisti, ki jim ni bilo dovoljeno *diskutirati* v predavalnicah, odpravili na ulice in začeli s protivladnimi *demonstracijami*.

Vse to pa je bilo povod za sprostitev političnega nerazpoloženja ljudstva. Študnetom so se pridružili vsi nezadovoljni, od delavcev do pripadnikov skrajno fanatičnih verskih sekt. To je bilo možno zaradi tega, ker je tudi med vlado in množicami obstajala praznina, katero so one zapolnile s tem, da so šle pred vladno palačo in zrušile vojaški režim.

Študentje so enotno nastopili *proti* vojaškemu režimu, kar velja tudi za ostale demonstrante. Sedaj, ko je oblast prišla v roke nove vlade, bi morali to enotnost ohraniti v prizadevanjih *za* to, da bo šla politika v smeri odpravljanja vzrokov, ki so spodkopali vojaško vladavino. Da je to resna zahteva, kažejo poročila iz Sudana o sporih med raznimi poli[illegible] grupacijami, ki se skušajo pola[illegible] več oblasti.

Pavle Celik

Odgovor, ki ni zadovoljil

Delo je 12. novembra objavilo članek Vzroki nesreče sovjetskega letala. S tem dokaj skromnim člankom je kot vse kaže prvič in zadnjič obvestilo javnost o delu posebne komisije, ki je raziskovala vzroke te nesreče. Pravzaprav nas je že dokončno obvestilo o zaključkih njene raziskave. Tako je ta tragični dogodek, ki je pretresel vso jugoslovansko javnost in jo obenem politično neugodno prizadel (saj se je nesreča, v kateri je izgubilo življenje več visokih sovjetskih funkcionarjev, dogodila na našem ozemlju), dobil svoj kar se da kratek in površen epilog.

Omenjeno poročilo na obveša, da je komisija (na podlagi ogleda, zaslišavanja prič, vsestranske analize razpoložljive dokumentacije itd.) »ugotovila, da so vse navigacijske naprave na tleh in zveze na poti in na letališču Beograd funkcionirale pravilno« in da je »vodenje letala ustrezalo predpisom«. Prav tako, da »so bili meteorološki pogoji na letališču Beograd v mejah dovoljenih norm in varnega pristajanja.«

Članek zaključuje stavek, da »komisija ni mogla ugotoviti, zakaj se pilot ni držal predpisane višine.«

Ko človek prebere to sporočilo, se ga nehote polasti občutek, kot da je bilo delo komisije predvideno in usmerjeno izključno v proučevanje morebitnih vzrokov nesreče, ki bi po svoji naravi mogli pasti na naša ramena. S tem ko je komisija ugotovila, da je na naši strani potekalo vse v redu ,pa naj bi opravila svojo dolžnost. Toda, ali je v resnici že s samim tem izvršila svojo dolžnost?

Očitno temu ne bi mogli pritrditi. Dolžnost komisije je bila, da ugotovi materialno resnico o vzrokih nesreče, na podlagi katere bi bilo mogoče presoditi, ali se da odgovornost zanjo komu pripisati in komu, oziroma ali je do nesreče prišlo po golem naključju, iz razloga višje sile ip...

Pri tem je popolnoma vseeno, da gre za letalo tuje države, saj se je nesreča pripetila pri nas.

S tega vidika je že samo sporočilo komisije o vzrokih nesreče močno pomanjkljivo. Predvsem ne zasledimo v njem ničesar, kar bi kazalo, da je komisija raziskovala tudi vse morebitne vzroke za nesrečo, ki bi zadevali letalo in samega pilota. Tako tudi ne zvemo ničesar o tem, da bi komisija kakor koli poizvedovala, ali je bilo letalo pred vzletom pravilno pregledano, ali so bile v redu naprave letala, kakšno je bilo zdravstveno stanje pilota itd... Enako ne zvemo, ali je komisija pregledala tudi razbitine letala in posmrtne ostanke posadke in potnikov, in do kakšnih zaključkov je prišla na podlagi te raziskave.

Po drugi strani pa je očitno, da je bilo že samo obveščanje javnosti o delu komisije povsem nezadostno. Naši časopisi tako vobče niso spremljali poteka njene preiskave, temveč so se omejili zgolj na kratko poročilo o njenih zaključnih ugotovitvah. Pri tem je na dlani dejstvo, da s tem delo komisije ni bilo podvrženo potrebni javni kontroli in da zato nujno ostajajo za javnost tudi ugotovitve komisije premalo podprte, saj dokazi, na katere se opirajo (ogled, zaslišavanje prič, analiza dokumentacije, na magnetofonski trak posneti razgovor med kontrolo na letališču Beograd in posadko letala) niso bili javno prezentirani.

Skoraj kot absurd izzveni pri tem okoliščina, da nas naši časopisi mnogo bolje informirajo o raziskavah dogodkov v tujini. (Ni še tako daleč npr. čas, ko so naši časopisi do zadnje podrobnosti in v več nadaljevanjih objavljali analize o vzrokih Kennedyjeve smrti, da ne omenjam preiskav najrazličnejših afer in aferic iz tujih višjih krogov.), medtem ko za razjasnitev dogodka, ki nas neposredno in v resnici prizadeva, komajda najdejo prostor.

Dejstvo je, da je na Avali izgubilo toliko in toliko ljudi življenje. Naša moralna dolžnost in pravica je, da zahtevamo izčrpne informacije o tem, kako je do tega prišlo in da terjamo raziskavo vsake podrobnosti, ki bi kakorkoli mogla osvetliti resnico tega dogodka.

Ingo Paš

POUDAREK NA DELU SEKCIJ

Pretekli petek so se zbrali člani kluba primorskih študentov na redni skupščini, ki so ji prisostovovali tudi predstavniki nekaterih občinskih skupščin in družbeno-političnih organizacij koprskega okraja.

Veliko število študentov, ki so se udeležili skupščine, še ni bilo porok za poglobljeno in vsestransko diskusijo o težavah, ki jih ima klub. Tako so predvsem razpravljali samo člani odbora kluba, kar seveda ni negativno, vendar bi bilo želeti več diskusije ostalega članstva. Razprave skorajda ni bilo niti o pomembnem statutu kluba, ki ga je skupščina sprejela. Bržčas je temu kriv sam odbor kluba, ki osnutka statuta ni dal prej na vpogled širšemu krogu študentov.

Klub primorskih študentov je nastal decembra lani, ko sta se združila klub študentov okraja Koper in klub goriških študentov. Zaradi razsežnosti, velikega števila študentov, največ pa zaradi tega, da bi omogočili boljšo povezavo z domačimi, so klub razdelili na osem sekcij. Odbor kluba je organiziral le tisto dejavnost, ki presega okvire posameznih sekcij. Tako je dal največ poudarka skrbi, da bi se primorski študentje čim bolj spoznali z družbeno-političnim, kulturnim in gospodarskim razvojem koprskega okraja. V ta namen je organiziral seminar v Portorožu ter posebno posvetovanje s predstavniki delovnih in družbenih organizacij okraja Koper.

Za sekcije — samo dve nista zaživeli — pa lahko ugotovimo, da so bile delavne. Skoraj vse so organizirale razgovore štipenditorjev s štipendisti, pri čemer so si prizadevale za izboljšanje materialnega stanja svojih članov. Razen tega so imele resne stike s srednješolsko mladino. Najbolj se je izkazala sekcija občine Idrija, ki je med prvimi organizirala razgovor štipenditorjev s štipendisti. Na tem se stanku so se domenili, naj bi bile najnižja štipendija 18.000 dinarjev. Prav tako so se zavzeli, naj bi štipendije rasle sorazmerno z rastjo osebnih dohodkov v delovnih organizacijah.

Tolminska sekcija je precej tesno sodelovala z domačo komuno. Tako je organizirala posvetovanje med študenti in predstavniki občine ter delovnih organizacij. Študentje goriške sekcije so s sodelovanjem in ob finančni podpori občinske skupščine sami izvedli anketo o materialnem položaju študentov goriške občine. Postonjska sekcija je že spomladi dosegla povišanje štipendij za svoje člane na 16.000 dinarjev. Pri tem kaže omeniti podjetje LIV iz Postojne, kjer je povprečna štipendija 18.000 dinarjev. Razen tega prejemajo študentje gibljivi del, ki je odvisen od uspeha študija, in 10.000 dinarjev v začetku šolskega leta. Takšen način štipendiranja je dober in bi ga kazalo posnemati.

Sežanska občina je dosegla največje povišanje štipendij. Tako so le-te dvignili od 9.000 do 21.000.- dinarjev. Pomanjkljivost sežanske sekcije je, da se njeni člani med seboj premalo poznajo, zaradi česar tudi sodelovanje med njimi ni najboljše.

Na skupščini so opozorili, da bi bilo prav, ko bi se sekcije še nadalje prizadevale za izboljšanje gmotnega stanja študentov. Razen tega naj bi bolj sodelovale pri urejanju načrtne kadrovske politike v občinah, zaradi česar bi se morale bolj povezati z delovnimi organizacijami in družbeno-političnimi organizacijami, še posebej z Zvezo mladine. S tem bi odpadle prenekatere pomanjkljivosti. Tako so občinske in okrajna skupščina v Kopru ter delovne organizacije koprskega okraja razpisale letos precejšnje število štipendij, od katerih pa jih veliko število niso podelili, ker se študentje zanje niso potegovali. Takšne pomanjkljivosti bi odpadle, če bi sekcije bolj sodelovale pri izvajanju kadrovske politike in če bi študente pravočasno opozarjale na štipendije.

-dM-

Centralna tehnična knjižnica - zakaj tako?

Študentje tehnike, ki se pri svojem študiju poslužujejo bogate Centralne tehnične knjižnice iz Ljubljane, se pritožujejo nad tem, da izposojevalnica knjižnice zahteva za izposojeno literaturo predložitev indeksa in ga tudi pridrži, dokler študent izposojene literature ne vrne. Prizadeti pravijo, da indeks, ki kot jamstvo za vrnitev izposojenega tudi nekaj tednov tiči v knjižnici, rabijo tudi ob drugih prilikah. V takih primerih morajo izposojeno literaturo vrniti. Izposojevalnica knjižnice literaturo rezervira za čas, dokler prizadeti ne prinese indeksa nazaj, vendar na ta način trpi kontinuiteta njegovega strokovnega dela.

Ravnatelj Centralne tehnične knjižnice, inženir Kajetan Kavčič, je o tem vprašanju povedal:

»Že dolgo posojamo knjige in revije izven knjižnice, predvsem zaradi pomanjkanja študijskih prostorov. Na ta način smo pričeli delati prvi od vseh ljubljanskih strokovnih knjižnic. Od vsakega izposojevalca zahtevamo za izposojeno literaturo, ki predstavlja veliko vrednost, ustrezno jamstvo. Študentje morajo za čas, ko si izposodijo literaturo, pustiti pri nas svoj indeks, neštudentje — strokovnjaki pri raznih gospodarskih organizacijah in zavodih pa morajo predložiti priporočilo in jamstvo organizacije, v kateri so zaposleni.

Kaj nas je napotilo k tako strogemu režimu jamčevanja, vprašujete. V letošnjem letu smo do sedaj morali poslati nič manj kot 1176 terjatev za zamujene vrnitve literature. Mnogo naporov in sredstev nas velja borba, da vrnemo izposojeno literaturo nazaj na knjižne police. Zabeležili smo celo primere, ko so študentje predložili tuj indeks in literature niso vrnili. Upoštevati moramo tudi to, da knjižnico obiskuje okrog 40 odstotkov študentov tujih držav. Mnogo se jih po končanem študiju vrne v domači kraj in s seboj odnesejo tudi izposojeno literaturo. Doslej nam je samo en študent, iz Indije, poslal izposojeno literaturo. Še najhujše zlorabe strokovnega gradiva knjižnice so nastopile, ko so si nekateri prilastili neko knjigo in raje plačali odškodnino. Bržkone se jim je nepoštena pridobitev literature, po kateri vlada veliko povpraševanje, izplačala.

Ob obravnavanju našega strogega režima izposojanja bi omenil še zelo nepravilni odnos izposojevalcev do družbene imovine. Nemalokrat neznani storilci — le-tem je dejanje domala nemogoče dokazati — izrežejo iz knjige ali revije sestavke in risbe.

Pridal bom še misel, da večina obiskovalcev in izposojevalcev trpi zaradi peščice onih, z zelo napačnim in škodljivim odnosom do družbene imovine, ki je neposredno pomembna tudi zanje in nas sili k uvajanju strogega režima izposoje.«

Vprašanje izposojanja knjižnega zaklada CTK torej vsebuje nekaj nerešenih elementov. Velikega pomena je odnos študentov in neštudentov do družbene lastnine. Njihovo družbeno zavest bo potrebno še v marsičem izpopolniti in jo prirediti socialističnemu razvoju, kajti samo v takih pogojih bo knjižnica za izposojevalce in ostale najbolj ugodno služila svojemu namenu. Po drugi plati pa študentje želijo, naj bi knjižnica omilila svoj strogi režim izposojanja in se pri tem morda zgledovala po drugih knjižnicah, ki delujejo na osnovi večje mere zaupanja v človeka, kar je tudi eden izmed elementov socialistične miselnosti.

ma

ŠPORT

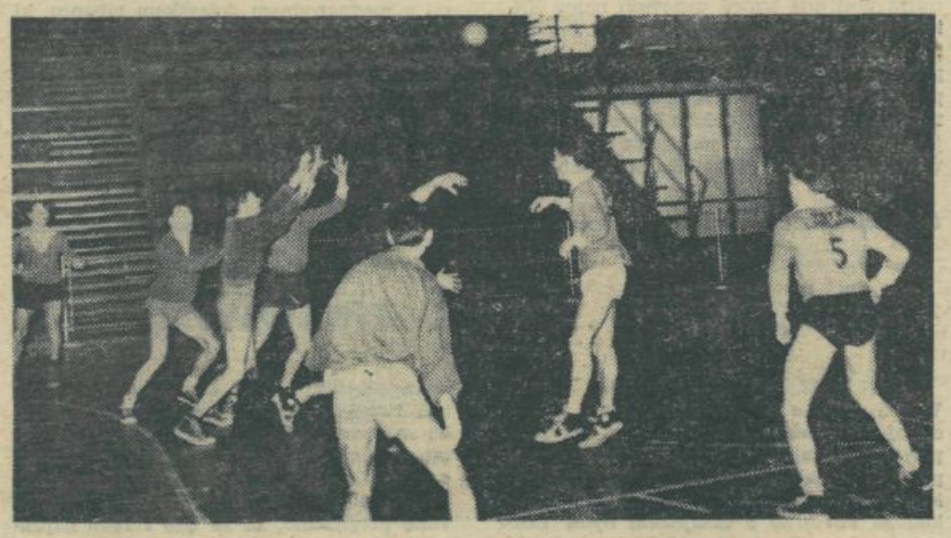

Šport ob tednu novincev

Prejšnji teden so se pomerili novinci ljubljanske univerze v odbojki, košarki in malem nogometu.

To tekmovanje so organizirali v okviru tedna novincev in je bilo zamišljeno drugače kot lani. Novinci so bili predvsem gledalci na kvalitetnih tekmah v tednu novincev. Letos je bil turnir izključno za ekipe I. letnikov.

Za turnir v odbojki, ki je bil odigran v dvorani na Taboru, so se prijavile le štiri ekipe prvih letnikov, ki so se uvrstile takole: prva VŠTK, druga FNT, sledita elektro in filozofska (biologija) fakulteta. Manj zanimivim uvodnim tekmam je sledilo razburljivo finalno srečanje med moštvoma VŠTK in FNT 2:1 (6:15, 15:12, 15:7). Igralci so prikazali zelo kvalitetno odbojko. Organizatorji turnirja so imeli težave s študenti, ki so hkrati novinci in študentje višjih letnikov. V začetku tekmovanja je bil rahel zastoj, ko ni bilo sodnika, člana sodniškega zbora pri odbojkarski zvezi, ki kljub obljubi ni prišl. Ostali rezultati:

elektro : VŠTK 0:2 (5:15, 3:15)
biologija : FNT 0:2 (5:15, 7:15)
elektro : biologija 2:1 (15:11, 10:15, 15:7)

Najbolj zrelo igro na košarkarskem turnirju v parku ing. Stanka Bloudka je prikazala ekipa FNT, ki je že od prve tekme veljala za favorita. Če zasledujemo njeno pot do zmage FNT : filozofska 75:19, FNT : elektro 83:25, FNT : pedagoška akademija 39:37), ugotovimo, da ji je bila enakovreden nasprotnik le ekipa akademije. Visoko število košev, ki so jih prejeli elektriki, lahko opravičuje dejstvo, da so večji del tekme igrali le trije igralci. Eden je samovoljno zapustil igrišče, drugega je sodnik izključil; lahko pa rečemo, da so preostali trije s požrtvovalno igro skušali nadoknaditi nešportno vedenje svojih kolegov. Omenimo lahko tudi nešportni izpad igralca s pedagoške akademije v tekmi s FNT. Vsekakor bo treba za tak način igranja, kot ga pojmujejo nekateri, uvesti ostrejše kazni.

Rezultati tekem:

FAGG (arhitekti) : pedagoška akademija 0:20 arhitekti niso prišli na igrišče, medicina : biotehnična 37:42, VŠTK : elektro 34:37.

Polfinalne tekme: pedagoška akademija : biotehniška 41:31.

Uvrstitev ekip:

1. FNT
2. pedagoška akademija
3.—4. biotehnična fakulteta
5.—7. medicina, filozofska, VŠTK.

Kljub vsakoletnemu ugotavljanju, da je za mali nogomet na ljubljanski univerzi veliko zanimanje, so prizadevanja organizatorja propadla zaradi majhne udeležb.

Za turnir v malem nogometu so se prijavile štiri ekipe, na igrišču sta se pojavili le dve. Iz nerazumljivih razlogov se ekipi VŠTK in FAGG nista udeležili. Novinci FNT so spet prikazali dobro igro in premagali ekipo elektro fakultete z 4:2.

B. Z.

ŠTUDENTJE — ŠPORTNI SODNIKI!

Zveza študentskih organizacij za telesno kulturo nujno potrebuje za izvedbo planiranih ligaških tekmovanj v košarki, odbojki in rokometu študente sodnike (z izpitom). Ti sodniki bodo skozi vse leto enkrat na teden proti honorarju sodili študentske tekme. Interesenti naj se zglase v prostorih ZŠOTK v uradnih urah vsak dan od 12.30 do 13.30, najkasneje do 8. decembra 1964.

Sekretariat ZŠOTK

Športna aktivnost na univerzi v Skopju

V kratkem bodo v Skopju v okviru univerze ustanovili univerzitetno športno društvo. Kaže, da bo tako športno življenje makedonskih študentov znova zaživelo. Čeprav so še vidne posledice potresa, ki ni prizanesel tudi športnim napravam in objektom skopskih študentov, so v Skopju storili že mnogo, da se je stanje izboljšalo. Danes so znova usposobljeni prostori za rokomet, košarko, odbojko, nogomet, v gradnji oziroma popravilu pa je še nekaj drugih športnih naprav. To pa je brez dvoma veliko, saj tudi v letih pred potresom skopski študenti niso imeli na razpolago toliko prostora, na katerem bi se lahko udejstvovali v različnih športnih disciplinah.

Komisija za šport in fizično kulturo na univerzi v Skopju je že sprejela okviren načrt, kako bo v bodoče s športnim življenjem študentov. Telesna vzgoja bo obvezen predmet za študente — novince.

Drugo leto bodo organizirali tekmovanje za študente novince — brucoado poleg tega pa še druga tekmovanja v posameznih športnih disciplinah tako na posameznih fakultetah kakor tudi med fakultetami. Reprezentanca skopske univerze bo gostovala tudi v tujini, po vsej verjetnosti na Poljskem, kjer so najboljši študenti-športniki skopske univerze pred dvema letoma žebili.

Univerzitetno športno društvo bo včlanjevalo vse športne panoge, ki jih goje makedonski študenti in bodo imeli možnost, da se v okviru tega društva izpopolnjujejo v tisti športni panogi, za katero se navdušujejo, prav tako pa bo vodstvo društva kontroliralo pravilen oziroma nepravilen razvoj fizične kulture pri posameznih študentih.

Med študenti je precejšnje zanimanje za vstop v univerzitetno športno društvo, ki bo kot kaže dobilo finančno podporo od izvršnega sveta oziroma njegovega odbora za fizično kulutro. Z njo pa bo zagotovljeno tudi vzdrževanje športnih naprav in objektov, na katerih bodo makedonski študenti preživeli čas, ki ga bodo namenili športnemu udejstvovanju.

T. Z.

Novice iz mednarodnega študentskega športa

● Akademski športni klub Slavija iz Prage je ob mednarodnem študentskem dnevu letos že šestič organiziral tekmovanje v odbojki. Študentske reprezentance Sovjetske zveze, Poljske, Nemške demokratične republike, Romunije, Bolgarije, Francije in Italije so od 17. do 22. novembra tekmovale za pokal »17. november« (češkoslovaški študenti se tega dne spominjajo dogodkov 1. 1939, ko so Nemci napadli praško univerzo). Po zanimivih igrah, med katerimi ni manjkalo zagrizenih borb, so presenetljivo zmagali romunski študenti-odbojkarji pred kolegi iz Sovjetske zveze in Poljske.

Na to tekmovanje je organizator, študentski klub Slavija, povabil tudi jugoslovanske odbojkarje, ki pa se tekmovanja zaradi doslej neznanih vzrokov niso udeležili. Škoda, saj je med jugoslovanskimi študenti tudi precej odbojkarjev, ki sicer nastopajo za klube prve zvezne lige.

● Pred dnevi sta se v Beogradu zadrževala Ivan Bašakov, predsednik akademskega športnega društva iz Varne in Vladimir Rašev, namestnik dekana ekonomske fakultete v Varni.

Bolgara sta se s predstavniki športnega društva na ekonomski fakulteti pogovarjala o izmenjavi nastopov reprezentanc Varne in Beograda, ki naj bi šteli okoli 25 članov. Bolgarski študenti bodo sodelovali na ekonomiadi v Beogradu, ki bo marca prihodnjega leta, beograjski ekonomisti pa bodo kasneje vrnili obisk in se v Varni znova pomerili z najboljšimi študenti-športniki tamkajšnje ekonomske fakultete.

T.Z.

RAZPIS ZA MESTO ŠPORTNEGA ORGANIZATORJA

Nujno potrebujemo študenta, ki ima veselje z organizacijo, da bi proti honorarju skrbel za operativna dela pri ligaških tekmovanjih za študente. Prijavite se v prostorih ZŠOTK v uradnih urah do 8. decembra 1964.

Sekretariat ZŠOTK

VIKINGI

Sem bruc. Čisto nov, svež (da skoraj še moker) bruc. Tako sem zelen, da sem v začetku leta vprašal starejšega tovariša, če na univerzi tudi zvoni konec ure. Potem ko sem po slabem mesecu in pol predavanj na Filozofski fakulteti končno le sestavil svoj urnik (in komaj še za rep ujel nekaj podpisov), so mi starejši kolegi nenadoma ponudili brucovanje. Ko sem videl plakat z napisom: Velika sobota malega bruca, sem se zavedel, kako majhen sem. Majhen, majčken, čisto neznaten — da, bruc, takorekoč brucek. Niti brada, ki mi krasi spodnji del obraza, mi ni več pomagala znebiti se silnega manjvrednostnega kompleksa. In če pomislim na nekatere svoje starejše prijatelje, ki so sodelavci Tribune in funkcionarji ZSJ, se zbojim, da se ne utrnem od te majhnosti. Sem celo tako nespreten, da si nisem znal pravočasno priskrbeti vstopnice za brucovanje. Tako sem se znašel v soboto ob sedmih zvečer pred zaprtimi vrati Gospodarskega razstavišča; pred vrati, ki bi morala biti odprta zame. Razen dveh svojih kolegov nisem v množici opazil nobenega bruca. Sami starejši zreli obrazi višjih letnikov in tudi taki, ki so bili že v službi, taki, ki niso nikoli doštudirali in taki, ki [illegible] niso imeli vstopnice. Jaz pa ubogi mali bruc, sem bil preneumen, da bi si jo znal preskrbeti in edina dva bruca zraven mene sta bila v isti stiski. Videli smo, da tako ne bomo uspeli prestopiti vrat, ki so bila tam za nas; zato smo šli domov po kamero in fotoaparat. Zavili smo k zadnjim vratom in samozavestno potrkali — da, mi smo tisti od televizije in bomo snemali. In že smo se znašli na oni strani vrat. Kamero (čisto navaden Quartz) in fotoaparat (25 let star meh), smo spravili v garderobo. Le kaj bi z njima?

Potem so minile ure. Programa nisem slišal, ker so bili zvočniki tako spretno pripravljeni, da satrične bodice niso mogle priti do nas. V svojem puntarskem duhu sem menil, da je bilo to storjeno namenoma.

P[illegible], ko so minile ure, sem opazil, da je bilo mojih dosedanjih devetnajst let ena sama zmota; da sem se končno zbudil iz morečih modernističnih sanj in se znašel tam, kjer resnično živim — med Vikingi. Seveda! Vsega sem se spomnil. Prav te iste stvari smo počenjali pred tisočletji — sam Odin ve, pred kolikimi — ko smo še živeli pod okriljem njegovega veličanstva Enookega kralja dolgih ladij. Vedel sem, da mi že dolgo nekaj manjka, da Vikingi niso več tisto, kar so bili. Že dolgo so popivali v manjših skupinah po zakotnih krčmah, velikega skupinskega veseljačenja pa ni bilo. Toda zdaj sem bil sredi njega. Suvalo in butalo me je sem in tja po lužah polite pijače, da mi je zacmokalo v vikinških opankah. Polomljeni rogovi za pijačo in strgam mehovi so ležali vsepovsod po tleh, zlasti pa so se nabirali pod mizami. V silni gneči so se v zvoku bobnov in roga prerivali plesalci v razigranih ritmih. Čeprav je iz kraljevih skladišč prišla žalostna novica, da so sodi prazni, je bilo že dovolj Vikingov pijanih, da so se ruvali med mizami in po njih in da so jih kraljevi stražarji v modrih uniformah morali vreči ven in jim naložiti dvatisoč po mošnjah. Starejši Vikingi so nekaterim mlajšim dajali privlačne zglede, kako se je treba zabavati. Ker so potoki kraljeve pijače usahnili, je skupina starejšil Vikingov napolnila rog z urinom in čez slabe pol ure je bil prazen, taka je bila žeja. Z veseljem sem opazil, da so se številni Vikingi, ki so komaj stopili v moške vrste, z vso vnemo pridružili veseljačenju. Malokdo od njih je prišel noter po kraljevi volji. Njim, ki jim je bilo popivanje namenjeno, je lahko pomagala le njihova zelena pamet in razvitost teles. Kraljevi stražarji so imeli premalo rok,

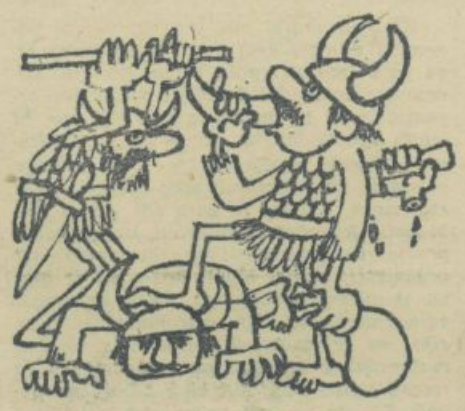

da bi jih ujeli, ko so skakali čez ograjo in čuvaji premalo refleksa, da ne bi trgali že dvakrat pretrganih kart. Tako so mladi Vikingi dokazali, da so zreli za življenje, ki ne bo nič lažje od te vikinške zabave.

Cel sem, da me z naglimi koraki dohaja Zrelost. Nekemu pijanemu Vikingu, ki je še komaj stal na lastnih nogah, sem iztrgal iz rok pol galone močne pijače. Pil sem v dolgih dolgih požirkih. Bil sem prav potreben tega. Potem se je po tleh proti meni privalil rog, iz katerega je curljalo pivo. Brž sem ga pobral in prestregel dragoceno pijačo. Ko sem popil, me je neki Viking s krvavimi očmi zgrabil za vrat in rekel: »Takoj si obrij brado!« Jaz pa sem odgovoril: »Zgini, da te ne bom na gobec!« Pretepa so me obvarovali prijatelji, ki so naju ločili, njega pa pretepli. Eden mojih novih bojnih tovarišev je dokazal, da Vikingom še ni pošla vsa strast. V pol ure je petim dekletom izpovedal ljubezen. Srečen sem ugotovil, da v tem primeru naš narod ne bo izumrl in da bodo Vikingi še dolgo živeli.

Minile so ure in ko sem bil že pri koncu z močmi so mi prinesli klobaso. Slastno sem se je uklenil s prsti, rjavimi od tobaka in se zagrizel s kočniki vanjo, da se je špila razletela. Ko sem se okrepil z mesom, sem pogumno pogledal okrog sebe, da bi si ustvaril neko splošno sliko. Da, bilo je vse tako kakor pred tistimi tisočletji. Zrak je bil nasičen z vročino in še hujšimi duhovi, skozi meglice dima sem videl nekoga, ki je za odrom spal, in drugega, ki je skrušeno sedel na tleh s praznim mehom v roki. Potem se je zavedel nerabnosti praznega meha in ga je obzirno položil poleg sebe na tla; toda kar je on zamudil, je storil prvi, ki je prišel mimo. Brcnil je meh, da se je razletel na drobne koščke. Nato je za pijačo opeharjeni Viking vstal s tal in se opotekel — opotekel od ene vrste miz do druge, podiraje stole okrog sebe. To je bil velik Viking, o Odin!

In spet so minile ure. Minila je tudi noč in še nekaj dni in noči. In le zakaj, hudiča, pravijo, da brucovanje ni uspelo? Bilo je vendar spet tako, kot v dobrih starih vikinških časih, ko smo bili podložniki dragega Enookega kralja dolgih ladij; in pokazali smo, da imamo še močne želodce, da se znamo primerno zabavati, da smo skratka krepak narod. In naši novi bojevniki so s prakso starih pokazali, da zaslužijo ime študentje. In končno so tudi organizatorji storili vse, kar so — zmogli: o Odin!

Mate Dolenc

ŠKORPIJONČKI

NAPREJ PONOSNO, DELOVNE BRIGADE! — Na skupščini komparativistov je predlagani kandidat za referenta za brigade izjavil, da je principialno proti brigadam, ker ima brigade za nekaj preživelega. In reakcija? — Vsi so ploskali.

PAMETNA UGOTOVITEV — V DELU smo zasledili poročilo o delu skupščinskih odborov. Članek nosi naslov: Najprej analiza, potem zakon. Kaj nismo že doslej delali tako?!

ZAROTA ZOPER ŠOLANJE ODRASLIH — V skladu s stanjem v vseh vejah našega šolskega sistema bi bilo treba ukiniti še ugodnosti, ki jih uživajo avto-moto društva z obveznimi tečaji prometne vzgoje. Tako bi bili vsi, ki se zdaj šolajo, pa naj bodo mladi ali stari, nekako na istem.

— Zdaj bi bil pravi čas, da zakoljejo teleta, da nam ga bodo čez 10 let tako razkazovali.

PRVOVRSTNA ROBA — Na trgu večkrat opazimo prodajalce in slike, katere so prava remek-dela kiča in slabega okusa. Inšpektorji, ki bde nad kakovostjo blaga, ki se na trgu prodaja, gotovo niso merodajni za ocenitev teh slik in jim nič ne morejo (ali pa tudi nočejo).

PEDAGOŠKA POEMA — Na filozofski fakulteti zastavljajo pri prevajanju na kolokvijih tudi taka spodbudna vprašanja: »Prevedite naslednji stavek: ‚Če bi bila krava, bi bolje odgovarjala'.«

PRVA PTICA — ZNANILKA POMLADI — Nadvse smo se razveselili Dnevnikovega odgovora na škorpijonček o prevajanju. Ne toliko zaradi pomilostitve obsojenega prevajalca, ampak odgovora nasploh. Če bi vsi fantje sveta, ki so bili omenjeni v naši rubriki . . .

UTRINKI

Satirike včasih priganjajo k pisanju, kasneje pa delajo obratno.

Nekoč smo izpodkopavali državo, danes pa jo pokopavamo.

Nahajamo se v prehodnem obdobju. To najbolje vedo naši nogometaši.

Večkrat je nastopal z golo resnico. Obtožili so ga, da je nemoralen in perverzen tip.

Niti najboljši detergent ne more oprati preteklosti nekoga.

Nekateri so zelo zainteresirani za mesto direktorja. Ne zaradi upravljanja in odgovornosti, ampak zaradi plače.

Šefi mnogokrat zdehajo pri delu. Pri tem se jim lahko pripeti, da pogoltnejo kakšnega malega človeka.

Drugovi da li se slažete? S-lažemo!

Videti je, da imajo naše inšpekcije zelo občutljiv in fin nos in ga ne marajo mnogokrat vtikati tja, kjer nekaj smrdi.

Ko so ga vprašali, kaj je naredil z družbenimi sredstvi, je odgovoril: »Z družbo sem ga porabil!«

Pazite, kaj govorite, saj niste vi satira!

Nekateri od vas so zelo hrabri. Mnogokrat se trkajo po prsih.

Iz nekega podjetja so odstranili vse pomanjkljivosti, razen direktorja.

Neko naše mesto ima več glasbenikov z električnimi kitarami kot pa eletričarjev.

Je nekaj takih, ki so tako visoko, da se boje pogledati dol. Boje se vrtoglavice.

Ivica Djukić

Moja avtobiografija

Že zelo zgodaj sem začel s kritičnim očesom opazovati svojo okolico, lahko rečem že ob rojstvu, ko sem z glasnim kričanjem izrazil svoje nezadovljstvo z novim okoljem. V otroški dobi se je moj kritični duh še bolj izostroval, dokler ni v drugem razredu osnovne šole nastala moja prva literarna družbeno-kritična stvaritev. Nanašala se je na sošolca, ki mu je mama vsak dan za v šolo pripravila aristokratsko malico. Med odmorom je fantek ves material razpostavil po klopi, nato pa vse sam pospravil, ne da bi komurkoli od lačnih sošolcev, ki smo stali okoli, privoščil najmanjši košček. Moje kritično oko tega ni preneslo in nastali so naslednje verzi: »Janez je ministrov sin, z denarjem dela cin, cin, cin, v šolo z malico gre, nato pa vse sam požre!«

Komaj so se ti slabi verzi razširili po šoli, je že prišla kazen: bil sem zaprt, dobil podpis in doma še vse ostalo. Takrat sem spoznal, da so dobri nameni navadno slabo plačani in sklenil sem, da nikoli več ne bom pisal pesmic, tudi resničnih ne.

A zgodovina se rada ponavlja. V zadnjem razredu osemletke sem ga spet polomil. Tokrat sem namesto pesmi napisal čisto prozo. V Tivoliju sem namreč srečal profesorja in profesorico, oba že poročena, vendar ne med seboj. Ta skopi podatek sem napisal na list papirja in ga poslal po razredu. Spodaj sem dodal le še majhen komentar z vprašanjem, če sta bila morda v Tivolju na strokovni specializaciji. Na nesrečo je dobil listek v roke eden od profesorjev, ki ni imel smisla za podobne kritične stvaritve in je takoj ugotovil krivca. Sledile so kazni-najprej šolske, potem pa še domače. V dolgih urah domačega spopada sem spoznal, da sem bil kaznovan, čeprav sem pisal z najčistejšim namenom. Sklenil sem, da se nikoli več ne pritaknem peresa.

Naenkrat sem se znašel v zadnjem razredu gimnazije, pred maturo. Pisanje sem že davno opustil, dokler me ni nekega lepega dne urednik šolskega lista, ki je bil vedno brez materiala, prosil, naj zanj napišem kak kritičen članek. Dolgo sem kolebal, a končno me je premagala skušnjava in v roke sem prijel zgrizeno pero. Izpod njega mi je prišel članek, ki je govoril, kako v zvezi z novo ustavo vedno bolj stopa v ospredje samoupravljanje, tudi na naši šoli, kako se mladinska organizacija bori za liberizacijo sistema in kako neki profesorji stalno govore o samoupravljenju dijakov, sami pa v praksi ravnajo kot absolutisti. Vse bi bilo v redu, če ne bi v članek slučajno vtaknil dveh črk XY. To je bilo dovolj, da se je eden od profesorjev čutil prizadetega. Prijatelji so mi po izidu članka prisrčno čestitali za konstruktiven članek. Spoznal sem, da je vseeno lepo pisati. A že naslednjo uro sem ugotovil, da sem se kridko varal. Razrednik, ki je prišel v razred, je porabil vso uro za to, da se je razvpil name, me imenoval zakotnega pisuna, ki piše osebne napade, pokvarjenca izprijenca itd. In obrazložitev: podel osebni napad na osebnost profesorja XY. Takrat sem še trdneje sklenil, da se ne pritaknem več peresa.

Pa me je zadnjič spet zasrbelo in sredi največje skušnjave me je prešinila odrešilna misel: piši o sebi! To pisanje ima več prednosti: lahko se osebno žališ, lahko pišeš o sebi neresnične stvari, lahko po mili volji pretiravaš, lahko . . . In tako je nastal pričujoči prispevek. Uživam ob misli, da me za ta članek nihče ne bo tožil. In ker ne moreš večno pisati le o sebi, je to hkrati moj zadnji članek. Sklenil sem namreč, da se nikoli več ne pritaknem peresa.

In nato tarnamo o pomanjkanju satire na Slovenskem . . .

Pepi

TRI ZGODBE O ŽIVALIH

NEMOGOČE

Miš je naletela na v nogavico skrito plačo nekega delavca in pričela grizljati denar. Po kratkem času je prenehala in zamišljeno rekla: »Ljudje imajo prav. Od tega se res ne da živeti ves mesec.«

ČASI SE SPREMINJAJO

Mravlja je prišla k murenčku in ga prosila: »Posodi mi malo denarja. Jaz sem celo poletje delala za svojo majhno plačo, ti pa si zaslužil ogromne denarje z igranjem po letoviščih.«

DELO NAREDI ČLOVEKA

Dve opici sta zagledali človeka in se pričeli zvijati od smeha: »Takšne bi bile tudi me, če bi hotele delati.«

Ivica Djukić

KOMPARATIVNI ZEMLJEPIS

1. ŠPANIJA

Spanija pa ima več podobnosti z našo državo. To je lepa dežela, z lepim toplim morjem, z mnogimi kulturnimi znamenitostmi in zanimivo folkloro, turizem je zelo razvit.

Spansko ljudstvo se je prav tako kakor naše hrabro bojevalo proti fašizmu. Samo da je pri nas zmagalo ljudstvo, tam pa fašisti.

Tudi okus naših in njihovih ljudi je podoben. Če bi naši filmi v Jugoslaviji tako uspevali kot španski, bi bil naš film na zeleni veji in Milena Dravić tako priljubljena kot Sarita Montiel. Iz tega lahko sklepam, da je splošna kultura ljudi, v obeh deželah precej podobna.

Samo eno mi ne gre v glavo: Španija dobi od turizma na leto petsto, Jugoslavija pa petdeset milijonov dolarjev.

Cisco Kid

O SOCIALNEM STANJU KOLEGIJAŠEV

Socialno ekonomska komisija Zveze študentov v Akademskem kolegiju je pred nedavnim izvedla anketo o socialnem stanju kolegijašev. Anketa je dala zanimive rezultate.

Lansko povprečje osebnih dohodkov študentov iz kolegija je bilo 15.000 dinarjev, medtem ko znaša letošnje 18.217 dinarjev. Iz tega sledi, da so se dohodki dvignili za več kot 3.000 dinarjev, pri čemer je treba poudariti, da se stroški bivanja v kolegiju niso podražili, ker je dobil dom dotacijo.

Iz ankete, ki so jo lani izvedli v kolegiju, je razvidno, da je imelo 98,78 % študentov manj kot 20.000 dinarjev mesečnih dohodkov. Letos se je stanje bistveno izboljšalo, saj je število tistih, ki imajo manj kot 20.000 dinarjev na mesec, padlo na 69 %. Potemtakem lahko sklepamo, da ima sedaj več kot 30% študentov dohodke nad 20.000 dinarjev mesečno. Ob tem pa je treba omeniti, da je še vedno veliko število tistih, ki imajo osebne dohodke precej pod povprečjem. Tako ima 17% študentov dohodke, ki niso večji od 14.000 dinarjev na mesec, pri čemer pa je treba opozoriti, da jih je med temi 17 % precej, ki imajo manj kot 10.000 dinarjev mesečno.

Naloga socialno ekonomske komisije bo pomagati tem študentom, da bodo prejemali večje dohodke.

V Akademskem kolegiju je 72 % štipendistov. Povprečna štipendija je 17.000 dinarjev. Anketa izkazuje, da prejema 20 % študentov štipendijo v višini do 14.000 dinarjev, medtem ko jih prejema 80 % nad 20.000 dinarjev.

Od 275 kolegijašev, kolikor se jih je odzvalo anketi, jih prejema subvencijo 18.

Zanimiva je socialna struktura anketiranih študentov z najnižjimi dohodki. Od teh je največ sinov kmetov, sledijo upokojenci, delavci in uslužbenci. Tako ne prejema štipendije 92 % sinov upokojencev, 83 % uslužbencev, 81 % kmetov in 66 % delavcev.

-dm-

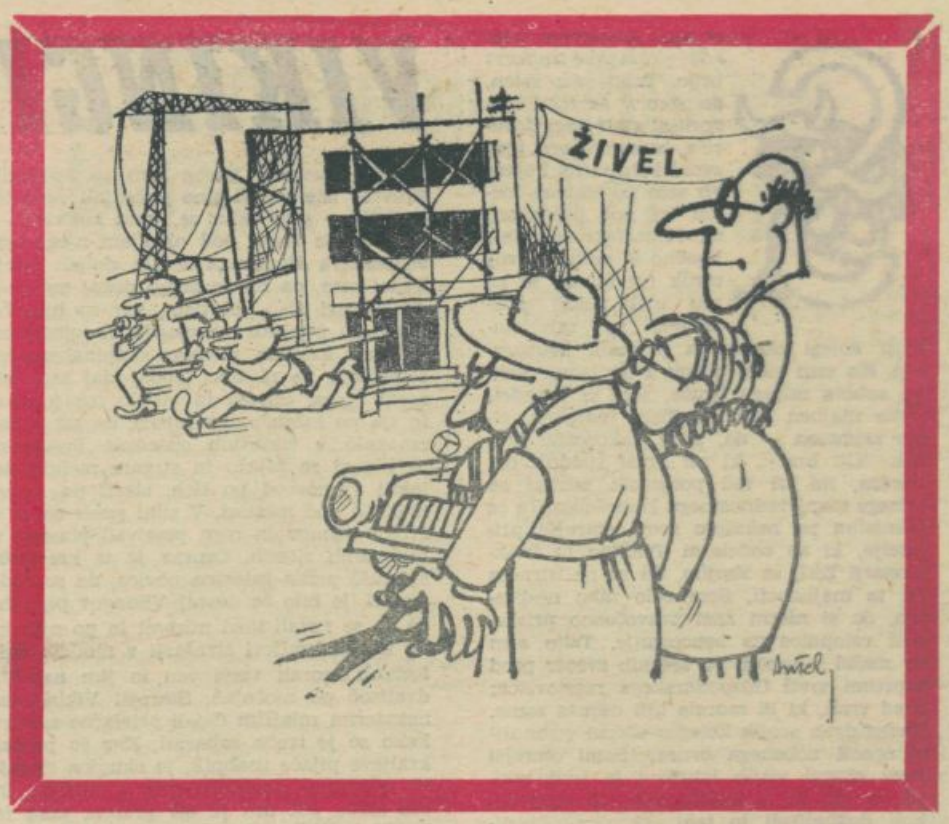

SLABA POVEZAVA MED ZVEZO IN POKRAJINSKIMI KLUBI

V četrtek, 18. novembra je bila v prostorih pravne fakultete redna letna skupščina Zveze pokrajinskih klubov, na kateri so pregledali in kritično ocenili delo klubov ter v plodni diskusiji nakazali smernice za nadaljnje delo. Iz referata novega predsednika Mirka Jeleniča smo lahko ugotovili, da se je finančno stanje nekaterih klubov bistveno izboljšalo, kar pa seveda ne moremo trditi za vse pokrajinske klube. Za ilustracijo bi navedel samo primer kluba belokranjskih študentov, ki so zelo delavni, vendar so v preteklem obdobju dobili za realizacijo svojih načrtov le 15.000 din.

Lahko rečemo, da je bila tudi slaba povezava med klubi samimi in Zvezo pokrajinskih klubov. Od tridesetih klubov (toliko jih je registriranih pri ZPK) jih je poslalo poročila le trinajst, razen tega pa se tudi mnogi predsedniki niso udeleževali rednih sej. Največ je bilo vsekakor storjenega na socialno-ekonomske področju, klubi so stopili v konkretne akcije in tako pripomogli k reševanju problematike štipendiranja in zboljšanju materialnega stanja študentov.

Tudi sam odbor Zveze pokrajinskih klubov ni dobro opravljal svojega dela, saj že v odboru samem niso zaživele komisije, ki naj bi vzpostavile stike z referenti klubov. Poleg tega pa je bila tudi sestava samega odbora zelo ponesrečena, saj je le-ta izgubil že v decembru zaradi neizpolnjenih študijskih pogojev in bolezni tri svoje člane. Tudi akcije, ki jih je mislila organizirati ZPK, so bile v večini primerov neuspešne. Temu je verjetno kriva preslaba odgovornost nekaterih klubov zvezi.

Klub bi moral biti prvi, ki naj bi povezoval domači kraj s študenti. Poleg tega pa bi moral stopiti v čim tesnejšo povezavo z domačimi družbeno-političnimi organizacijami ter ustanovami. Tako npr. bi lahko spomladanska akcija za štipendiranje drugače uspela, če bi klubi resneje pristopili in primaknili svoj delež k njeni realizaciji. Vendar se nam zdi, da so klubi slabo finančno stimulirani, kar je odraz premajhne pozornosti družbeno-političnih organizacij zanje. Kljub temu, da je bilo na skupščini poudarjeno, da je delavnost edino merilo za višjo oziroma nižjo dotacijo, pa se nam zdi, da klub s slabimi materialnimi sredstvi ne more nuditi in izvesti toliko akcij kot klub z boljšimi pogoji. Seveda pa tudi tu ne sme biti odraz kvantiteta dela, temveč kvaliteta.

Kot se klub povezuje z družbeno-političnimi organizacijami in ustanovami domačega kraja, prav tako pa bi moral stopiti v posrednejši stik tudi z domačo srednješolsko in delavsko-kmečko mladino. Tu pa se je pojavil tudi problem osipa na ljubljanskih visokošolskih zavodih. Dogaja se, da so študentje — novinci premalo seznanjeni z visokošolskim študijem. Diskusija pa je pokazala nekaj bistvenih rezultatov. Problem osipa študentov v prvih letnikih ni tako velik iz drugih krajev Slovenije kot samih Ljubljančanov, ker skupščinam enostavno ni do tega, da bi tudi one imele svoje klube, če pa dobro premislimo, da imajo prav te občine najsposobnejše družbene delavce, bi se ob tem problemu res dejansko lahko zamislili. Razlike med študijem na univerzah in srednjih šolah je občutna, zato bi klubi prav na tem področju, ter seveda tudi na materialnem, morali storiti največ.

Študentskim klubom se nudijo razne oblike dela in vplivanja na družbeno-politično, kulturno in športno življenje svojega domačega kraja. Tako bi lahko bistveno vplivali pri formiranju kulturne politike svojega kraja, poleg tega pa so prav oni poklicani, da na javnem mestu in s konstruktivno kritiko napadajo nezdrave razmere v svojem domačem kraju, kajti le tako bi bilo lahko njihovo delo koristno in plodno. Ni namreč dovolj, da se na dolgo in široko razpravlja npr. v Študentskem naselju ali pa v Akademskem kolegiju o tem in tem direktorju, o takih in takih nezdravih razmerah v domačem kraju, o tem je treba spregovoriti javno, na sestankih in kdo je pri tem najbolj poklican, če ne klub študentov oziroma njegovi člani.

Prav tako je še vedno aktualen problem stari : mladi. Še vedno se dogaja, da se nekatera podjetja otresajo z vsemi močmi novega, visokošolskega kadra. To je vsekakor še stara zakoreninjenost, ki pa jo bo treba razbiti.

Ob koncu so udeleženci skupščine sprejeli nekatere sklepe, ki naj bi bili smernice za delo novega odbora. Zveza pokrajinskih klubov naj bo še v nadalje usklajevalec dela klubov, čimprej naj organizira seminar, stopi v tesnejše sodelovanje z družbeno-političnimi organizacijami, seznanja naj srednješolce s konkretnimi problemi, posebno pozornost naj posveti kadrovski politiki, prav tako pa naj se ne zadovolji z dosedanjimi uspehi na socialno-ekonomskem področju, preskrbi pa naj tudi prostore za klube.

Za novega predsednika so člani skupščine izvolili Mirka Jeleniča, uvedena pa je bila tudi funkcija podpredsednika ZPK, za njenega prvega podpredsednika pa izvoljen Stefan Huzijan.

M. Matè

zadnji hip javljeno na 30-123

TEŽAVE Z OBJAVO

Ker se mora študent na ljubljanski univerzi še vedno srečavati in spopadati z raznimi birokratskimi zaprekami in nerazumljivimi ugankami, bi vam navedel en tak primer birokratizma in vas zaprosil, da bi mi ga pomagali razjasniti.

Zanima me namreč, kaj zagotavlja študentu njegov status.

Sem študent prvega letnika pravne fakultete. Nisem iz Ljubljane in zato potrebujem objavo K-17 za potovanje domov. S potrdilom o stalnem bivališču in indeksom sem zahteval v administraciji pravne fakultete to objavo. Moji zahtevi pa ni so ugodili, ker **nimam potrebnih inskripcij!** Res, čudna logika. Po tej logiki bi mi lahko odtegnili tudi pravico do zavarovanja, lahko bi me poklicali v JLA itd., torej vse, kar mi ravno status študenta zagotavlja. In status sem si pridobil z vpisom, ki je bil povezan z različnimi stroški! Vem, da bom z neuspešnim študijem status izgubil; vem pa tudi, da status in ugodnosti, ki iz njega izhajajo, ne trajajo samo en mesec.

Silvo Klemenčič

OBE PLATI ZVONA

V Postojni se v gospodarskih, družbeno-političnih organizacijah in v šolah vedno znova sprašujejo, kam po strokovnjake.

Kot štipendist sem opravljala enomesečno prakso na zavodu za zaposlovanje delavcev. Prijetno presenečena nad odnosi v kolektivu in začetniško prizadeta ob problemih, na nekatere vloge in funkcije dela na zavodu, sem skušala objektivno prikazati to problematiko v članku, ki so ga Primorske novice objavile v začetku oktobra. Med drugim je psiholog na zavodu poudaril, da je bilo delo na območju ilirsko-bistriške občine uspešnejše kot na področju Postojne, da je čutiti pomanjkanje strokovnjakov ter da je kadrovsko socialna služba v Postojni neurejena.

Reakcija je bila nepričakovana. Šef centra za socialno delo pri občinski skupščini v Postojni se je čutil osebno prizadetega, zato se je šel nemudoma pozanimat, ali sem včlanjen v društvo novinarjev Slovenije. Menda ni vedel, da za dopisnike, ki so plačani honorarno, ni nujni pogoj novinarska izkaznica; svoj postopek je nadaljeval tako, da je šel pogledat, kakšen je moj študijski uspeh. Ni mi jasno, kako je lahko to dosegel, saj ni moj štipenditor. Ker ocene izpitov res niso bleščeče, je sodil članek za moje bolno eksponiranje. To je glasno in jasno pripovedoval vsem, ki so bili pripravljeni poslušati. Ni pa si upal povedati tega meni osebno. Čisto na primitiven način je negiral poklic, za katerega se usposabljam.

Kljub temu so se razen članov kolektiva, ki so se strinjali z vsem, kar sem napisala, našli ljudje, ki so čutili olajšanje, da je nekdo javno spregovoril o pomanjkljivem delu socialne službe. Ker je bilo v članku to omenjeno samo na splošno, ni bilo razloga, da bi se kdo čutil osebno prizadetega.

Omenjeni tovariš je poleg vsega spregledal še osnovno napako, da je bil članek pisan v obliki intervjuja, pri čemer pisec ne podá lastnih misli in mnenj. Vse »hude« izjave je dal strokovnjak, ki je delal na tem področju.

Verjetno bi vsak študent-praktik in vsakdo, ki pride po končanem študiju na svoje prvo delovno mesto, znal iz svoje prakse povedati o nasprotjih, ki so nastala v njegovem novem delovnem okolju, zaradi kritike pač. Morda zaradi mladostne zaletavosti, vsekakor pa si je težko zamisliti mladega človeka, ki bo kritiziral iz snobizma samo zaradi kritike ali zato, da bi se »eksponiral«. Na žalost pa je druga faza njegove dejavnosti potem ko jih je zaradi svojih izjav ali ukrepov dobil po glavi — apatičnost, pesimizem ali konformizem. Poglejmo malo, kako živijo, kako se kulturno ali politično udejstvujejo v svojem protem času. Slika bo vse prej kot rožnata. Najlaže je pač pripisati to »značaju mladega človeka, oziroma degeneriranosti današnje mladine«, ki ni več taka, kot smo bili mi starejši.

Irena Bizjak

S POSVETOVANJA PREDSTAVNIKOV KOMISIJ ZA KLUBE

V torek, 17. tega meseca je bilo v Ljubljani II. posvetovanje predstavnikov komisij za pokrajinske klube vseh univerzitetnih centrov Jugoslavije, ki so se ga udeležili predstavniki iz Ljubljane, Zagreba, Sarajeva, Skopja in centralnega odbora ZŠJ iz Beograda. O organizaciji tega posvetovanja bi kazalo omeniti samo tole: na VI. konferenci ZŠJ v Novem Sadu so sklenili, da se za organizacijo takega posvetovanja zadolži CO ZŠJ Beograda, na kar so prizadeti pozabili. Na iniciativo Zveze pokrajinskih klubov pri univerzitetnem odboru ZŠJ v Ljubljani je bilo to posvetovanje organizirano v Ljubljani. To kaže na dejstvo, da so bili pokrajinski klubi doslej pastorek v ZŠ. Po sprejetih sklepih na posvetovanju pa je upati, da se bo to stanje izboljšalo.

Iz poročil o delu klubov v ostalih univerzitetnih centrih (zlasti zagrebškem) je bilo razvidno, da so klubi pri izpolnjevanju svojih dveh osnovnih dolžnosti — kot organ ZŠ v univerzitetnem centru in v domačem kraju — uspešno delovali predvsem v slednjem, kar se zdi, da našim (slovenskim) klubom še ni uspelo.

Sklenili so, da se pri centralnem odboru ZŠJ v Beogradu formira komisija za pokrajinske klube. Člani te komisije so predsedniki komisij za pokrajinske klube vseh univerzitetnih centrov, ki se po potrebi lahko razširi s predsedniki najbolj aktivnih pokrajinskih klubov. Osnovna naloga te komisije je koordinirati delo klubov, izmenjavati izkušnje in skrbeti za medsebojno povezavo klubov, tudi med republikami. Ta povezava bi bila lahko zelo dobrodošla npr. pri rekreaciji študentov.

Poudarjali so, da so klubi prešli tisto fazo, v kateri smo razpravljali o tem ali so potrebni. Treba je posvetiti mnogo večjo pozornost delu teh klubov ter njihovo aktivnost izenačiti z aktivnostjo fakultetnih odborov. Z ozirom na to, da smo podobne stvari že večkrat slišali, da so dobile primerno težo na VI. konferenci ZŠJ v Novem Sadu in da bo tej problematiki posvečen poseben plenum centralnega odbora ZŠJ v Beogradu, lahko končno upamo, da bodo klubi le dobili mesto, ki jim pripada. Seveda pa morajo to mesto opravičiti s svojim delovanjem, o tem pa je bilo dovolj povedanega na skupščini Zveze pokrajinskih klubov ljubljanske univerze.

-fr

tribuna

Tribuna – list slovenskih študentov – Izdaja univerzitetni odbor ZŠJ – Ureja uredniški odbor – Glavni urednik Drago Mirošič – Odgovorni urednik Marko Kerševan – Uredništvo in uprava Tribune: Poljanska 6 II – Telefon 30-123. Tekoči račun 600-14-608-72 – Letna naročnina 500 dinarjev – posamezen izvod 20 dinarjev – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Tiska Časopisno podjetje »Delo«, Ljubljana, Tomšičeva 1, telefon 23-522. – Poštnina plačana v gotovini.